

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI
İŞL-YL-2009-0003

BASEL II'NİN KOBİ'LERİN SERMAYE MALİYETİ
ÜZERİNE ETKİSİ: EGE BÖLGESİ'NDEKİ BİR İŞLETME
ÜZERİNE UYGULAMA

HAZIRLAYAN

Hatice GÖKBULUT

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Osman BAYRİ

AYDIN – 2009

Hatice GÖKBULUT

Basel II'nin KOBİ'lerin Sermaye Maliyeti Üzerine Etkisi: Ege Bölgesi'ndeki Bir İşletme Üzerine Uygulama

ÖZET

Bu çalışmada, Basel II'nin Küçük ve Orta Boy İşletmelerin (KOBİ'lerin) sermaye maliyetlerine etkileri incelenmiştir. KOBİ'ler, tüm dünya ülkelerinde ve Türkiye'de ekonomik yapının vazgeçilmez unsurları olarak kabul edilmektedir. Çalışmada öncelikle, KOBİ kavramı Türkiye ve farklı ülkeler boyutunda açıklanmış ve bankacılık alanına getirilen Basel Standartları da birçok yönüyle incelenmiştir. Türkiye'de Basel II düzenlemesi ile birlikte, kredinin “iyi” veya “kötü” kredi olarak değerlendirilmesi yerine, “çok riskli” veya “az riskli” olduğunun belirlenmesi sürecine girilecek ve kredi fiyatlaması da buna göre yapılacaktır. Bu risk odaklı kredi fiyatlaması KOBİ'lerin kullanacakları kredilerin miktarlarını/fiyatlarını, olumlu/olumsuz yönde etkileyebilecektir. Bu kredi fiyatlarındaki değişimler, firmaların sermaye maliyetlerini de etkileyecek ve alınacak kararlarda belirleyici rol oynayacaktır. Çalışmanın uygulama kısmında, Ege Bölgesi'ndeki bir işletmenin gerçek finansal verileri üzerinden yola çıkılarak Basel II ile birlikte kullanılan banka kredilerinin, KOBİ'lerin sermaye maliyetini nasıl etkilediği ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmanın ana amacı ise, sahip olunan farklı rating puanlarına bağlı olarak farklı faiz oranlarının firmaları nasıl etkileyeceğini göstermektir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER

Finansal Piyasa, Küçük ve Orta Boy İşletmeler, Ege Bölgesi Ekonomisi, Sermaye Maliyeti, Basel Kriterleri.

ABSTRACT

In this study, the effects of Basel II on SMEs and their cost of capital was examined. Small and medium-scale businesses (SMEs) are indispensable elements of the economic structure in Turkey and all countries of the world. First of all, in this study SMEs term has been described in detail on the dimension of Turkey and different countries; and Basel standards in the banking field were examined on all aspects. In Turkey, with Basel II regulations, credit has been considered as "too risky" or "low risky" instead of considering "good" or "bad", so the loan pricing will be made accordingly. This loan pricing which is focused on risk, can affect the amount of credit / price of credit that the SMEs use in positive / negative way. The changes in credit prices will affect companies' cost of capital and will also play a determining role in following decisions. In application part of this study, by using actual financial data of a company in the Aegean region, it's tried to introduced that how the credits used with Basel II affects the capital costs of SMEs. Main goal of the study is to illustrate the effect of different interest rates on the companies according to the different rating scores.

KEYWORDS

Financial Markets, Small and Medium Sized Enterprises, Aegean Region Economics, Capital Cost, Basel Criteria.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTARCT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
EKLER LİSTESİ	viii
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR VE SİMGELER	xii
GİRİŞ	1
KONUyla İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR	2
ARAŞTIRMANIN AMAÇ VE KAPSAMI	7

BİRİNCİ BÖLÜM

DÜNYA, TÜRKİYE VE EGE BÖLGESİ EKONOMİSİ İÇİNDE

KOBİ'LER VE ÖNEMİ

1.1. DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE YAPILMIŞ KOBİ TANIMLARI	8
1.1.1. ABD'de KOBİ Kavramı	9
1.1.2. AB'de KOBİ Kavramı	10
1.1.3. Türkiye'de Yapılan KOBİ Tanımları	11
1.1.4. Basel'e Göre KOBİ Tanımı	14
1.1.5. KOBİ'lerin Avantaj ve Dezavantajları	14
1.2. DÜNYA EKONOMİSİ VE FİNANSAL SİSTEMİ	15
1.2.1. Dünya Ekonomisi	15
1.2.2. Dünya Ekonomisi İçinde KOBİ'lerin Önemi ve Etkisi	17
1.3. TÜRKİYE EKONOMİSİ VE FİNANSAL SİSTEMİ	21
1.3.1. Türkiye Ekonomisi	21
1.3.2. KOBİ'lerin Türkiye Ekonomisi'ndeki Yeri ve Önemi	24
1.4. EGE BÖLGESİ'NİN EKONOMİK VE FİNANSAL YAPISI İLE BU YAPI İÇERİSİNDE KOBİ'LER	28
1.4.1. Ege Bölgesi Ekonomisi	28
1.4.2. Ege Bölgesi Ekonomisi İçinde KOBİ'ler	32

İKİNCİ BÖLÜM

KOBİ'LERİN FİNANSMAN KAYNAKLARI VE SERMAYE MALİYETİ

2.1. SERMAYE MALİYETİ TANIMI	36
2.2. KOBİ'LERİN FİNANSMAN KAYNAKLARI	37
2.2.1.Özkaynaklar	38
2.2.2. Yabancı Kaynaklar	41
2.2.2.1. Satıcı Kredileri	42
2.2.2.2. Leasing, Factoring, Forfaiting	43
2.2.2.3.Banka Kredileri	46
2.2.3. KOBİ'lerin Diğer Finansman Kaynakları	51
2.2.3.1. Teşvik ve Yardımlar	51
2.2.3.2. Risk Sermayesi Modeli	58
2.2.3.3. Sermaye Piyasası ve KOBİ'ler	59
2.3. AĞIRLIKLIL ORTALAMA SERMAYE MALİYETİ	61

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BASEL STANDARTLARI VE BASEL II

3.1. BASEL'İN TARİHÇESİ	63
3.1.1. İlk Sermaye Standardı (Basel I 1988)	64
3.1.2. 1988 Basel Düzenlemesi'nin Bölümleri	66

3.1.2.1. Sermayenin Bileşenleri	66
3.1.2.2. Klüp Kuralı ve Kredi Risk Ağırlıkları	67
3.1.2.3. Sermaye Yeterliliğinin Hesaplanması	68
3.1.2.4. Piyasa Risklerinin Sermaye Yeterliliği Hesaplamasına Dâhil Edilmesi	70
3.1.3. Basel I'e Yönelik Eleştiriler	70
3.2. YENİ SERMAYE STANDARDI (BASEL II)	71
3.2.1. Basel II'nin Tanımı, Amaç ve Kapsamı	72
3.3. BASEL II'NİN ÜÇ YAPISAL BLOĞU	74
3.3.1. Birinci Yapısal Blok: Asgari Sermaye Yeterliliği	74
3.3.1.1. Kredi Riski ve Sermaye Yeterliliği Hesaplama Yöntemleri	77
3.3.1.1.1. Standart Yaklaşımlar	77
3.3.1.1.2. İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımlar	79
3.3.1.2. Operasyonel Risk ve Sermaye Yeterliliği Hesabı Yöntemleri	80
3.3.1.2.1. Temel Gösterge Yaklaşımı	81
3.3.1.2.2. Standart Yaklaşım	81
3.3.1.2.3. İleri Ölçüm Yaklaşımı	82
3.3.1.3. Piyasa Riski ve Sermaye Yeterliliği	83
3.3.2. İkinci Yapısal Blok: Sermaye Yeterliliği'nin Denetim ve Gözetimi	84
3.3.3. Üçüncü Yapısal Blok: Piyasa Disiplini	85

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BASEL II'NİN KOBİ'LER ÜZERİNDE YARATACAĞI OLASI ETKİLER VE EGE BÖLGESİ'NDEKİ BİR İŞLETME ÜZERİNE UYGULAMA

4.1. BASEL'E GÖRE DERECELENDİRME VE KOBİ'LER İÇİN DERECELENDİRMENİN ÖNEMİ	86
4.2. BASEL II'NİN İNCELENEN İŞLETMENİN SERMAYE MALİYETİ ÜZERİNE YARATACAĞI ETKİLER	89
SONUÇ VE ÖNERİLER	104
TEŞEKKÜR	107
KAYNAKÇA	108
İNTERNET KAYNAKLARI	116
EKLER	119
ÖZGEÇMİŞ	123

EKLER LİSTESİ

EK-1. ZEYNEP TEKSTİL MAK. YED. PAR. SAN. TİC. LTD. ŞTİ. 2005-2006-2007
Dönemine Ait Mali Tabloları

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1: ABD’de işgören sayısına göre işletme ölçeği	10
Tablo 1.2: AB’nin KOBİ tanımına ilişkin benimsediği nicel ölçütler	11
Tablo 1.3: KOSGEB’e göre KOBİ tanımlamasında kullanılan kriterler	12
Tablo 1.4: Türkiye’deki KOBİ tanımlarına ilişkin bazı kuruluşların benimsediği ölçütler	13
Tablo 1.5: Basel’e göre KOBİ sınıflaması	14
Tablo 1.6: Bazı ülkelerde KOBİ’lerin ülke ekonomisindeki önemi	20
Tablo 1.7: Türkiye Ekonomisi’nin sektörel olarak yıllara göre büyüme hızı	22
Tablo 1.8: Türkiye’de işletmelerin sektörel dağılımı	25
Tablo 1.9: Türkiye’de imalat sanayinde işletmelerin ölçeksel dağılımı	26
Tablo 1.10: Ege Bölgesi’nde aktif nüfus ve sektör payları	29
Tablo 1.11: Ege Bölgesi’nin yıllar itibariyle ticaret hacmi	30
Tablo 1.12: Yıllar itibariyle Türkiye ve Ege Bölgesi GSYİH gelişimi	31
Tablo 1.13: Ege Bölgesi’nde KOS işletmelerinin ölçeksel dağılımı	32
Tablo 1.14: KOBİ’lerin iller bazında dağılımı	33
Tablo 1.15: Ege Bölgesi’nde KOS işletmelerinin sektörel dağılımı	34
Tablo 2.1: Kullanılan finans kaynaklarına göre işletmelerin oranı	38
Tablo 2.2: Farklı ülkelerde KOBİ kredi durumu (%)	47
Tablo 2.3: Sektörler itibariyle KOBİ kredi durumu (%)	49
Tablo 2.4: 2006 yılında KOBİ’lere verilen yatırım teşvik belgelerinin mahiyetine göre dağılımı	52
Tablo 2.5: KOBİ’lere yönelik destek veren kuruluşlar	53
Tablo 2.6: KOSGEB iştirakleri	54
Tablo 2.7: 2007 yılı itibariyle KOSGEB tarafından sağlanan destekler	55
Tablo 3.1: Yıllar itibariyle Basel Komitesi çalışmaları	64
Tablo 3.2: Varlıkların risk ağırlıkları ve risk grupları	66
Tablo 3.3: 1988 Basel Standardı’nda sermaye yeterlilik oranı	68
Tablo 3.4: Karşılaştırmalı olarak Basel I ve II	73

Tablo 3.5: Kredi riski hesaplama teknikleri	76
Tablo 3.6: Standart Yaklaşım'da kullanılan risk ağırlıkları	78
Tablo 3.7: Teminat gösterilebilecek varlıklar ve risk azaltıcı etkileri	79
Tablo 3.8: Standart Yaklaşım'da kullanılan katsayılar	82
Tablo 4.1: Basel II'ye göre derecelendirme notu ve risk ağırlıkları	87
Tablo 4.2: Bankalar tarafından tahsis edilen notların tanımlaması	91
Tablo 4.3: Firmanın derecelendirme neticesinde rating puanları ve faiz oranları	97

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1: 2007 yılı itibariyle bölgelerin KOBİ kredilerinden yararlanma oranı	35
Şekil 4.1: Farklı rating durumlarında uygulanacak faiz oranları	92
Şekil 4.2: Farklı rating puanlarında faiz oranları ve AOSM	98
Şekil 4.3: Farklı rating durumlarında finansman gideri ve kârlılık durumunun değişimi	103

KISALTMALAR VE SİMGELER

ABİGEM	: Avrupa Birliği Türkiye İş Geliştirme Merkezleri
ABM	: Avrupa Birliği Merkezleri
AOSM	: Ağırlıklı Ortalama Sermaye Maliyeti
ASO	: Ankara Sanayi Odası
BCBS	: Basel Bankacılık Denetim Komitesi
BDDK	: Bankacılık Dzenleme ve Denetleme Kurumu
BIS	: Uluslararası Takas Bankası
DİE, TÜİK	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DTM	: Dış Ticaret Müsteşarlığı
EBSO	: Ege Bölgesi Sanayi Odası
FKK	: Finansal Kiralama Kanunu
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
İDDY	: İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım
İGEME	: İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi
İKV	: İktisadi Kalkınma Vakfı
İMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
İÖY	: İçsel Ölçüm Yaklaşımı
İSO	: İstanbul Sanayi Odası
İTO	: İstanbul Ticaret Odası
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsleri
KEİ	: Karadeniz Ekonomik İşbirliği
KGF	: Kredi Garanti Fonu
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükte İşletme
KOS	: Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı

MPM	: Milli Prodüktivite Merkezi
NMCP	:Hollanda Yönetim İşbirliği Programı
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
SBA	: Küçük İşletme Yöneticiliği Programı
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TEFE	: Toptan Eşya Fiyat Endeksi
TESK	: Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu
TKB	: Türkiye Kalkınma Bankası
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOSYÖV	: Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı
TPE	: Türk Patent Enstitüsü
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
TSKB	: Türkiye Sınai Kalkınma Bankası
TSPAKB	: Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği
TTGV	: Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
TÜFE	: Tüketici Fiyat Endeksi
VaR	: Riske Maruz Değer

GİRİŞ

Küreselleşme sürecinde, korumacılık ortadan kalkmakta, yabancı sermaye akışı serbestleşmekte, ülkelerarası etkileşim artmakta ve bunun sonucu olarak da küresel rekabet ortamı oluşmaktadır. Bu süreçte devletin ekonomideki rolü azalmakta ve piyasaya özelleşme hâkim olmaktadır. Küreselleşme neticesinde firmaların da bundan etkilenmesi kaçınılmaz olmaktadır (Aras ve Müslümov, 2001: 3). Küreselleşme, dış ticaret anlamında ülkelerin önünü açarken, diğer yandan da oluşan küresel rekabet ortamı ülke piyasalarını zora sokmakta, dünyanın herhangi bir yerinde oluşabilecek krizlerden diğer ülke ekonomileri de kolayca etkilenmektedir.

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişin fiili olarak başlamasıyla birlikte, küçük ve orta boy işletmelerin (KOBİ'lerin), insanın emeğini satmak yerine, girişimciliğe soyunmaları son yıllarda tüm dünyada büyük önem kazanmıştır (Müftüoğlu, 2007: 2). Bu nedenle, Türkiye de dâhil olmak üzere, tüm dünya ülkelerinde KOBİ'ler ekonomik yapının önemli bir unsuru olmuş ve KOBİ'ler üzerine yapılan çalışmalar hız kazanmıştır.

KOBİ'ler sadece ekonomik anlamda değil, sosyal yaşamda da önemli birer işlev üstlenmektedirler. Birçok ülkede olduğu gibi KOBİ'ler, Türkiye'de de geniş bir alana yayıldıkları için bölgesel gelişmişlik farklarının giderilmesinde, mülkiyetin geniş bir alana yayılmasında, istihdam olanağı yaratılmasında ve demokratik yaşamın desteklenmesinde büyük önem taşımaktadırlar (Akgemici, 2001: 1).

Bu noktada analiz edilmesi gereken konu, bu küresel rekabet ortamında, sayısal olarak Türkiye'deki toplam işletmeler içinde %95 gibi büyük bir paya sahip olan KOBİ'lerin, rekabet güçlerini nasıl korumaları ve arttırmaları gerektiğidir. KOBİ'lerin rekabet gücünü etkileyen önemli unsurlardan biri, sermaye maliyeti olarak bilinmektedir. Bu nedenle, bu çalışmada KOBİ'lerin sermaye maliyetini etkileyen faktörler genel olarak incelendikten sonra banka kredi maliyetlerinde belirleyici olması beklenen Basel II düzenlemeleri analiz edilecektir.

Çalışmanın ilk bölümünde, öncelikle Dünya'da ve Türkiye'de yapılmış olan mevcut KOBİ tanımlamaları incelenmiştir. Ardından Dünya, Türkiye ve Ege Bölgesi ekonomisi ile bu finansal sistem içerisinde KOBİ'lerin yeri ve önemi açıklanmıştır.

İkinci bölümde, KOBİ'lerin finansman kaynağı alternatifleri açıklanmış ve bu kaynakların sermaye maliyetini ne ölçüde etkilediği araştırılmıştır. Çalışmanın bu kısmında teorik olarak sermaye maliyeti hesaplamaları örneklendirilerek açıklanmıştır. Bu noktada çalışmanın temel konusu, KOBİ'lerin finansman kaynaklarından banka kredileri ve kredi maliyetlerinin, Basel adı verilen standartların uygulanması sonucu sermaye maliyetlerini nasıl etkileyeceğidir.

Üçüncü bölümde, çalışmanın temelini oluşturacak olan Basel Standartları ve özellikle Basel II incelenmiş ve kapsamlı bir şekilde açıklanmıştır. Bölüm içerisinde Basel II'de kullanılan yöntemler kısa örneklerle açıklanmıştır.

Çalışmanın son bölümünde ise, derecelendirme ve KOBİ'ler için derecelendirmenin önemi vurgulanmış, örnek bir firmanın finansal verileri kullanılarak bir derecelendirme notuna ulaşılmıştır. Firmanın hangi rating notunda hangi oranlarda kredi alabileceği ve bunun ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti (AOSM)'yi ve firma kârlılığını nasıl değiştireceği çeşitli hesaplamalar ve grafiklerle açıklanmıştır.

KONUyla İLGİLİ YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

Literatüre bakıldığında, KOBİ'ler ve Basel II adına birçok çalışma yapılmış olmasına rağmen, bu çalışmaların genelde KOBİ'ler ve sorunları, özelde de KOBİ'lerin finansman sorunu üzerine odaklandığı görülmektedir. Basel ile ilgili çalışmalara bakıldığında ise, yine genel anlamda Basel Standartları ve KOBİ'ler üzerine genel etkilerinin incelendiği görülmüş, ancak Basel Standartları'nın KOBİ'lerin kredilendirilmesi ve sermaye maliyeti üzerine nasıl etki edeceği üzerine yapılmış ampirik çalışmalara rastlanmamıştır.

KARAGÖZ, (2008) "KOBİ'lerin Temel Sorunları, Bu Alanda Sağlanan Destekler ve Çözüm Önerileri" adlı çalışmasında, KOBİ kavramı, küreselleşme sürecinde KOBİ'lerin Türkiye Ekonomisi'ndeki yeri ve önemine değinerek, KOBİ'lerin yaşadıkları belli başlı sorunlar, bu sorunların aşılması için sağlanan desteklerle bu konuda getirilen çözüm önerilerini incelemiştir. Çalışmasının sonucunda KOBİ'lerin ülke ekonomisi için öneminin çok fazla olduğu, istihdam ve bölgeler arası eşitlik

sağlanmasında önemli rol oynadığı ve bu yüzden KOBİ'lerin devlet ve çeşitli kuruluşlarca desteklenmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır (www.yerelsiyaset.com).

ARAS ve MÜSLÜMOV, (2001) “Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisi’nde KOBİ’lerin Yeri: Finansman, Ekonomik Sorunları ve Çözüm Önerileri” adlı çalışmasında, küreselleşme sürecinde Türkiye Ekonomisi’nin mevcut durumunu incelemiş, küreselleşmenin Türkiye’ye olumlu ve olumsuz etkileri üzerinde durmuştur. Buna göre, Türkiye’deki işletmelerin Türkiye’nin stratejik öneminden de yararlanarak, KOBİ’lerin başarısız ve fason üretim yapan işletme yapısından sıyrılıp, kendilerine başarı kazandıracak özelliklerini kullanarak, güçlü işletmeler konumuna geçmesi gerektiği vurgulanmıştır. Daha sonra, KOBİ’lerin en önemli engeli sayılabilecek finansman sorunu incelenmiş, dışarıdan sağlanan fonların yüksek maliyetli olmasının bu işletmeleri zayıflattığı görülmüştür. KOBİ’lerin tam anlamıyla sermaye piyasalarından yararlanamadığı, diğer alternatif finansman yöntemlerini de yeterince kullanamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak, KOBİ’ler için strateji geliştirilmiş, KOBİ’lerin reorganizasyonu ve rehabilitasyonu için sorunların belirlenmesi, yönetim desteğinin sağlanması, teknoloji ve finansman desteği ile de yeniden yapılandırmaya gidilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (Aras ve Müslümov, 2001).

GÖNENÇ ve KARACAER, (2001) “KOBİ’lerde İşletme Sermayesi Yönetimi: Büyük Ölçekli İşletmelerle Karşılaştırmalı Bir Analiz” adlı çalışmasında KOBİ’lerde işletme sermayesi yönetimini, nakit toplama, ödeme ve kontrol, satış ve kredi politikası, kısa vadeli yatırım araçları olarak menkul kıymetler, stok yönetimi, kısa vadeli borç yönetimi başlıkları altında ele almışlardır. Bu çalışmada, bir grup işletme üzerinde bir anket uygulanmıştır. Çalışma, işletme sermayesi yönetiminde, işletmelerin mevcut durumunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Sonuç olarak, yeterli hazır değerlere sahip olmayan firmaların işletme sermayesi yönetimi politikası sürdürmesinin pek de mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Gönenç ve Karacaer, 2001).

İMREK, (2002) “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Genel Sorunları ve Çözüm Önerileri” adlı araştırmasının sonucunda, ülke ekonomisinde KOBİ’lerin itici bir güç olduklarını ve ekonomiye canlılık kazandırdıklarını ortaya çıkarmıştır. KOBİ’lerin sorunlarını da inceleyen İmrek, internet kullanımı ve e-ticaretin bu sorunların çözümüne nasıl etki edeceği üzerinde durmuştur. Bunun için, Balıkesir’deki 25 işletmeye SWOT analizi esaslı anket çalışması uygulanmıştır. Çalışma sonucunda, bu işletmelerin

%60'ının interneti kullandığı, %64'ünün web sayfasına sahip olduğu ve %76'sının mail adresinin olduğu görülmüştür. Yine de internet ve e-ticaretten yeterince faydalanamadıkları ve gelecekte KOBİ'ler ile internet kullanımı arasında olumlu bir gelişmenin olacağı sonucuna ulaşmıştır (İmrek, 2002).

DİKER, (2003) “KOBİ'lerin Finansman Sorunlarının Halka Açılarak Çözülmesi” başlıklı çalışmasında, KOBİ'lerin genel yapısı ve finansman sorunlarını incelemiş, bu sorunların çözümü için halka açılma alternatifi üzerinde durmuş ve bunun KOBİ'lere ne gibi yarar/zarar getireceğini araştırmıştır. Çalışmada, Türkiye'deki işletmelerin sermaye piyasalarından ne oranda faydalandığı araştırılmış ve bunun sonucunda da halka açılmanın finansman sorunlarının çözümünde iyi bir yol olacağı kanısına ulaşılmıştır. Ancak, KOBİ'lerin bu tür piyasalardan faydalanabilmeleri için piyasa yapısının onlara uygun olması ve halka açılmanın teşvik edilmesi için de ülkede ekonomik istikrar ortamının sağlanması gerektiği tespit edilmiştir (Diker, 2003).

MARCUSS, (2004) “Are Small Businesses Concerned About Credit?” adlı çalışmasında, küçük işletmelerin, kredi sağlama konusundaki problemlerinin nedenlerini, ekonomik çevre ve kredi sektöründeki değişikliklerin küçük işletmelerin sahiplerini nasıl etkilediğini incelemektedir. Çalışma neticesinde, 1990 yılından itibaren, bankaların birleşme yoluna gittiği, küçük işletme kredilerinin büyük işletmelere kaydırıldığı görülmüştür. Bunun da küçük işletmeleri endişelendirdiği, SBA tarafından yayınlanan raporlardaki düzenlemelerin de karmaşık olması nedeniyle, küçük işletmelerin kredi imkânlarını kısıtladığı sonucuna ulaşılmaktadır (Marcuss, 2004).

PRAGER ve WOLKEN, (2008) “The Evolving Relationship Between Community Banks and Small Businesses: Evidence From the Surveys of Small Business Finances” isimli çalışmasında, bankalar ve küçük işletmeler arasında gelişen ilişkiyi incelemiştir. Çalışmadan, küçük işletmeler, faydalanılan finansal kaynaklar ve bu hizmetlerden yararlanma düzeyleri hakkında geniş kapsamlı bilgi sağlanmaktadır. Çalışmadan 1998-2003 yılları arasında, banka kullanım alışkanlıklarının önemli seviyede değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda, finansal hizmetler ve bu hizmetlerden küçük işletmelerin faydalanma oranının yıllar içinde artış gösterdiği, risk düzeyi daha yüksek işletmelerin kredi kullanımında risksiz büyük işletmelere göre alt seviyelerde kaldığı, ancak bunun, pazarın büyüklüğü ve küçük işletmelerin pazardaki

durumuna göre değişiklik gösterebildiği sonucuna ulaşılmıştır (Prager ve Wolken, 2008).

YAYLA ve TÜRKER KAYA, BDDK (2005) “Basel II, Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci” adlı BDDK çalışma raporunda, Basel II’ye geçiş sürecinin bazı ülkeler için kolay, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için ise zor olacağını, bunun için birtakım yenilikler yapılması gerektiğini ortaya koymuştur. Çalışmada, fazla teknik bilgiye girmeden Basel II’nin getirecekleri ve geçiş süreci üzerine tespitler yapılmıştır. Çalışma raporunda, Basel II’nin yapısal bloklarının eşzamanlı olarak hedeflenmesi önerilmektedir. Bunun için, ileri düzey yaklaşımlara yönelik sektörün ve işletmelerin kendini hazırlaması ve Türk finans sektöründe “*risk kültürü*” nün yaygınlaştırılması gerekmektedir. Çalışmadan, Basel II’nin tehdit olarak değil, bir fırsat olarak değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır (Türker Kaya ve Yayla, 2005/3).

ALTMAN ve SABATO, (2005) “Global Effects of the New Basel Capital Accord’s Implementation on SMEs” adlı çalışmasında, KOBİ’lerin tüm dünya ülke ekonomilerinde temel rol oynadıklarını ve ekonomideki dinamizmin sürekliliğini sağlamada önemli birer unsur olduklarını belirtmektedir. Ticari bankaların, KOBİ’lerin en önemli finansman kaynağı olduğu belirtilen çalışmada, Basel Standartları’nın birtakım kaygıları da beraberinde getireceği ifade edilmektedir. Üç farklı ülke KOBİ’leri açısından risk ve kredi kullanımı üzerine odaklanan çalışmada, farklı modeller geliştirilmiş ve perakende/kurumsal KOBİ ayırımına gidilerek, sermaye yeterliliği incelenmiştir. Altman ve Sabato, çok iyi çeşitlendirilmiş kredi portföylerinin yönetimi ve geliştirilmesinde Gelişmiş İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım (GİDDY)’ın ön planda yer almasını beklemektedir. Buna karşılık, daha sınırlı portföylerin yönetiminde Standart Yaklaşım (SY)’a yönelen tercihlerle karşılaşılmasının gerçekçi bulunduğu ifade edilmektedir. Bu konuda Avrupa ve Amerika örneklerinin özelde farklılıklar göstermesine rağmen, genelde benzer yapıda olduğu tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda, KOBİ’lerin Basel Standartları’nı bu kadar endişe verici bir unsur olarak görmek yerine daha çok, bankalar açısından iç sistemlerini düzenleyen, KOBİ’ler için ise daha iyi bir yönetim ve denetimle birlikte, kredilendirmede yarar görecekleri bir yapı olarak görmeleri gerektiği vurgulanmaktadır (Altman ve Sabato, 2005).

ARAS, (2005) “Basel II Uygulamasının KOBİ’lere Etkileri ve Geçiş Süreci” adlı çalışmasında, Basel I ve II’nin uygulanmasından bankacılık sektörünün ve dolayısıyla da işletmelerin etkileneceğini belirtmektedir. Bankalar tarafından verilecek

kredilerin farklı yaklaşımlara göre değerlendirileceğini, KOBİ'lerin Basel ile birlikte kredilendirme sürecinde hem avantajlı hem dezavantajlı duruma geçeceklerini belirten Aras, işletmeleri Basel'e hazırlıksız yakalanmamaları yönünde uyarmakta, gerekli değişiklikleri şimdiden yapmaları gerektiğini vurgulamaktadır (Aras, 2005).

YÖRÜK, (2007) Basel II Standartları'nın KOBİ'ler üzerindeki etkisinin belirlenmesine yönelik Amasya ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerle ilgili, ankete dayalı bir çalışma yapmıştır. Çalışmaya göre KOBİ'lerin Basel sürecine geçilmesine hazır olmadıkları, sermaye yapılarının zayıf olduğu, mali raporlamada eksikliklerinin olduğu, organizasyonel ve finansal açıdan yetersiz oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Yörük, 2007: 367-384).

BERGER, (2004) "Potential Competitive Effects of Basel II on Banks in SME Credit Markets in the United States" adlı çalışmasında, Basel'in krediler ve diğer finansal enstrümanlar açısından KOBİ'lere etkilerini incelemiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde bankalar arası rekabette ölçüğe göre risk tabanlı kredilendirmenin etkilerini öngörmeye çalışan Berger, bankaların büyüklüklerinin, kredi değerlemede kullanacakları yöntemler üzerinde etkili olacağını ve bunun sonucu olarak da farklı fiyatlamaların oluşacağını vurgulamaktadır (Berger, 2004).

BAŞAR, (2008) "Finansal Sorunlar Çıkmazında KOBİ'ler ve Basel II Süreci" başlıklı çalışmasında, Küçük ve orta boy işletmelerin günümüz koşullarında finansman sıkıntısı yaşadıklarını ve banka kredilerinden almaları gereken payı alamadıklarını belirtmektedir. Basel düzenlemesiyle birlikte, zaten finansal anlamda çeşitli güçlükler içinde faaliyetlerini yürüten KOBİ'ler için bu durumun onları daha da zorlayacağını savunan BAŞAR, Basel'in yalnızca finansal kurumları değil, onlarla ilişki içinde olan firmaları da etkileyeceğini belirtmektedir. KOBİ'lerin uzun vadeli düşünmediklerini, bazı noktalarda işlerini şansa bıraktıklarını düşünen BAŞAR, Basel'in uygulamaya konmasıyla birlikte bu şans faktörünün ortadan kalkacağını savunmaktadır. Bunun için de çalışmada KOBİ'lere, Basel'e uyum açısından birtakım değişiklikler ve yenilikler yapmaları konusunda öneriler getirilmektedir. Buna göre KOBİ'ler, finansal yönetim, planlama, denetim ve bankacılık uygulamaları açısından eksikliklerini tamamlamalı ve mali tablolarını şeffaflaştırmak suretiyle, uluslararası standartlarda çalışmalıdır.

ARAŞTIRMANIN AMAÇ VE KAPSAMI

KOBİ'lerle ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, Türkiye'de KOBİ'lerin birçok sorununun olduğu ancak, genel olarak kabul gören en önemli sorunlarından birinin finansman sorunu olduğu görülmektedir. Bunun temelinde ise, genellikle özsermaye yapılarının zayıflığı yatmaktadır. Sermaye maliyeti, işletmelerin kullanmış olduğu her türlü kaynağın ağırlıklı ortalama maliyeti anlamına gelmektedir. İşletme için alınacak kararlarda sermaye maliyeti önemli bir unsurdur ve işletmenin başarısını ve kârlılığını etkilemektedir. İşe başlarken yetersiz özsermaye ile başlayan KOBİ'ler için ise, sermaye maliyeti daha da fazla önem taşımaktadır.

KOBİ'lerin en önemli fon kaynaklarından birinin banka kredileri olduğu bilinmektedir. Basel II ile birlikte, bağımsız derecelendirme kuruluşları ve bankalar tarafından derecelendirmeye tabi tutulacak olan KOBİ'lerin, değerlendirilecek olan özelliklerinin başında, sahip oldukları işletme sermayesi gelmektedir. Bu noktada, güçlü sermaye yapısına sahip KOBİ'lere verilecek kredilerin maliyetleri daha düşük olacaktır (TBB, 2004: 22). Türkiye'de işletmelere rakamsal olarak bakıldığında, toplam işletmeler içinde en büyük paya KOBİ'lerin sahip olmasına rağmen, en az kredi kullananların da KOBİ'ler olduğu görülmektedir. Basel Standartları'nın uygulanmasıyla birlikte bu durumun, gereğini yerine getiremeyen KOBİ'ler için daha da zorlaşacağı kabul edilmesi gereken bir gerçektir. Bu açıdan, Basel II kriterleri üzerine yapılacak bir çalışmanın önemi büyüktür. Özellikle, konuya küçük işletmeler ve sermaye maliyetleri açısından bakıldığında konunun önemi daha da artmaktadır. Çünkü KOBİ'ler için en önemli finansman kaynaklarından biri banka kredileridir. Ancak, Basel ile birlikte bankalar kredi verecekleri işletmelere derecelendirme notu verecek ve bu not sonucunda da alınan kredinin maliyeti artacak ya da azalacaktır. Bu durumda, iyi kredi notuna sahip olan işletmelerin kullandıkları kredi maliyeti daha az olacak, diğerlerinin kredi maliyetleri yüksek olacaktır.

Çalışmanın amacı, KOBİ'lerin bu değişen finansal ortamda bankalarda uygulanmaya başlanan kredilendirme sistemi sonucu, sermaye maliyetlerindeki değişimi görmek, firmaların risk düzeylerine göre sermaye maliyetlerini değerlendirmektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

DÜNYA, TÜRKİYE VE EGE BÖLGESİ EKONOMİSİ İÇİNDE

KOBİ'LER VE ÖNEMİ

1.1. DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE YAPILMIŞ KOBİ TANIMLARI

Araştırmaya başlarken öncelikle KOBİ kavramı tanımlanmalı ve KOBİ'lerin Türkiye ve Dünya genelinde sahip oldukları önem ifade edilmelidir. Ekonomi için bu kadar önemli olan KOBİ kavramının ne olduğu, hangi işletmelerin, hangi ölçütlere göre KOBİ sayıldığı bu bölümün asıl konusunu oluşturmaktadır.

KOBİ'lerle ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, genel olarak kabul görmüş bir KOBİ tanımının bulunmadığı görülmektedir. Oysa KOBİ'ler, tüm dünya ülkelerinde ekonominin temel yapıtaşlarından biridir ve gelişmişlik ve istihdam açısından önemli görevler üstlenmektedirler. Ancak ortak bir KOBİ tanımının yapılamamasının asıl nedeni, ülkelerin ya da ülke içerisinde bölgelerin gelişmişlik düzeylerinin farklı olması olarak görülmektedir (Yılmaz, 2005: 3).

Gerçekten de yapılan tanımlamalara bakıldığında, tüm ülkeler ve kurumlarda genel kabul görmüş bir tanım olmamasına rağmen, genellikle KOBİ sınıflamasında kullanılan kriterler; çalışan sayısı, satış hacmi gibi unsurlar olmaktadır. Bu unsurlara işletme sermayesinin büyüklüğü, üretim miktarı, kullanılan teknoloji seviyesi gibi kriterler de eklenebilmektedir. Bu kavramlar sektörel, bölgesel ya da ülkelerarası belli sınırlar dâhilinde değişiklik gösterebilmektedir.

KOBİ'ler özellikleri ve ekonomiye olan katkıları açısından değerlendirildiğinde, gelişmiş ya da gelişmekte olan ülke ayrımı yapılmaksızın, tüm dünya ülke ekonomileri için bir lokomotif görevi üstlendikleri göze çarpmaktadır.

Avrupa'da 1980 yılından itibaren ölçek ekonomileri görüşüne alternatif olarak "*Küçük Güzeldir*" görüşü kabul görmeye başlamıştır. Dünyanın birçok ülkesinde küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin korunması ve geliştirilmesi için bu kesimin ihtiyacı

olan finansal ve teknolojik desteklerin birtakım kuruluşlarca sağlandığı bilinmektedir (Güney ve Oktay, 2002: 2).

Tüm dünya ekonomisi düşünüldüğünde, toplam işletmelerin %95'ini oluşturan KOBİ'lerin toplam istihdamın %66'sını ve toplam üretimin %55'ini sağladığı, Türkiye'de ise, sanayi kesiminde 200.000 dolayındaki KOBİ'nin, toplam işletme sayısının %99'unu oluşturduğu ve toplam istihdamın %56'sını sağladığı görülmektedir. Ülke genelinde kayıtlı-kayıtsız 3.5 milyon KOBİ olduğu tahmin edilmektedir (Alkin, 2001: 1).

Tüketicilerin günlük, sürekli ihtiyaçlarını karşılamaları, toplumun tüm kesimleri ile doğrudan ilişki kurabilmeleri, tüketicilerin isteklerine ve yeniliklere kolayca uyum sağlayabilmeleri, KOBİ'lerin ekonomik ve sosyal hayatta istikrar unsuru olmalarının göstergeleridir. Gelişmiş ülke ekonomilerinde büyük bir pay sahibi olan KOBİ'ler, yerine getirdikleri işlevler nedeniyle ekonomik sistemin önemli ve vazgeçilmez bölümünü oluşturmaktadırlar (Akgemici, 2001: 12).

Dünya genelinde, üzerinde görüş birliğine varılarak yapılmış ortak bir KOBİ tanımı bulunmamakla birlikte, yapılan tanımlamalarda da genellikle ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre bazı farklılıklar görülmektedir. Çalışmamızın bu kısmında KOBİ kavramını karşılaştırmalı olarak görmek üzere, bazı ülke ve bölgelerde yapılan KOBİ tanımları ve bu tanımlamalar yapılırken kullanılan ölçütler ele alınmaktadır.

Birçok ülkede KOBİ tanımlaması yapılırken dikkat edilen unsurlardan ilkinin, çalışan sayısı olduğu görülmektedir. Bazı ülkeler KOBİ'leri, küçük ve orta boy işletme olarak ayırmakta iken, bazıları bu ayrıma gitmeden tanımlama yapmaktadır. Genellikle, gelişmiş olan ülkelerde orta ölçekli olarak tanımlanan bir işletmenin, gelişmekte olan ülkelerde büyük işletme sınıfına dâhil edildiği görülmektedir (Günay, 2005: 13).

1.1.1. ABD'de KOBİ Kavramı

ABD'de resmi bir KOBİ tanımlaması bulunmamakla birlikte, yapılan tanımlamalarda kullanılan ölçütler; çalışan sayısı ve satış tutarı olmaktadır. ABD'de çalışan sayısına göre işletme ölçeği belirlemede kullanılan rakamlar Tablo 1.1.' de sunulmaktadır (Akgemici, 2001: 6):

Tablo 1.1: ABD’de işgören sayısına göre işletme ölçeği

ÖLÇEK	ÇALIŞAN SAYISI
Küçük İşletme	1-499
Orta Ölçekli İşletme	500-1499
Büyük İşletme	1500 kişiden fazla

Kaynak: Akgemici, T. “KOBİ’lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler” KOSGEB Yayınları, Ankara: 2001.

1953 yılında küçük işletmelere hukukî ve finansal destek vermek, Amerikan ekonomisine katkıda bulunmak amacıyla, Küçük İşletme İdaresi (Small Business Administration-SBA) kurulmuştur. Bu kuruluşun KOBİ tanımlaması ABD’de yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu tanıma göre; işletmelerin SBA programına kabul edilebilmesi ve küçük işletme sayılabilmesi için, imalat ve madencilik sektöründe faaliyet gösteren işletmelerde çalışan sayısının 500’e kadar olması, imalat/üretim endüstrisi dışındakilerde ise, yıllık ortalama satış tutarının 5 milyon dolardan az olması gerekmektedir (Gözbaşı, 2003: 10).

1.1.2. AB’de KOBİ Kavramı

Avrupa Birliği, KOBİ’lerle ilgili yaşanan kavram karmaşasına son vermek adına, tüm AB ülkelerinde geçerli olmak üzere, 1997 yılında bir KOBİ tanımlaması yapmıştır. Bu tanımlamada AB öncelikle işletmeleri; çok küçük işletmeler, küçük işletmeler ve orta ölçekli işletmeler olarak üçe ayırmıştır. Bu ayrımı yaparken kullanılan kıstaslar ise; çalışan personel sayısı, işletmenin bilanço büyüklüğü, yıllık cirosu ve bağımsızlık ölçütüdür. 2005 yılında AB’nin yaptığı son KOBİ tanımlamasında belirlenen ölçütler Tablo 1.2.’de sunulmaktadır (Müftüoğlu, 2007: 123):

Tablo 1.2: AB'nin KOBİ tanımına ilişkin benimsediği nicel ölçütler

KOBİ	Çalışan Sayısı	Bilanço Büyüklüğü	Yıllık Ciro
Mikro İşletme	10'dan az	2 milyon Avroya kadar	2 milyon Avroya kadar
Küçük İşletme	50'den az	10 milyon Avroya kadar	10 milyon Avroya kadar
Orta Ölçekli İşletme	250'den az	43 milyon Avroya kadar	50 milyon Avroya kadar

Kaynak: Müftüoğlu, T. "Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler KOBİ'ler" Araştırma-İnceleme: 13, Turhan Kitabevi, Ankara: 2007.

Bu tanımlama, sadece nicel ölçütler ışığında yapılmış bir tanımlama olmakla birlikte, dikkate alınması gereken nitel ölçüt olan bağımsızlık ölçütü de işletmenin KOBİ olup olmadığını belirlemektedir. Burada bağımsızlık kavramından kastedilen ise, ana işletmede, %25' i aşan bir oranda başka bir hissedar işletmenin olmamasıdır. Hissedarlık bu rakamı aşmadığı sürece işletme KOBİ sınıfına girmektedir. Aynı zamanda, bir işletmenin KOBİ olarak adlandırılabilmesi için hem nicel, hem de nitel kriterlere uygun olması gerekir. Nicel ölçütleri gerçekleştirmiş bir işletme, bağımsızlık kriterine uymuyorsa KOBİ sayılamaz. Avrupa Birliği'nce yapılmış olan bu tanımlar genel nitelikte olup, üye ülkelerin bu sınırlar içerisinde, sektör ya da bölge dâhilinde kendi kriterlerini belirleme özgürlükleri de bulunmaktadır.

1.1.3. Türkiye'de Yapılan KOBİ Tanımları

Türkiye'de, farklı kurumlarca yapılmış birçok KOBİ tanımı bulunmaktadır. Bu tanımlamalara bakıldığında, Türkiye'de KOBİ'lerle ilişki içerisinde olan kurumların başında Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) gelmektedir. KOSGEB'in 2006 yılında yayınladığı faaliyet raporunda yapmış olduğu tanıma göre; imalat sanayi sektöründe 1-50 arası işçi çalıştıran sanayi işletmeleri küçük sanayi işletmelerini, 51-150 arası işçi çalıştıran sanayi işletmeleri orta ölçekli sanayi işletmelerini ifade etmektedir. KOSGEB'e göre KOBİ tanımlamasında kullanılan kriterler Tablo 1.3.'te sunulmaktadır:

Tablo 1.3: KOSGEB'e göre KOBİ tanımlamasında kullanılan kriterler

Çalışan Sayısı	Yıllık Net Satış Hasılatı	Yıllık Mali Bilânçosu
0-9(Mikro İşletme)	≤ Milyon TL (606,000 Avro)	≤ Milyon TL (606,000 Avro)
10-49(Küçük Ölçekli işletme)	≤ 5 Milyon TL (3 Milyon Avro)	≤ 5 Milyon TL (3 Milyon Avro)
50-249(Orta Ölçekli İşletme)	≤ 25 Milyon TL (15.15 Milyon Avro)	≤ 25 Milyon TL (15.15 Milyon Avro)

Kaynak: KOSGEB (2007) “2006 Yılı Faaliyet Raporu”, *KOSGEB Yayınları*: Ankara, s.26.

KOBİ’leri finansal anlamda destekleyen Halk Bankası; “*Halkbank teşvik belgeli işletmelerde işgören sayısı 1-150 arası olup sabit yatırımları 100 milyar TL’yi aşmayanları; teşvik belgeli olmayan KOBİ’lerde ise, işgören sayısı 1-250 arası olup toplam makine ve ekipmanlarının kayıtlı net değeri 400 milyar TL’yi aşmayanları*” KOBİ olarak değerlendirmektedir (www.yerelsiyaset.com).

Eximbank’ın yapmış olduğu KOBİ tanımına göre;

- Mikro İşletme: On kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilânçosu 1 milyon Türk Lirası’nı aşmayan çok küçük ölçekli işletmeler.
- Küçük İşletme: Elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilânçosu 5 milyon Türk Lirası’nı aşmayan işletmeler.
- Orta Büyüklükteki İşletme: İki yüz elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilânçosu 25 milyon Türk Lirası’nı aşmayan işletmeler KOBİ olarak nitelendirilmektedir (www.eximbank.gov.tr).

Hazine Müsteşarlığı’na göre; “*İmalat sanayinde faaliyet gösteren, yasal defter kayıtlarında arsa ve bina hariç, makine ve teçhizat, taşıt araç ve gereçleri toplamının net tutarı 400.000 TL’yi aşmayan, 1-9 arası işçi çalıştıran işletmeler çok küçük ölçekli, 10-49 arası işçi çalıştıranlar küçük ölçekli, 50-250 arası işçi çalıştıranlar ise, orta ölçekli işletme*” olarak tanımlanmaktadır.

Dış Ticaret Müsteşarlığı'na göre; “İmalat sanayinde faaliyet gösteren, 1-200 arası işçi çalıştıran, gerçek usulde defter tutan, arsa ve bina hariç sermaye tutarı 2 milyon \$ karşılığı TL'yi aşmayan işletmeler” KOBİ sınıfına girmektedir (www.kobifinans.com.tr).

Türkiye’de 2005 yılı Kasım ayında yapılan ve Resmi Gazete’de yayınlanan KOBİ tanımına göre; “250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hâsılatı ya da mali bilânçosu 25 milyon TL'yi aşmayan ve bu yönetmelikte mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ve kısaca KOBİ olarak adlandırılan ekonomik birimler” olarak ortak bir tanımlama yapılmıştır (www.resmi-gazete.org). Türkiye’de KOBİ tanımlamasına ilişkin bazı kuruluşların benimsediği kriterler Tablo 1.4.’te sunulmaktadır:

Tablo 1.4: Türkiye’deki KOBİ tanımlarına ilişkin bazı kuruluşların benimsediği ölçütler

Kuruluş Adı	Çok Küçük Ölçekli İşletme	Küçük Ölçekli İşletme	Orta Ölçekli İşletme	Genel KOBİ Tanımı
Dış Ticaret Müsteşarlığı	-	1-50	51-200	1-200
KOSGEB	-	1-50	51-150	1-150
EXİMBANK	-	-	-	1-200
TOSYÖV	1-10	-	-	1-100
T. Halk Bankası	-	-	-	1-150
Devlet İstatistik Enstitüsü	1-9	10-49	50-99	1-99
İTO	-	5-10	-	-
ASO	-	10-29	30-299	1-300
İstanbul Sanayi Odası	-	1-20	21-100	1-100

Kaynak: Müftüoğlu, T. (2007) *Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler KOBİ’ler* (6. Basım), Araştırma-İnceleme:13, Turhan Kitabevi: Ankara.

1.1.4. Basel'e Göre KOBİ Tanımı

Basel II'nin KOBİ'lere olası etkilerinden bahsedebilmek için öncelikle, Basel Komitesi'nin KOBİ tanımlamasını belirtmek gerekmektedir. Basel'e göre; 250 kişiden az işçi çalıştıran, cirosu 50 milyon Euro'dan küçük olan, bilanço toplamı 43 milyon Euro'yu geçmeyen firmalar KOBİ olarak nitelendirilmektedir. Kurumsal KOBİ'ler; bir bankadaki toplam nakit ve gayri nakit kredisi 1 milyon Euro'dan yüksek olan, perakende KOBİ ise, bir bankadaki toplam nakit ve gayri nakit kredisi 1 milyon Euro'dan küçük olan firmalar olarak sınıflandırılmıştır (www.izsmmmo.com). Basel'e göre KOBİ sınıflaması Tablo 1.5.'te sunulmaktadır:

Tablo 1.5: Basel'e göre KOBİ sınıflaması

Yıllık Ciro (€)	Bir Bankacılık Kurumuna Toplam Kredi (€)	Basel II Kriterlerine Göre Sınıflandırma	Risk Düzeyi
Ciro < 50.000.000	Kredi < 1.000.000	Perakende - (KOBİ)	Standart %75
	Kredi > 1.000.000	Kurumsal - (KOBİ)	Derecelendirme notu, Derecelendirilmemiş ise %100
Ciro > 50.000.000	Kredi > 1.000.000	Kurumsal	%100
	Kredi < 1.000.000		

Kaynak: ÇAKIR MEDER, H. (2008), "Denizli'deki İhracatçı KOBİ'lerin Basel II Öncesinde Kredi Kurumları İle Olan İlişkilerinin Değerlendirilmesi", *Basel II'ye Geçiş Öncesi KOBİ'lerde Genel Durum Değerlendirmesi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu*, 2-4 Mayıs 2008, ss. 58-67, İzmir Ekonomi Üniversitesi: İzmir.

1.1.5. KOBİ'lerin Avantaj ve Dezavantajları

Ülke ekonomileri için bu kadar önemli olan KOBİ'lerin birtakım avantaj ve dezavantajları şu şekilde ifade edilebilir (Yılmaz, 2003: 3):

Avantajları

- Daha az yatırımla daha çok üretim ve ürün çeşitliliği sağlarlar.
- Daha düşük yatırım maliyetleri ile istihdam imkânı sağlarlar.

- Emek yoğun teknolojilerle çalıştıkları için düşük vasıflı eleman istihdam ederek işsizliği azaltmaya yardımcı olurlar.
- Taleplerde meydana gelen değişimlere daha kolay uyum sağlarlar.
- Esnek yapıda oldukları için, teknolojik yenilikleri almaya yatkındırlar.
- Bölgelerarası dengeli kalkınmayı sağlayarak, gelir dağılımındaki eşitsizlikleri azaltırlar.
- Bireysel tasarrufları teşvik ederler.
- Büyük sanayi işletmelerinin destekleyicisi ve tamamlayıcısı durumundadırlar.

Dezavantajları

- Çok küçük ölçekli ve dağınık yapıda olmalarından dolayı verimlilikleri düşüktür.
- Pazar/sektör bilgileri yetersizdir ve teknik anlamda da bilgi eksiklikleri mevcuttur.
- Teknoloji düzeyleri düşüktür, yönetim ve organizasyon konusunda eksiklikleri vardır.
- Pazarlama ve tanıtım konusunda altyapı ve bilgi eksikliği vardır.
- Ürettikleri ürün ve hizmetlerin kalitesi genellikle düşüktür, dolayısıyla standartlara uygun üretim yapamadıkları için ihracatta başarı sağlayamamaktadırlar.
- Rekabet açısından zayıftırlar.
- Girişimleri yeterince desteklenmemektedir.
- Yeterince kurumsallaşamamaları nedeniyle sermaye piyasalarından yararlanamazlar.

1.2. DÜNYA EKONOMİSİ VE FİNANSAL SİSTEMİ

1.2.1. Dünya Ekonomisi

Kronolojik olarak dünya ekonomisinin gelişimini, ilkel ekonomik dönem, feodal ekonomik dönem, endüstriyel ekonomik dönem, bilgi toplumu ve ekonomisi dönemi olmak üzere çeşitli dönemlere ayırabiliriz. İkel dönemde, üretim yok denecek kadar az

olmakla birlikte, sadece çevredeki yiyecekler toplanarak tüketim yoluna gidilmiştir. Feodal dönemde ise, hiyerarşik bir yapıda toprak ağaları var olup toplumlar sadece kendi tüketimleri için üretim yapmakta ve teknoloji düzeyinin oldukça düşük olduğu bilinmektedir. Kapalı ekonomi oldukları için para kullanımı, işbölümü-uzmanlaşma yoktur ve tarımsal faaliyetler hâkimdir. Sanayi Devrimi ile birlikte serbest ticaret düşüncesi oluşmuş, hızlı nüfus artışı yaşanmış, sanayileşme ve makineleşme başlamış, bunun sonucunda da verimli üretim teknikleri kullanılmıştır. Ürün fiyat ve maliyetlerinde önemli düşüşler yaşanarak iç ve dış ticaret önem kazanmıştır (KOSGEB, 2004: 2).

Görüldüğü gibi, dünya ekonomik yapısındaki değişimlerin ilk ve en önemli başlangıcı Sanayi Devrimi'dir. Sanayi Devrimi ile birlikte dünya ticareti genişlemiş, özellikle Avrupa toplumları ile ABD bu ekonomik düzende ilk sıraya yükselmiştir. Yine bu dönemde üretim artmış ve nüfus artışı hızlanmıştır. Ekonomik alanda yaşanan bu olumlu gelişmeler sonucunda, batılı toplumların hayat seviyesi yükselmiştir. Bu ilerlemeyi takip edemeyen ülkeler geri kalmış ve bu iki kesim arasında uçurum belirginleşmiştir.

Ardından yaşanan II. Sanayi Devrimi'ni ilkinden ayıran fark; birincisinde makineler, insan kol gücünün yerini alırken ikincisinde ise makineler, insan beyin gücünün yerini almıştır (KOSGEB, 2004: 16). II. Sanayi Devrimi'nin ardından petrol fiyatları hızla yükselmiş ve dünya ülkelerinde birbiri ardına krizler yaşanmaya başlamıştır.

Finansal anlamda yaşanan en önemli gelişme, 1980 yılında mali piyasalarda tam serbestleşmenin hâkim olmaya başlamasıdır. Bu dönemde uluslararası para sistemi çökmüş ve ardı ardına petrol krizleri yaşanmaya başlamıştır. Finansal piyasalar ve ekonomik anlamda serbestleşme kavramı üretim araçları ve ekonomik gücün devlet elinden alınarak özel sektöre devri anlamına gelmektedir.

Daha sonra, bilgi toplumuna geçiş ile birlikte insan gücünün yerini zihin gücü almış ve teknoloji egemenliği ortaya çıkmıştır. Günümüzde kimileri tarafından "*dijital ekonomi*" olarak da adlandırılan bu dönemde, hızlı teknolojik ve bilimsel gelişmeler olmuş ve büyük ölçüde sosyo-ekonomik değişimler yaşanmıştır. Bilgi toplumunda insanların büyük kısmı bilişim ile ilgili işlerde çalışır ve bilgi ön plandadır. Bu her ülkede aynı oranda olmamakla birlikte, ülkelerin gelişmişlik düzeyine göre farklılık

göstermektedir. Bilgi toplumu ile sanayi toplumu arasındaki fark şu şekilde sıralanabilir (www.canaktan.org):

- Sanayi toplumunda maddi sermayenin yerini, bilgi toplumunda insan sermayesi almıştır.
- Sanayi toplumunda üretimin ve gelişmenin başlangıcı sayılan buhar makinesinin yerini, bilgi toplumunda bilgisayarlar almıştır.
- Sanayi toplumunda kol gücünün yerini, bilgi toplumunda beyin gücü almıştır.
- Sanayi toplumunda insan sermayesi üretime fiziksel anlamda katılırken, bilgi toplumunda düşünsel anlamda katılmıştır.
- Sanayi toplumunda sanayi malları üretimi yapılırken, bilgi toplumunda bilgi ve teknoloji üretimi yapılmaktadır.
- Sanayi toplumundaki fabrikaların yerini bilgi toplumunda bilgi ağları ve veri bankaları almıştır.
- Sanayi toplumundaki üretim faktörlerine ek olarak, bilgi toplumunda bilgi de üretim faktörü sayılmaktadır.

İşte dünyada yaşanan bu ekonomik değişim ve gelişimler, sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş, yenedünya düzeninde sadece toplumun değil, işletmelerin de değişimini ve gelişimini zorunlu kılmış ve bu düzende de küçük işletmelerin öneminin artmasını ve anlaşılmasını sağlamıştır.

1.2.2. Dünya Ekonomisi İçinde KOBİ'lerin Önemi ve Etkisi

Dünyada yaşanan ekonomik gelişmelere bakıldığında, son çeyrek yüzyıla damgasını vuran başlıca gelişmeler; küreselleşme ile birlikte uluslararası düzeyde artan işbirliği, hızla artan dış rekabet ve finansal piyasalarda liberalleşme olarak sıralanabilir. Mal ve sermaye alışverişinin tüm dünyada giderek kolaylaşması, beraberinde üretim birimlerinin ulusal pazarlar yerine tüm dünya pazarlarına yönelmesine zemin hazırlamıştır. Bunun sonucunda, artan dünya dış ticaret hacmi ülkeler için, sürdürülebilir kalkınma ve refah artışının sağlanabilmesi adına ihracatın artırılmasını ve desteklenmesini gerekli kılmıştır. Küresel rekabeti daha da artıran bu anlayış, özellikle

gelişmekte olan ülkeler ve işletmeler için hem önemli bir fırsat hem de hayati bir tehdit niteliği taşımaktadır (Akın, 2006: 1).

Genel olarak bakıldığında, dünyada ekonomik anlamda yaşanan küreselleşme asıl mal ve hizmet üretiminden ziyade, bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler adına önem taşımaktadır. Küreselleşme olgusundan finansal piyasaların da etkilenmesi ve birtakım değişimlere maruz kalınması tüm ülke ekonomileri için çok önemli olmakla birlikte, ülkelerin bu değişimlere uyum sağlamasını zorunlu hale getirmiştir.

Dünyada yaşanan bu değişim ve gelişimler, sadece teknoloji alanında sınırlı kalmayıp ekonomik ve sosyal yapıda da kendini göstermiştir. Asıl önemli olan, tüm bu değişimlerin işletmeleri nasıl etkileyeceği konusudur. Bu değişimlerden bazıları şunlardır (Müftüoğlu, 2007: 32-33):

- Teknolojinin gelişmesi sonucunda ölçek ekonomisinin önemi azalmıştır.
- Ulaşım, iletişim ve bilgi işlem alanlarındaki değişimler, işletmelerdeki muhasebe, finansman, pazarlama, yönetim gibi unsurlarda köklü değişimlere yol açmıştır.
- Bilgi bir üretim faktörü sayılmaya başlanmıştır.
- Bilim ve teknolojinin gelişmesiyle teknopark ve bilim parkları oluşmuştur.
- İnsan gücü fiziksel anlamda kullanılmaktan çıkmış, zihinsel güç önem kazanmıştır.
- Ulusal pazarların yerini uluslararası pazar kavramı almış, hızla yaşanan talep değişimleri sonucu işletmeler için pazar fırsatları ortaya çıkmıştır.
- Tüm toplumlarda hâkim olmaya başlayan demokrasi anlayışı bireysel girişimciliğin önünü açmış ve teşvik unsuru olmuştur.
- Hızla yaşanan özelleşme olgusu sonucu birçok mal ve hizmet üretimi devlet eliyle yapılmaktan çıkmış ve işletmelere devrolmuştur.
- Tüm bu olumlu gelişmeler sonucunda girişimcilik toplum tarafından benimsenmeye ve ilgi görmeye başlamıştır.

Bilindiği gibi, son yıllara kadar tüm dünyada egemen olan anlayış, büyük işletme ve bunun sağladığı maliyet avantajlarıydı. Ancak ekonomik ve finansal yapıda meydana gelen değişim, işletmeleri de etkilemiş ve bu değişen dünya şartlarında “*küçük güzeldir*” anlayışı egemen olmaya başlamıştır. Çünkü tüm dünyada tüketicilerin talepleri son derece hızla değişkenlik göstermeye başlamış ve firmalar da bu değişime uyum sağlamak durumunda kalmışlardır. Büyük miktarda üretimden, küçük partiler halinde üretime geçiş zorunlu bir hal almıştır. Bu durum da küçük işletmeler için büyük bir avantaj haline gelmiştir.

KOBİ’ler bir ülke ekonomisinde, sanayileşmenin, sağlıklı kentleşmenin ve ticaretin vazgeçilmez unsurları olarak kabul edilmektedir. Küreselleşen ekonomi ile birlikte işletmeler ulusal pazarlardan daha çok, dışa açılarak uluslararası pazarlarda üretim yapmaya yönelmişlerdir. KOBİ’ler esnek yapıları dolayısıyla farklılaşan pazarlardaki farklı talepleri karşılayabilmekte, aynı zamanda yeni ve yaratıcı ekonomik faaliyet alanları oluşturabilmektedirler. KOBİ’ler yeni üretim yöntem ve tekniklerine, yeni pazarlama stratejilerine uyum sağlayabilecek esneklik ve yenilik özelliğine sahip oldukları için sanayileşme sürecinin itici gücünü oluştururlar. KOBİ’lerin istihdam yaratmadaki etkisi, bölgesel ve yerel kalkınmaya olan katkıları ve ekonomideki ağırlıkları tüm dünya ülkeleri tarafından kabul edilmiştir. Küçük ve orta ölçekli işletmeler dünya genelinde dikkate alındığında özellikle ABD, Japonya ve AB için ekonomik anlamda oldukça fazla önem taşımaktadır. KOBİ’ler kendi başına ekonomik birim olmalarının yanı sıra büyük işletmeler için de destekleyici birer eleman konumundadırlar.

Dünyada yaşanan ekonomik gelişme ve değişmelere paralel olarak, küçük ve orta ölçekli işletmelere bakış açısı farklı dönemlerde değişim göstermiştir. 1960-1965 yılları arasında küçük işletmelerin önemi azalmış, büyük işletmeler ön plana çıkmıştır. Daha sonraları hammadde krizi ve petrol fiyatlarındaki yükseliş sonucu büyük işletmeler, girdi fiyatlarının artmasıyla talep değişimlerine uyum sağlayamamış, 1978 yılındaki ikinci petrol şokuyla daha büyük yaralar almış ve bu durumu en kolay küçük işletmeler atlatabilmiştir. 1970-1980 yılları arasında KOBİ’lerin önemi anlaşılmış ancak döviz ve enerji darboğazı sanayinin gelişimini ve girişimciliği kısıtlamıştır. 1980 yılından itibaren, yaşanan krizlerden küçük işletmelerin daha kolay çıkabildiği ve yapılarından kaynaklanan avantajları nedeniyle tercih edilmeye başlandığı ve girişimciliğin önünün açıldığı görülmüştür (Baş, 2007: 1).

Küçük işletmeler, gelişmiş ülkelerde kabul görse de bu işletmelerin daha çok az gelişmiş ülke ekonomilerinin temelini oluşturduğu görülmektedir. Bu durumun nedenleri şu şekilde sıralanabilir (Efe, 2003: 14);

- Altyapı eksikliğinin bulunması,
- Bireysel girişim fikrinin daha çok hâkim olması,
- Çok fazla sermaye birikimine sahip olunmamasıdır.

Bazı ülkelerde KOBİ'lerin ülke ekonomisindeki yeri ve önemi Tablo 1.6.'da sunulmaktadır:

Tablo 1.6: Bazı ülkelerde KOBİ'lerin ülke ekonomisindeki önemi

	TÜR.	ABD	JAP.	İNG.	FRN.	İTAL.	ALM.
Toplam İşletmeler İçinde KOBİ'lerin Payı (%)	98,8	97,2	99,4	96,0	99,9	97,0	*
KOBİ'lerin Toplam İstihdam İçindeki Payı (%)	45,6	50,4	81,4	36,0	49,4	56,0	*
KOBİ'lerin Toplam Katma Değer İçindeki Payı (%)	37,7	36,2	52,0	25,0	54,0	53,0	*
Toplam Yatırımlar İçinde KOBİ'lerin Payı (%)	6,5	38,0	40,0	29,5	45,0	*	44,0
Toplam Krediler İçinde KOBİ'lerin Payı (%)	4,0	42,0	50,0	27,0	48,0	*	35,0
Toplam İhracat İçinde KOBİ'lerin Payı (%)	8,0	32,0	38,0	22,0	23,0	*	31,0

*Bilgi Yok ya da Güvenilir Değil.

Kaynak: Civan, M. ve Tekinkuş, M., (2003) "Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Avrupa Birliği'ne Uyum Süreci; Gaziantep Örneği", *Türkiye Ekonomisi Araştırmaları I*. Ankara: TOBB, 2003.

Tablo 1.6. incelendiğinde, tüm dünya genelinde toplam işletmeler içinde KOBİ'lerin büyük bir paya sahip olduğu görülmektedir. Ancak, diğer ülkelerde yatırım, istihdam, katma değer ve kredi kullanım rakamları da aynı büyüklüğü desteklerken, Türkiye için bu durum geçerli değildir. Tablo 1.6.'ya göre, Türkiye'deki işletmelerin büyüklükleri incelendiğinde, toplam işletmelerin %98,8'ini KOBİ'ler oluştururken, KOBİ'lerin kredi kullanımı, yatırım ve ihracattaki payları oldukça düşük bir orandadır.

1.3. TÜRKİYE EKONOMİSİ VE FİNANSAL SİSTEMİ

1.3.1. Türkiye Ekonomisi

Türkiye Ekonomisi'nin gelişimini dönemsel olarak üçe ayırmak mümkündür. Bunlardan birincisi 1980 öncesi, ikincisi 1980-1994 yılları arası ve son olarak 1994 ve sonrası dönemdir. 1980 öncesi dönemde, ekonomik kurumları yok denebilecek bir ülke profilinde olan Türkiye, Cumhuriyet sonrası dönemi ekonomik anlamda toparlanma ve yapılanma ile geçirmiştir. Yabancı elinde olan kurumlar millileştirilmiş, Sanayi Teşvik Yasası çıkartılmıştır. Bu dönemde benimsenen temel ilke bütçenin açık vermemesi gereğidir. Ancak, 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı ile birlikte Türkiye de bu zor dönemi yaşamıştır. Bu bunalımdan sonra Devletçilik ilkesi benimsenmiş ve dışa bağımlılığın en aza indirilmesi amaçlanmıştır. Ülke ekonomisi kendi kendine yeten bir şekilde ilerlerken iç talep artışı sonucu yetemez duruma gelmiş ve Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT) devreye girmiştir. 1960'lı yıllar yerli üretim dönemidir. 1963'te ise, Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üye olunması ile birlikte ithal ikameci politika sürdürülmüştür. 1970 sonları ise, ihracat karşısında ithalat oldukça artmış, bütçe açık vermeye başlamış, enflasyonun artması gibi olumsuz gelişmeler yaşanmıştır.

1973-1974 döneminde yaşanan petrol krizleri ve batıda yaşanan yüksek enflasyon, dış ticaret hadlerinin bozulmasına ve cari işlemler dengesi açıklarının artmasına sebep olmuştur. Uygulanan kur politikaları ile TL'nin aşırı değerlenmesinin önüne geçilememiştir. Dengelerin sağlanmasına yönelik olarak ithalat sınırlandırılmış, döviz kontrolleri arttırılmıştır. 1980 yılına kadar, görece olarak dışa kapalı bir ekonomik model uygulanmış ancak, yine de dış konjonktürün yarattığı krizlerden, ya da durgunluktan uzak kalınamamıştır (Öztürk ve Özyakışır, 2005: 1).

1980 yılında yaşanan askeri darbeden sonra, ülkede ekonomik ve siyasi anlamda önemli değişiklikler yaşanmıştır. 1980-1988 yılları arası dış ticaret anlamında iyi gelişmeler yaşanan Türkiye’de 1988 sonrası yine ithalat rakamları artmış ve dış ticaret açığı büyümeye başlamıştır. 1980 sonrasında para piyasaları da serbestleşmiş ve bankalar faiz oranlarını belirlemede serbest bırakılmıştır. Bu serbestleşmenin sonucu olarak kredi faiz oranları yükselişe geçmiş, bu da ülkedeki yatırım ve girişimciliğin önünü kesmiştir. Finansal piyasaların gelişim göstermesiyle birlikte, borsa vb. finansal araçlar çoğalmış ve çeşitlenmiştir. Bu dönemde enflasyon ülkemiz için en önemli ve sürekli bir sorun haline gelmiştir. Bu yıllarda yaşanan diğer bir gelişme de Türk parasının diğer paralar karşısında değişebilir (konvertibilite) bir özellik kazanmasıdır. Bu da finansal serbestleşmenin en önemli belirtisidir.

Türkiye Ekonomisi, 1990’lı yıllarda istikrarsız bir büyüme performansı göstermiş, yurtiçi tasarruf açığı büyümüş, kamu dengesi hızla bozulmuş, enflasyon yüksek bir düzeyde seyretmiş ve kronik bir hâl almış, reel faiz oranları makul ölçülerin çok üzerine çıkmış, işsizlik artmıştır (TBB, 2002: 4). Türkiye ekonomisinin yıllara göre sektörler açısından büyüme rakamları Tablo 1.7.’de sunulmaktadır:

Tablo 1.7: Türkiye Ekonomisi’nin sektörel olarak yıllara göre büyüme hızı

YILLAR	TARIM	SANAYİ	HİZMET
1925	5,6	17,9	19,2
1930	-3,9	12,7	8,9
1935	-6,1	-0,1	-0,8
1940	-1,2	-10,9	-8,3
1945	-23,4	-16,6	-10,8
1950	10,9	9,3	8,0
1955	9,8	11,3	5,5
1960	2,3	0,4	5,4
1965	-3,9	9,5	5,6
1970	2,8	1,3	4,3
1975	3,1	9,1	8,5
1980	1,1	-3,3	-3,7
1985	-0,5	6,2	5,1
1990	6,8	8,6	10,3
1995	2,0	12,1	6,3
2000	3,9	6,0	8,9
2004	2,0	9,4	10,2
2008	6,1	7,0	11,8

http://www.ekodialog.com/istatistik/buy_hizlari.html

1994 yılına kadar inişli çıkışlı bir ekonomik yapı sergileyen Türkiye ekonomisi, 1994 yılında, 5 Nisan kararlarının alınmasına neden olan bazı gelişmeler yaşamıştır. Bu dönemde Cumhuriyet tarihinin en büyük cari açığı ve kamu açıkları görülmüştür. Orta ve uzun vadede sürdürülemeyecek olan bu yapı, 1994 yılı nisan ayında yaşanan ekonomik krizin oluşmasındaki ana nedenler olarak karşımıza çıkmaktadır (www.ekodialog.com).

Söz konusu istikrar programının ayrıntıları şunlardır (<http://ekolobi.tr>):

- Enflasyonun azaltılması, TL'ye değer kazandırılması, ihracatın artırması ve bunları gerçekleştirecek “*sürdürülebilir*” bir ekonomik ve toplumsal gelişme süreci hedeflenmektedir.
- Bu yaklaşım “*üretim yapan, sübvansiyon dağıtan bir devlet yapısından, ekonomide piyasa mekanizmasının tüm kurum ve kurallarıyla işlemlerini sağlayan ve sosyal dengeleri gözetten bir devlet yapısına geçmeyi*” öngörmektedir.
- Uygulama programı, ek olarak, döviz kurunun fiyat artışıyla uyumlu olmasını, Merkez Bankası'nın özerk bir yapıya kavuşturulmasını, istikrarlı bir para politikası sürdürülmesini, sermaye piyasasında spekülasyon işlemlerinin kısıtlanmasını, ihracatın ve yabancı sermaye girişlerinin artırılmasını öngörmektedir.

1994 yılında alınan kararlardan 2001 yılına kadar geçen süreçte Türkiye Ekonomisi yine inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. Genel olarak bakıldığında, 1980 sonrası dönemde ekonomik dengeler bozulmuş ve ülkede sürekli darboğazlar yaşanmıştır. Hedeflenen büyüme ve kalkınma rakamları gerçekleştirilememiş, 2001 yılında yaşanan bir başka kriz ise, tüm bu olumsuz gelişmelere eklenen en büyük darbe olmuştur.

2001 yılında yaşanan krizden sonra gerçekleşen iktisadi göstergelere göre oluşan tablo şöyledir (KOSGEB, 2003: 12):

- GSYİH 2001 yılında 178.412 trilyon lira, 2002 yılında 276.002 trilyon lira olmuştur.

- GSMH 2001 yılında 176.488 trilyon lira, 2002 yılında 273.463 trilyon lira olmuştur.
- Büyüme hızı 2002 yılında %7,8'dir.
- İşsizlik oranı 2002 yılında %9,6 iken, 2003 yılında %9,4 olmuştur.
- İstihdam oranı 2002 yılında %47,4 iken, 2003 yılında %45,7 olmuştur.
- 2001 yılında 72.733 milyon \$ olan dış ticaret hacmi, 2002 yılında 87.531 milyon \$ olmuştur.
- Dış ticaret açığı 2001 yılında 10.065 milyon \$ iken, %55'lik bir artış göstererek 2002 yılında 15.599 milyon \$ olmuştur.
- Enflasyon oranı 2003 itibariyle aylık ortalama TEFE'de %1,7, TÜFE'de %1,6 olarak gerçekleşmiştir.

Günümüzde Türkiye'nin bir kriz ülkesi olduğu gerçeği, genel kabul görmüş bir kavram haline gelmiştir. Ülkedeki kronik yüksek enflasyon oranı, yüksek işsizlik oranları, dış ticaret açıkları gibi olumsuz gelişmeler Türkiye ekonomisi denildiğinde ilk akla gelen göstergeler olmuştur. 2008 Aralık ayı itibariyle 12 aylık ortalamalara göre yıllık enflasyon, tüketici fiyatlarında % 10,44, üretici fiyatlarında % 12,72 düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu belirsiz ekonomik ortamda küçük işletmeler zayıflamakta, devlet tarafından sağlanması gereken destekleri alamamakta, kısaca büyük bir darboğazdan geçmektedirler.

1.3.2. KOBİ'lerin Türkiye Ekonomisi'ndeki Yeri ve Önemi

Günümüzde içinde bulunduğumuz küresel rekabet ortamında, KOBİ'ler finansal anlamda büyük sıkıntılar yaşamaktadır. Küreselleşme ile birlikte sınırların ortadan kalkması ve ülkelerarası uyum sonucu ekonomik yapı hızla değişmektedir. Bu süreçte de korumacılık ortadan kalkmakta, dolayısıyla devletin ekonomideki etkinliği yerini özel sektöre bırakmaktadır. Belirtilen değişimlerden, ülkelerin ve özellikle de firmaların olumlu/olumsuz etkilenmemeleri mümkün değildir. Bu koşullardan en çok etkilenenlerin küçük işletmeler olacağını tahmin etmek pek de zor olmamaktadır. Konuya Türkiye açısından yaklaşıldığında, ülkemizdeki işletmelerinin çoğunun KOBİ

niteliğinde işletmeler olduğunu bilinmektedir. Türkiye’de toplam işletmelerin %99’u KOBİ, ortalama istihdamı 3 kişi, ortalama istihdamın %77’sini KOBİ’ler yaratmakta, katma değerini %38’ini KOBİ’ler oluşturmakta, işletmelerin %80,6’sı ferdi, %16,6’sı LTD, %2’si AŞ, %1,7’si adi ortaklıktır (www.ito.org.tr).

Türkiye’deki işletmelerin sektörel olarak dağılımı Tablo 1.8.’de sunulmaktadır:

Tablo 1.8: Türkiye’de işletmelerin sektörel dağılımı

Sektörler	İşletme Sayısı	%	Çalışan Sayısı	%
Ticaret	868.186	46,16	2.007.384	31,10
İmalat	272.513	14,49	2.126.896	32,96
Ulaştırma, Depolama, Haberleşme	267.237	14,21	502.774	7,79
Otel ve Lokantalar	174.390	9,27	546.088	8,46
Diğer Sosyal, Toplumsal ve Kişisel Hizmet Faaliyetleri	101.748	5,41	222.102	3,44
Gayrimenkul, Kiralama ve İş Faaliyetleri	96.039	5,11	334.778	5,19
İnşaat	35.611	1,89	224.210	3,47
Sağlık İşleri ve Sosyal Hizmetler	33.386	1,78	101.148	1,57
Mali Aracı Kuruluşların Faaliyetleri	20.958	1,11	175.889	2,73
Eğitim Hizmetleri	6.697	0,36	78.755	1,22
Madencilik ve Taşocakçılığı	2.393	0,13	75.841	1,18
Elektrik, Gaz, Su Dağıtımı	1.721	0,09	57.819	0,90
Toplam	1.880.879	100	6.453.684	100

Kaynak: KOSGEB (2008) *TÜİK 2002 Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı Sonuçları İl Dağılımları*, KOSGEB Yayınları: Ankara., (<http://www.kosgeb.gov.tr/Finansman/duyuru.aspx?did=18>).

Tablo 1.8. incelendiğinde, Türkiye’de mevcut işletme ve çalışan sayısı bakımından büyük bir kısmının ticaret sektöründe bulunduğu ve çalışan sayısının

toplam istihdamın %31,10'unu oluşturduğu görülmektedir. Ticaret sektörünü sırayla, imalat, ulaştırma, depolama ve haberleşme ve diğer hizmet sektörleri izlemektedir. Türkiye'de imalat sanayindeki işletmelerin ölçeksel dağılımı Tablo 1.9.'da sunulmaktadır:

Tablo 1.9: Türkiye'de imalat sanayinde işletmelerin ölçeksel dağılımı

Sanayi Ölçeği	İşletme Sayısı	İşletme Payı(%)	Çalışan Sayısı	Çalışan Payı(%)	Katma Değer (Trilyon TL)	Katma Değer Payı (%)
Küçük Ölçekli Sanayi (1-49)	194.546	98,4	721.469	47,1	37.9	14,1
Orta Ölçekli Sanayi (50-199)	2.247	1,1	213.676	14,0	35.6	13,2
KOS (1-199)	196.793	99,5	953.144	61,1	73.5	27,3
Büyük Sanayi (200+)	982	0,5	595.601	38,9	194.9	72,2
TOPLAM	197.775	100,00	1.530.745	100,00	268.4	100,00

Kaynak: Akgemici, T. (2001) *Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler*, KOSGEB Yayınları: Ankara, 2001: 11.

Tablo 1.9.'a göre, Türkiye'deki işletmelerin büyük kısmını KOBİ'ler oluşturmaktadır. Ancak, küçük ve orta ölçekli işletmelerin sayıca bu kadar çok olmalarına rağmen, yarattıkları katma değer aynı oranda büyüklük gösterememektedir. Bu noktada, Türkiye için küçük işletmelerin ekonominin lokomotifi olduğu söylenebilir. KOBİ'ler sadece ekonomik anlamda önemli olmalarının yanı sıra sosyal olarak da birtakım işlevleri yerine getirmektedirler. Öncelikle, KOBİ'ler bölgeler arası farklılıkları giderir, mülkiyeti geniş alana yayar ve bundan da önemlisi Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri olan işsizlik sorununa karşı istihdam yaratırlar. Günümüz toplumu hızla değişen bir yapıya sahip olmakla birlikte, bunun sonucunda da tüketici

talepleri hızla değişmektedir. Yapıları itibariyle değişikliklere hemen tepki verebilen küçük işletmeler, bu noktada avantajlı konuma geçmektedir. Dolayısıyla KOBİ'ler, sektör/pazar değişikliklerini yakından takip etmeli ve bunlara hızla yanıt verebilmelidir. Bir diğer önemli nokta ise, KOBİ'ler sermayenin sadece büyük işletmelerin tekelinde olmasını önler ve sermayenin geniş bir tabana yayılmasını sağlar. Bölgeler arasındaki gelir dağılımındaki adaletsizliği en aza indirir ve küçük yerlerde yaşayan insanlara iş olanağı sağlayarak bunların büyük şehirlere göç etmelerini engeller. Üretime yaptıkları katkı ve ürün çeşitliliği yaratmaları sayesinde büyük işletmelere karşı bir rekabet durumu oluşturup, onları rekabete teşvik ederler.

KOBİ'lerin ülke ekonomisi içinde yerine getirdikleri fonksiyonlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (İbaçoğlu, 2002: 23);

- Toplam talepte oluşan değişikliğin karşılanmasında KOBİ'ler önemli bir yere sahiptir.
- KOBİ'ler emeğe ve el becerisine dayalı olduklarından, sipariş üzerine ve özel mal üretiminde üstünlüklere sahiptirler.
- KOBİ'ler büyük işletmelerin ihtiyacı olan hammaddeleri üretirler.
- Sermayeden çok emeğe dayanan ürünlerin üretimi KOBİ'ler tarafından yapılmaktadır.
- KOBİ'ler daha çok emek yoğun işletmeler olduğu için istihdama katkıları büyüktür.
- KOBİ'lerin ekonomideki ağırlıklarının artması, piyasalardaki tekelliliği engellerken, piyasa ekonomisinin işlemesine de yardımcı olur.
- KOBİ'ler ülke içinde homojen kalkınmaya yardımcı olurlar.

Ancak Türkiye'deki KOBİ'lerin AB'deki KOBİ'lerle aynı standartlarda olduğunu söylememiz pek de mümkün değildir. Türk KOBİ'lerinin AB KOBİ'lerinin standartlarına ulaşabilmesi için;

- KOBİ'lerin rekabet gücünü artırmak ve artırıcı tedbirler almak,
- KOBİ'lerin esnek piyasa şartlarına entegre olmasını sağlamak,

- KOBİ'lerin profesyonellik ruhunu geliştirmek,
- KOBİ'lerin esnek bir işgücü arz ve talebini oluşturmak için, eğitim gibi imkânları sağlamak gerekmektedir.

Yukarıda verilen kriterler, Türk KOBİ'lerinin, AB KOBİ'lerinin standartlarına ulaşması için hayati önem taşımaktadır. Türkiye'nin, AB'ye entegrasyonu sürecinde gerekli olan bu tür kriterleri yerine getirmede zaman zaman inişli çıkışlı seyirler izlediği bir gerçektir. Ancak, son zamanlarda KOBİ'ler için sağlanan teşvikler ve atılımlar cesaret verici boyutlara ulaşmakla birlikte, kat edilecek mesafe uzundur (Ketelsen, 1998: 7).

Görüldüğü gibi KOBİ'ler, Türkiye için çok önemlidir. Bu önemlerinden dolayı Türkiye'de birtakım kuruluşlar tarafından desteklenmektedirler. Bu kuruluşlara bakarsak öncelikle bunların başında KOSGEB gelmektedir. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na bağlı olarak KOBİ'lerin ekonomiye katkılarını ve rekabet güçlerini arttırmak amacıyla kurulmuştur. KOBİ'leri destekleyen diğer önemli kuruluş T.C. Halk Bankası'dır. Halk Bankası KOBİ'lerin fon ihtiyacını gidermekte ve onlara kredi imkânları sağlamaktadır. KOBİ'lerin Halk Bankası'ndan kullandıkları kredilere teminat vermek için Kredi Garanti Fonu (KGF) kurulmuştur. Gelişme potansiyeli yüksek olan fakat finansman yetersizliği nedeniyle başarı sağlayamayan işletmeleri desteklemek üzere de KOBİ Yatırım A.Ş. kurulmuştur. Tüm bu kuruluşların yanı sıra, küçük işletmelere sanayi sitesi kurulması ve bu kuruluşta kredi desteği sağlayan Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın destekleri de KOBİ'ler için önemli boyuttadır.

1.4. EGE BÖLGESİ'NİN EKONOMİK VE FİNANSAL YAPISI İLE BU YAPI İÇERİSİNDE KOBİ'LER

1.4.1. Ege Bölgesi Ekonomisi

Ege Bölgesi, Anadolu'nun batısında denize dik uzanan dağlar ve verimli ovalardan oluşmuştur. Akdeniz ikliminin hâkim olduğu bölge, nüfus açısından en kalabalık bölgeler arasında yer almaktadır. Bölge, 2000 yılı genel nüfus sayımına göre yaklaşık 9 milyon rakamına ulaşırken bölge içinde en kalabalık il ise, 3.370.866 ile

İzmir olmaktadır. İzmir'den sonra ise, Manisa ve sonrasında Aydın ili gelmektedir. Ege Bölgesi'nde aktif nüfus ve sektör payları Tablo 1.10.'da sunulmaktadır:

Tablo 1.10: Ege Bölgesi'nde aktif nüfus ve sektör payları

İller	Aktif Nüfus	Aktif Nüfusun Sektörlere Göre Dağılımı (%)			
		Tarım	Sanayi	İnşaat	Hizmetler
Afyon	366.277	70,1	6,4	3,4	20,0
Aydın	449.981	61,9	7,5	4,2	26,3
Denizli	423.500	53,5	19,0	3,9	23,6
İzmir	1.281.008	28,5	20,6	5,3	45,5
Kütahya	300.564	66,9	9,9	3,1	20,1
Manisa	577.033	61,5	11,9	3,0	23,5
Muğla	393.701	55,0	6,0	4,9	33,9
Uşak	139.909	60,1	14,9	3,4	21,5
Ege Bölgesi	3.931.973	50,5	13,8	4,2	31,4
Türkiye	25.997.141	48,4	13,3	4,6	33,5

Kaynak: DİE "Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri", 2000 Genel Nüfus Sayımı, DİE: Ankara. (http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=39&ust_id=11)

Tablo 1.10.'a göre Ege Bölgesi, Türkiye'de tarım, turizm, sanayi ve ticaret anlamında en gelişmiş bölgelerin başında gelmektedir. Özellikle tarımsal ürünlerin büyük kısmı, ihracatta bu bölgeden temin edilmektedir. Bölgenin verimli ovalarında, ekonomik değeri yüksek tarımsal ürünler yetişmektedir. Anlaşılacağı üzere, Ege Bölgesi'nin öncelikli ekonomik gücünü tarımsal faaliyetler oluşturmaktadır. Bol miktarda tarım ürünlerinin yetiştirilmesi de ülke ekonomisine büyük katkı sağlamaktadır. Ege Bölgesi'nin incir üretimi sayesinde Türkiye, dünya incir üretiminde birinci sırada, üzüm üretiminde de ilk sıralarda yer alır.

DİE'nin rakamlarına göre, toplam incir üretiminin %77'si, kereviz üretiminin %67'si, haşhaş üretiminin %62,4'ü, kestane üretiminin %58'i, tütün üretiminin %58'i Ege Bölgesi'ne aittir. İç Batı Anadolu Bölümü'nde daha çok tahıl ve şekerpancarı üretilmekte ve hayvancılık yapılmaktadır. Asıl Ege Bölümü'nde yetiştirilen başlıca ürünler pamuk, tütün, çekirdeksiz üzüm, incir, zeytin, turunçgiller ile çeşitli sebzelerdir. Türkiye'deki zeytin ağaçlarının yarısına yakını bu bölgededir. Kuru üzüm ile incir Ege Bölgesi'nin tanıtıcı ürünlerinin başında gelir. Tarımsal ürünlerin üretiminde il bazında %27 ile İzmir gelmekte, bunu %18 ile Manisa, %15 ile Aydın, %14 ile Muğla, %9 eşit

oranlarıyla Afyon ve Denizli, %5 ile Kütahya ve %3 ile Uşak takip etmektedir (www.die.gov.tr).

Dış ülkelere yapılan ihracatta İzmir Limanı önemli bir yere sahiptir. Eskiden dokuma, halı, iplik, zeytinyağı ve besin maddeleri gibi yalnızca tarım ürünlerinin işlenmesine dayalı olan bölge sanayisi son yıllarda büyük gelişme göstermiş, bu alanda Marmara Bölgesi'nden sonra ikinci sıraya yükselmiştir. Bölgede tarımsal ürünleri işleyen pek çok fabrikanın yanı sıra şeker, yapay yem ve gübre, çimento fabrikaları, elektronik, kimya, makine ve yedek parça dallarında üretim yapan bazı sanayi kuruluşları vardır. Aliğa'daki petrol rafinerisi, Türkiye'nin ve bölgenin en önemli kuruluşlarından. Ege Bölgesi'nin yıllara göre ticaret rakamları Tablo 1.11.'de sunulmaktadır:

Tablo 1.11: Ege Bölgesi'nin yıllar itibariyle ticaret hacmi

YIL	Türkiye'den Bölgeye	Bölgeden Türkiye'ye	Yurtdışından Bölgeye	Bölgeden Yurtdışına	Toplam ABD \$
1995	161.304.135	264.816.603	178.308.438	99.629.887	704.059.063
1996	78.801.853	342.552.931	271.039.893	120.491.818	912.886.495
1997	224.569.763	572.305.505	468.977.881	160.805.740	1.429.658.889
1998	232.295.989	503.974.385	449.945.376	260.164.764	1.446.380.514
1999	200.521.646	409.590.494	324.200.490	253.872.969	1.188.185.599
2000	200.056.684	599.300.197	575.332.361	287.908.869	1.662.598.111
2001	200.917.605	395.961.070	355.449.606	339.581.542	1.291.909.823
2002	220.589.146	502.064.959	571.888.751	534.327.229	1.828.870.085
2003	265.040.693	718.518.589	909.670.850	749.369.211	2.642.599.343
2004	460.986.632	815.101.878	1.015.342.700	949.594.318	3.241.025.527
2005	342.897.279	686.158.208	1.066.514.074	798.378.637	3.075.948.198

Kaynak: Acar, S. (2005) Ege Serbest Bölgesi'nin Faaliyet Raporu; Ege Serbest Bölgesi İç Yayını, 2005

Ege Bölgesi, gelişmişlik açısından bölgeler içinde Marmara'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Ancak bölgenin, önemli yeraltı ve yerüstü zenginliklerine sahip olmasına rağmen istenen seviyeye ulaşamaması ve yatırımcı çekememesi sonucu bölgeye sermaye girişi azalmaktadır. Ege Ekonomisi'nde sanayi, tarih boyunca artarak ilerlemiştir. Bölgenin tarımsal avantajını kullanan sanayi, önce tarımsal sanayi olarak başlamış, daha sonra gıda ve tekstil üzerine yoğunlaşmıştır. Sanayi anlamında bölgeye en büyük katkıyı İzmir ili yapmaktadır. Yıllar içinde Türkiye ve Ege Bölgesi'nin GSYİH gelişimi Tablo 1.12.'de sunulmaktadır:

Tablo 1.12: Yıllar itibariyle Türkiye ve Ege Bölgesi GSYİH gelişimi

YIL	TÜRKİYE		EGE BÖLGESİ		BÖLGENİN TÜRKİYE İÇİNDEKİ YERİ
	cari fiyatlarla		cari fiyatlarla		cari fiyatlarla
	Değer	Gelişme Hızı	Değer	Gelişme Hızı	%
1990	393.060	72,9	62.154	69,5	15,81
1991	630.117	60,3	97.282	56,5	15,44
1992	1.093.368	73,5	171.045	75,8	15,64
1993	1.991.867	81,3	303.406	77,4	15,23
1994	3.868.429	95,2	614.443	102,5	15,88
1995	7.762.456	100,7	1.210.816	97,1	15,60
1996	14.772.110	90,3	2.375.479	96,2	16,08
1997	28.835.883	95,2	4.408.195	85,6	15,29
1998	52.224.945	81,1	8.022.598	82,0	15,36
1999	77.415.272	48,2	11.722.004	46,1	15,14
2000	124.583.458	60,9	19.036.527	62,4	15,28
2001	178.412.438	43,2	27.863.436	46,4	15,62

Kaynak: TÜİK

Ege Bölgesi'ne finansal açıdan bakıldığında, milli gelir, Türkiye ortalamasının üstünde yer almaktadır. Bölge, bankacılık anlamında Türkiye geneline oranla gelişmiş durumdadır. Özellikle İzmir, Manisa, Aydın ve Muğla illeri önde gelir. Türkiye milli gelirindeki payı %15-17 dolayında olan Ege Bölgesi mevduat ve kredi kullanımını

açısından yüksek orana sahip değildir. Bölgenin 2002 mevduatı, Türkiye toplamının %10,2 'sini oluşturmaktadır. Ege Bölgesi'nde 2001 yılı itibariyle kullanılan banka kredisi Türkiye toplamının %7,4'ünü oluşturmaktadır. Bu rakam 2002'de daha da azalarak %6,3'e gerilemiştir (EBSO, 2003: 60). Görüldüğü gibi Ege Bölgesi ekonomisi geçmişten bugüne her dönemde ileri seviyede seyretmiş ve Türkiye Ekonomisi'ne yüksek oranda katkı sağlamıştır.

1.4.2. Ege Bölgesi Ekonomisi İçinde KOBİ'ler

KOSGEB tarafından 1997 yılında yapılan, Ege Bölgesi'nde Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri Profili adlı çalışmada elde edilen bulgular şu şekildedir;

Bölgede küçük ölçekli sanayide (1-49) 33.911 işyeri sayısı olduğu ve 121.073 kişinin istihdam edildiği, orta ölçekli sanayide (50-199) 392 işyeri ve 36.640 kişinin çalıştığı görülmektedir. Bölgede KOS işletmelerinde çalışanların toplamının %76,8'i küçük ölçekli sanayide, %23,2'si orta ölçekli sanayi işletmelerinde istihdam edilmektedir. Yine çalışmaya göre, bölgedeki işletmelerde 8.249 milyar TL katma değer yaratılmış ve bunun %30,9'unun küçük ölçekli işletmelere, %69,1'inin de orta ölçekli işletmelere ait olduğu sonucuna ulaşılmıştır (KOSGEB, 1997: 4). Ege Bölgesi'nde KOS işletmelerinin ölçeksel dağılımı Tablo 1.13.'te sunulmaktadır:

Tablo 1.13: Ege Bölgesi'nde KOS işletmelerinin ölçeksel dağılımı

	İŞYERİ	ORAN	İSTİHDAM	ORAN	KATMA DEĞER	ORAN
1-9	32492	0,95	89829	0,57	0	0,00
10-49	1419	0,04	31244	0,20	2552	0,31
50-99	256	0,01	18020	0,11	2873	0,35
100-199	136	0,00	18620	0,12	2824	0,34
TOPLAM KOS	34303	1,00	157713	1,00	8249	1,00

Katma Değer: Milyar TL

Kaynak: KOSGEB (1997) "Ege Bölgesi'nde Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri Profili", KOSGEB Yayınları, Göstergeler Dizisi, Ankara, s.4, ss.2.

Tablo 1.13.'e göre bölgede işyeri anlamında en fazla rakama 1-9 arası işçi çalıştıran küçük işletmeler sahiptir. İstihdam açısından bakıldığında, yine küçük işletmeler ilk sırada yer almaktadır. Bu da bölgedeki KOBİ profilinin belirlenmesine yardımcı olmaktadır. Bölgedeki KOBİ'lerin iller bazında dağılımı Tablo 1.14.'te sunulmaktadır:

Tablo 1.14: KOBİ'lerin iller bazında dağılımı

EGE BÖLGESİ KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ TOPLAM İMALAT SANAYİ										
	İŞYERİ					İSTİHDAM				
	1-9	10-49	50-99	100-199	TOP.	1-9	10-49	50-99	100-199	TOP.
AFYON	1.615	91	17	9	1.732	3.770	1.963	1.053	1.230	8.016
AYDIN	2.948	85	14	9	3.056	6.559	1.670	1.090	1.334	11.653
DENİZLİ	4.869	108	30	9	5.016	11.572	2.304	2.160	1.250	17.286
İZMİR	14.350	845	145	84	15.424	44.332	18.861	10.362	11.419	84.974
KÜTAHYA	1.168	35	7	5	1.215	2.688	691	449	636	4.464
MANİSA	4.393	163	28	15	4.599	11.731	4.044	1.919	1.986	19.680
MUĞLA	1.343	15	5	0	1.363	2.916	331	368	0	3.615
UŞAK	1.806	77	10	5	1.898	5.261	1.380	619	765	8.025
TOPLAM	32.492	1.419	256	136	34.303	89.829	31.244	18.020	18.620	157.713

Kaynak: (http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=28&ust_id=9)

Tablo 1.14.'e göre, Ege Bölgesi işletmeleri içerisinde iller bazında en fazla işyeri sayısı toplamda 15.424 gibi büyük bir rakam ile İzmir iline ve istihdam açısından toplamda 84.974 ile yine İzmir iline aittir. İzmir'i işyeri sayısı bakımından, 5.016 ile Denizli, 4.599 ile Manisa ve 3.056 ile Aydın illeri izlemektedir. İllerin sanayi anlamında gelişmişliğine bakıldığında, tablodaki rakamlar bulguları doğrulamaktadır. Bölge genel anlamda sanayi alanında potansiyele sahip iken, son yıllarda özellikle tarımsal sanayide ve tekstil sektöründe ilerleme kaydetmiştir. Bölgede tekstil denildiğinde, Denizli ili üretim ve ihracat anlamında ilk sırada gelmektedir. Nazilli Sümerbank Basma Fabrikası Cumhuriyet'in ve Bölgenin en önemli kuruluşlarından biriydi. Ancak yaşanan bazı olumsuz gelişmeler neticesinde, faaliyetlerine son veren işletmeler bölge ekonomisine geçmişte büyük katkı sağlamışlardır.

Ege Bölgesi'nde KOS işletmelerinin sektörel dağılımı Tablo 1.15.'te sunulmaktadır:

Tablo 1.15: Ege Bölgesi'nde KOS işletmelerinin sektörel dağılımı

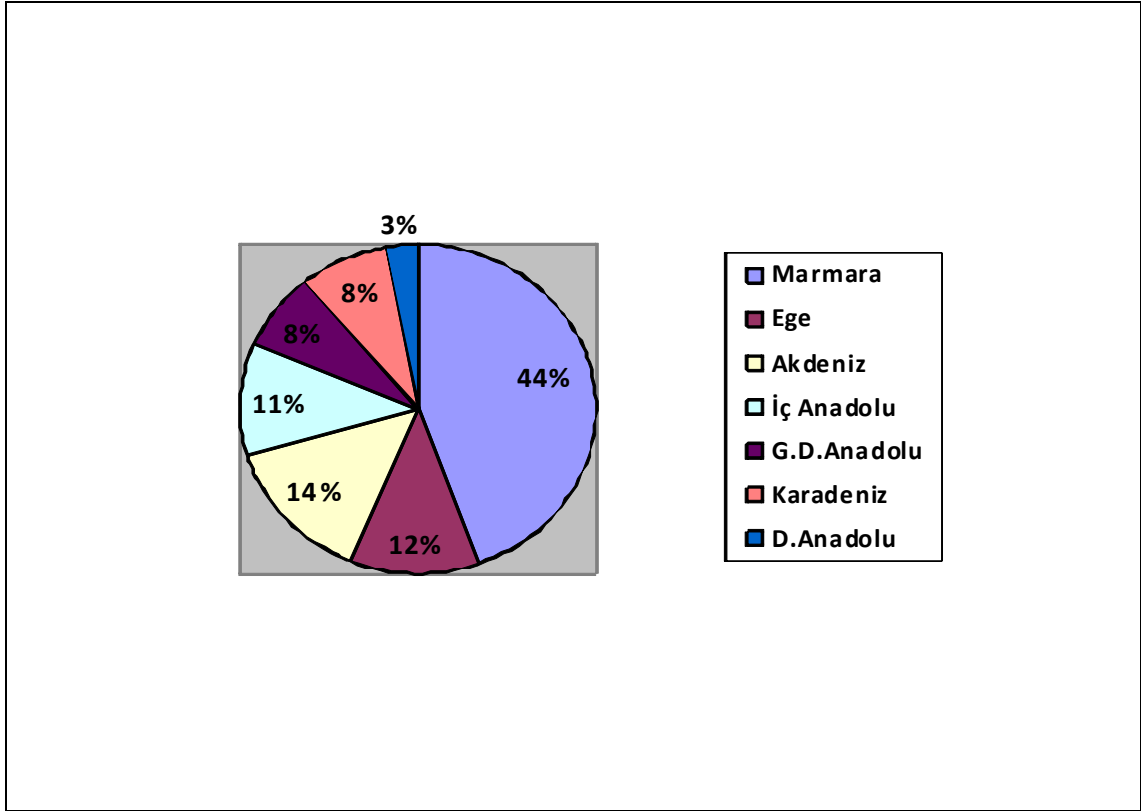
	SEKTÖREL BAZDA İŞYERİ		SEKTÖREL BAZDA İSTİHDAM	
Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri Sanayi	11.746	0,34	50.746	0,32
Metal Eşya Sanayi	8.433	0,25	34.499	0,22
Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayi	6.849	0,20	19.680	0,12
Gıda, İçki ve Tütün Sanayi	3.758	0,11	23.516	0,15
Taş ve Toprağa Dayalı sanayi	1.362	0,04	13.935	0,09
Kâğıt-Kâğıt Ürünleri ve Basım Sanayi	877	0,02	4.179	0,03
Kimya Sanayi	719	0,02	7.018	0,04
Metal Ana Sanayi	345	0,01	3.161	0,02
Diğer İmalat Sanayi	214	0,01	979	0,01

Kaynak: KOSGEB (1997) "Ege Bölgesi'nde Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri Profili", KOSGEB Yayınları, Göstergeler Dizisi, Ankara, s.4, ss.4)

Tablo 1.15.'e göre, bölgede en çok işyeri sayısı ve istihdam oranının tekstil sektöründe olduğunu görmekteyiz. İkinci sırayı, metal eşya sanayi ve üçüncü sırayı da orman ürünleri ve mobilya sanayi almaktadır.

Ege Bölgesi'nde küçük ve orta boy işletmeler ekonomide ağırlıklarını göstermektedir. Ege Ekonomisi'nin tarım öncelikli olmak üzere gelişme potansiyeli en yüksek olan sanayi sektörü gelişme odaklıdır. Ancak sanayi sektörü, ülke genelindeki sorunları paylaşmakta ve sektörde kaynak sıkıntısı son derece fazla yaşanmaktadır. Ege Bölgesi işletmeleri, teşviklerden yeterince yararlanamamakta ve bu durum onların yetersiz sermayelerini günden güne eritmektedir. 2007 yılı itibariyle coğrafi bölgelerin KOBİ kredilerinden yararlanma oranları Şekil 1.1.'de sunulmuştur:

Şekil 1.1: 2007 yılı itibariyle bölgelerin KOBİ kredilerinden yararlanma oranı

Kaynak: Aracı Bankalar

Şekil 1.1.'de görüldüğü gibi KOBİ kredilerinden yararlanma açısından Ege Bölgesi, Marmara'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Bölgede, kullanılan kredi miktarı her zaman mevduat tutarından az olmuştur. Ege Bölgesi ticaretinde en önemli katkıyı İzmir'deki Ege Serbest Bölgesi ve Organize Sanayi bölgeleri yapmaktadır. Bölge illerinde KOSGEB büroları bulunmakta; burada küçük ve orta ölçekli işletmeler için gerekli çalışmalar yürütülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

KOBİ'LERİN FİNANSMAN KAYNAKLARI VE SERMAYE

MALİYETİ

2.1. SERMAYE MALİYETİ TANIMI

Mehmet ERKAN' a göre, işletmenin kullandığı her kaynağın bir maliyeti bulunmaktadır. Sermaye Maliyeti ya da Fon Kaynak Maliyeti, “*işletme tarafından kullanılan, ya da kullanılması düşünülen her türlü finansman kaynağının ağırlıklı ortalama maliyeti*” dir (www2.aku.edu.tr).

Sermaye maliyeti, finans yönetiminde ve sermaye bütçelemesi kararlarında kullanılan en önemli veridir. Yatırımların finansmanı, uzun vadeli yabancı kaynaklar ve özkaynaklara yapılmaktadır. Bunların toplam kaynaklar içindeki ağırlıkları dikkate alınarak hesaplanan kaynak maliyeti, ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti veya sermaye maliyeti olarak adlandırılır.

Sermaye maliyetinin yanlış belirlenmesi, firmanın yapmak istediği bir yatırımı yapmamasına, ya da yapmaması gereken bir yatırımı yapmasına neden olabilir. Yatırım kavramının uzun bir süre içermesi ve geri dönüşünün zor olması bu önemi daha da artırmaktadır. Yatırımların finansmanında kullanılan kaynaklar, firmanın kârlılığını ve riskini etkiler. Firmalar için sermaye maliyeti, yatırımlardan sağlanan minimum getiri oranını gösterir. Bir firma için teorik olarak, varlıkların finansmanında yalnızca özkaynakların kullanılması mümkündür. Bu durumda sermaye maliyeti, çıkarılmış olan hisse senetlerini satın alan yatırımcıların ve şirketin, hisse senetlerinden bekledikleri getiri oranından oluşur. Bununla birlikte firmalar, sermaye yapılarını oluştururken, varlıklarının finansmanında önemli miktarlarda uzun süreli borç ve aynı zamanda da imtiyazlı hisse senetleri kullanırlar. Böyle bir durumda, sermaye maliyeti, firmanın çeşitli kaynaklardan sağlamış olduğu, gerek öz sermaye, gerekse de borç şeklinde kullandığı fonların ortalamasından oluşur.

İşletmelerde kaynaklar, yabancı kaynak ve özkaynak olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Sermaye maliyetinin unsurları olarak yabancı kaynaklar, kısa vadeli ve uzun vadeli olarak ikiye ayrılır. Özkaynaklar da yeni pay senedi ihracı, dağıtılmamış kârlar olarak daha geniş ifade edilebilir. Yabancı kaynak maliyeti, kaynağın firmaya sağladığı para girişi ile bunun gelecek dönemlerde faiz ve anapara taksiti olarak işletmeye getireceği para çıkışına eşitleyen iskonto veya faiz oranıdır (www.deu.edu.tr). Kısa vadeli kaynak maliyeti faiz oranıdır. Ticari kredi kullanımının da bir maliyeti vardır. Orta vadeli finansman sağlama genellikle borçlanma yoluyla gerçekleşir. Orta vadeli borçlanmanın maliyeti ise, orta vadeli borçların cari faiz haddidir. Kısa ve orta vadeli borcun maliyeti hesaplanırken, vergi faktörü de dikkate alınır. Dolayısıyla dış kaynaklar için ödenen faizler vergi oranı kadar azalmış olur.

2.2. KOBİ'LERİN FİNANSMAN KAYNAKLARI

Bilindiği gibi, küçük ve orta ölçekli işletmelerin yapıları itibariyle gerek içsel, gerekse dışsal nedenlerden kaynaklanan birçok sorunları vardır. Bunların bazıları; pazarlama, yönetim, işgücü ve finansman sorunu olarak sıralanabilir. Her birinin önem derecesi farklı olmakla birlikte, en önemli olarak nitelendirilebilecek sorunlardan biri finansman sorunudur.

KOBİ'lerin finansman sorunlarının temelinde birçok neden yatmaktadır. Bunların en başında, KOBİ'lerin az bir sermaye ile işe başlamaları ve ilerleyen dönemlerde fon sıkıntısının artarak devam etmesi gelmektedir. KOBİ'ler işe başladıktan sonra yaşamlarını sürdürebilmek için fona ihtiyaç duyarlar ancak, dışarıdan fon temin etmelerinin zor olmasından dolayı özsermayeden faydalanma yoluna giderler. Bu da, zaten başlangıçta az olan sermayelerinin günden güne erimesi anlamına gelmektedir. Bunun çözüme kavuşturulması için, kredi verenlerin ve teşvik sağlayanların KOBİ'lere sıcak bakması gerekmektedir. Fakat kredi faiz oranlarının yüksek olması ve teminat göstermede yaşanan zorluklardan dolayı, bu yol da pek mümkün gözükmemektedir. Ancak, KOBİ'lerin fon sıkıntısı yaşamalarının tek nedeni kredi verenler değildir. KOBİ'lerin kendi yapısal özelliklerinden kaynaklanan sorunları da kaynak yetersizliğinin nedenlerindedir. Ülkenin içinde bulunduğu ekonomik ortamın istikrarsızlığı, sürekli yaşanan ekonomik krizler de KOBİ'leri olumsuz yönde etkilemektedir. KOBİ'lerin yararlanmakta olduğu başlıca finansman kaynakları;

özsermaye, satıcı kredileri, banka kredileri, leasing ve factoring sayılabileceklerden bazılarıdır. Her işletme için bu kaynaklardan yararlanma oranları farklı olup, genellikle en çok başvurulanan özsermaye ve banka kredileri olduğu söylenebilir. İstanbul Sanayi Odası'nın 2008 yılının ilk yarısı için yapmış olduğu ekonomik durum tespiti anket sonuçları Tablo 2.1.'de sunulmaktadır:

Tablo 2.1: Kullanılan finans kaynaklarına göre işletmelerin oranı

Finans Kaynakları	Küçük Ölçekli İşletmeler	Orta Ölçekli İşletmeler	Büyük Ölçekli İşletmeler	Toplam İşletmeler
Özkaynak	70,5	55,5	68,6	64,3
Ticari Banka	65,0	70,2	81,4	69,5
Eximbank	4,3	16,5	25,6	12,4
Yatırım ve Kalkınma Bankaları	1,2	3,2	7,0	2,9
Yurtdışı Finans Kurumu	0,8	2,8	15,1	3,8
Factoring	11,4	11,9	25,6	13,8
Leasing	20,1	29,4	29,1	25,1
Diğer	5,9	3,7	3,5	4,7

Kaynak: İSO (2008) *Ekonomik Durum Tespit Anket Sonuçları*, İstanbul Sanayi Odası Yayınları: İstanbul, 2008-1, ss.69.

Tablo 2.1.'e göre, İSO üyesi sanayi kuruluşlarının en yaygın olarak kullandıkları finansman kaynağının ticari krediler olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan işletmelerin %69,5'i ticari kredi kullandıklarını belirtmişlerdir. Ticari kredileri, %64,3 ile özkaynaklar, %25,1 ile leasing, %13,8 ile factoring, %12,4 ile Eximbank (ihracat) kredileri takip etmektedir.

2.2.1.Özkaynaklar

Özkaynaklardan sağlanan fonlar, işletme sahip veya ortakları tarafından, kuruluş aşamasında, ya da sonradan yapılan sermaye artırımlarıyla birlikte konmuş olan sermayedir. KOBİ'ler, kuruluş aşamasında genellikle özkaynak kullanmaktadır. Yeterli özkaynaklara sahip olmayan işletmeler, yatırımlarının ve büyümelerinin finansmanında

kaynak yetersizliği ile karşı karşıya kalmaktadırlar (Aras ve Müslümov, 2001: 9).

Özkaynaklardan sağlanan sermayeyi, işletmenin faaliyet gösterdiği sektör, işletmenin büyüklüğü, organizasyonel yapısı, sahip/yöneticilerin davranışları, kısacası firmayla ilgili her şey belirler. Aynı zamanda özsermayenin az ya da çok olması, işletmenin kredi bulma olanağını etkiler. Kredi verenler, işletmenin özkaynaklarını kredi tahsisinde bir garanti olarak görür ve buna göre kredi verir. Çoğu KOBİ'nin kredi bulma, ya da sermaye piyasasından fon temin etme ihtimalinin zayıf olmasından dolayı özsermaye, küçük işletmelerin uzun vadeli en iyi finansman kaynağıdır. Ancak, KOBİ'ler özkaynaklarla finansmanda çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. İlki, hisse senedi ihracı yoluyla fon temininde hisse senetlerini satın alacak yatırımcıların bulunmamasıdır. Çünkü bu işletmeler genellikle yatırım aşamasında, kâr dağıtamayacak durumdadırlar. Bu nedenle, KOBİ'lerin hisse senetlerine küçük tasarruf sahipleri ilgi göstermemektedir. Bunları alan tasarruf sahipleri ise istedikleri zaman hisse senetlerini paraya çevirememektedir. KOBİ'lerin çoğu borsada işlem görmek için gerekli şartları yerine getiremediklerinden, hisse senetleri borsada işlem görememektedir.

Ölçeğe göre, küçük ölçekli işletmelerde 70/30 ve daha üzeri özkaynak/yabancı kaynak oranına sahip olan işletmelerin oranı, 2008 yılı ilk yarısında %37,1 olup, 2008 yılı ilk yarısı sonunda orta ölçekli işletmelerde bu rakam, %34,9'dur. Büyük ölçekli işletmelerde 70/30 ve üzeri yabancı kaynak oranına sahip olan işletme sayısı %27,2'dir (İSO, 2008/1: 56).

Özkaynak maliyeti; adi hisse senedi maliyeti, yeni ihraç edilen hisse senedi maliyeti ve dağıtılmayan kârların maliyeti olmak üzere üç unsurdan oluşmaktadır.

• **Adi hisse senetlerinin çıkarılması yoluyla sağlanan fonların maliyeti:**

Hisse senetlerinin işletmeye sağladığı para girişi, her yıl için farklı kâr payı ödeme söz konusuysa Basit İç İskonto yöntemiyle hesaplanır.

$$= \frac{KarPayı1}{(1 + Oran)^1} + \frac{KarPayı2}{(1 + Oran)^2} + \dots + \frac{KarPayın}{(1 + Oran)^n}$$

İşletmenin ödeyeceği kâr payı her yıl eşitse;

$$Para\ Giri\ \i = \frac{Kar\ Payı}{Piyasa\ Fiyatı} + Büyüme\ Oranı$$

Örnek: Yıldırım A.Ş' nin hisse senetlerinin piyasa fiyatı 3.000 TL, şirketin bugün için dağıtılacak kâr paylarının 600 TL ve kârlardaki büyüme oranının yıllık %15 artacağı varsayımıyla hisse senedinin maliyeti kaç liradır? (Hisse senedi çıkarma maliyeti dikkate alınmamıştır)

$$k = \frac{600}{3000} + 0,15$$

$$= 0,20 + 0,15$$

$$= 0,35 = \%35$$

• **Yeni ihraç edilen hisse senedi maliyeti**

Yeni ihraç edilen hisse senedi maliyeti, ihraç giderleri nedeniyle, dağıtılmayan kârların maliyetinden daha yüksektir. Hisse senetleri nominal değerinin üzerinde satıldığında, ihraç primlerinin vergiye tabi olması, maliyetleri arttırmaktadır. Hisse senetlerinin nominal değer üzerinden ihraç edilmesi durumunda, pay başına gelirdeki ve kâr payı oranındaki düşmenin, işletmeye bir maliyeti vardır.

$$P_0 = \sum_{k=1}^t \frac{Dt}{(1+ke)^k}$$

P_0 = Hisse senedinin piyasa fiyatı

k_e = Hisse senedi maliyeti

D = Dağıtılacak kâr payı

• **Dağıtılmayan kâr paylarının maliyeti**, ortakların mahrum kaldıkları kâr payı, yani fırsat maliyeti olarak tanımlanabilir.

Finansal varlıkları fiyatlandırma modeli: Herhangi bir menkul kıymetin beklenen getirisi ile risk derecesi arasındaki ilişkiyi gösterir.

Örnek: Risksiz menkul kıymetlerin beklenen getirisinin %60, piyasa üzerinden beklenen getirinin %70, ve β katsayısının 2 olduğu varsayılırsa k değeri yüzde kaç olur?

K = Beklenen getiri + β Katsayısı x (Piyasadan beklenen getiri- Beklenen getiri)

$$= 0,60 + 2 \times (0,70 - 0,60)$$

$$= 0,60 + 2 \times 0,10$$

$$= 0,60 + 0,20$$

$$= 0,80$$

$$= \%80$$

2.2.2. Yabancı Kaynaklar

Yabancı kaynak içerisine, kısa ve uzun vadeli banka kredileri, finansman bonusu, tahvil vb. girmektedir. Ancak, yabancı kaynak maliyeti denildiğinde genellikle, tahvil maliyeti anlaşılmaktadır. Banka kredisinin temel maliyetini, kredi için ödenen faiz oluşturmaktadır. Ancak, ipotek, vergi, işlem masrafı gibi giderlerin de kredi maliyetine eklenmesi gerekir. Tahvil maliyetini, tahvil için ödenen faiz ve ihraç giderleri oluşturur (www2.aku.edu.tr).

Yabancı kaynağın faiz ve anapara ödemelerini, borç tutarına eşitleyen iskonto oranı, yabancı kaynağın maliyetini oluşturur.

$$I_0 = \frac{C_1}{(1+k_i)^1} + \frac{C_2}{(1+k_i)^2} + \dots + \frac{C_n}{(1+k_i)^n}$$

I_0 = Kullanılan kredi tutarı

C = Faiz ödemeleri

k_i = Yabancı kaynak maliyeti

Vergi sonrası maliyet ise, $k_i = k (1 - t)$ şeklinde hesaplanır.

k_i = Vergi sonrası maliyet

k = Vergi öncesi maliyet

t = Kurumlar vergisi oranı

Örnek: Bir işletmenin ihraç ettiği tahviller için ödeyeceği faiz oranı %70 ve kurumlar vergisi oranı %30 ise, tahvilin vergi sonrası maliyeti nedir?

$$k_i = k (1 - t) = 0.70 (1 - 0.30)$$

$$k_i = \%49$$

2.2.2.1. Satıcı Kredileri

KOBİ'lerin finansmanında başvurdukları diğer bir alternatif de, kısa veya orta vadeli satıcı kredileridir. Satıcı kredileri de, orta vadeli banka kredilerine benzer bir ödeme şekli ile ödenir.

Satıcı kredilerinde ödeme aracı olarak en fazla başvurulan yöntem, vadeli çek uygulamasıdır. Çek, Türk Ticaret Kanunu'na göre görüldüğünde ödenmesi gereken bir kıymetli evraktır. Ancak, uygulamada üzerinde yazılı tarihte tahsil edilmesi nedeniyle vadeli hale dönüşmektedir. Bu nedenle, KOBİ'lerin nakit akışını belirleyen genellikle mal alımlarında ve satışlarda çek kullanılmalarıdır. Bu yolla firmalar kendilerine kısa vadeli bir finansman kaynağı yaratmaktadır. Burada en büyük sorun, çek tahsilâtında ortaya çıkacak herhangi bir gecikmenin, işletmenin ödemelerini de aksatması nedeniyle kısa süreli nakit sıkıntısı ve ödeme güçlüğü yaşanmasıdır. Özellikle, kriz dönemlerinde ödenmeyen çek ve senetler, KOBİ'lerin önemli finansal sıkıntılar yaşamasının nedenlerindedir (Aras ve Müslümov, 2001: 18).

Örnek: 2/10 net 30 koşuluyla kullanılan ticari kredinin, 20 günlük ve yıllık maliyeti ne kadardır?

20 günlük kredinin maliyeti = İskonto yüzdesi / (1- İskonto yüzdesi)

$$= 0.02/(1 - 0.02)$$

$$= 0.0204$$

Kredinin yıllık maliyeti = %2.04*(360/20)

$$= \%36.7$$

2.2.2.2. Leasing, Factoring, Forfaiting

Özellikle, Türkiye gibi yatırım ve teşviklerin az olduğu, işletmelerin finansal ihtiyaçlarına cevap verilemediği durumlarda geleneksel finanslama yöntemleri genişletilmekte ve yeni yaklaşımlar getirilmektedir. Ülkemizde çok yaygın olmasa da kullanılmakta olan bu finansman yöntemlerinin öncelikli olanları Leasing, Factoring ve Forfaiting'dir. Bunların üçü de farklı teknikler olup, kullanım alanları ve yararlanma şartları değişmektedir.

LEASING: Leasing, KOBİ'lerin faydalanabilecekleri finansman yöntemlerinin başında gelir. Finansal Kiralama olarak da adlandırılan bu kavram, ülkemizde 1985 yılından itibaren uygulanmaya başlamıştır. Türkiye gibi faiz oranları oldukça yüksek olan ve gerektiğinde fon bulamayan küçük işletmeler için leasing, alternatif bir araç haline gelmiştir.

Leasing, bir malın özkaynak ya da kredi kullanılarak satın alınması yerine, bir leasing firması tarafından satın alınarak yatırımcıya kiralanması, kira süresinin sonunda ise, belli bir bedel karşılığı yatırımcıya satılması işlemidir. 3226 sayılı FKK tanımına göre ise leasing; kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü kişiden satın aldığı veya başka suretle temin ettiği bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere ve belli bir süre feshedilmemek şartıyla kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakılmasını öngören bir finansman yöntemidir (www.halkleasing.com.tr).

3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu'na göre "Finansal Kiralama Sözleşmesi", *“Kiralayanın (lessor), kiracının (lessee) talebi ve seçimi üzerine üçüncü kişiden satın aldığı veya başka suretle temin ettiği bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere ve belli bir süre feshedilmemek şartı ile kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakmasını öngören bir sözleşmedir”*. Leasing ikiye ayrılır: İlki Operasyonel Leasing, diğeri ise, Finansal Leasing'dir. Finansal Leasing'de kiralama süresi sonundaki risk kiracıda olmakta, Operasyonel Leasing'de ise, risk kiralayanda kalmaktadır. Leasing için kiracı ihtiyacı olan malı ya da ekipmanı seçer ve karar verir, sonrasında kiralama şirketi gerekli araştırmaları yapar ve leasing sözleşmesi imzalanır. Kiralayan firma ile kiracı arasında satış anlaşması yapılarak varlık kiracıya teslim edilir. Belirlenen şartlar ve süre sonunda leasing sona erer.

Finansal kiralama kanununa göre patent hakkı, fikri ve sınaî haklar ile bilgisayar yazılımı gibi maddi olmayan konular için leasing yapılmamaktadır. Önceleri pek kullanılmayan ve yeni ilgi görmeye başlayan leasing, birçok finansman yöntemine göre daha avantajlı bir seçenek olmaktadır.

FACTORING: Factoring, vadeli satışlardan doğan alacak haklarının factor veya factoring şirketleri tarafından satın alınması faaliyeti şeklinde ifade edilebilir. Factoring, iç ve dış ticarete kullanılan ve özellikle kısa vadeli mal satışlarında başvuru olan bir finansman yöntemidir. Factoring şirketleri Türkiye’de çok çabuk kabul görmüştür. 1990 yıllarının başında ilk kez Türk Mali Sistemi’nde yer almaya başlayan ve 1994 yılında ilk kez düzenlemeye kavuşan factoring şirketlerinin sayısı 2000 yılı sonu itibariyle 110’a ulaşmıştır (www.hazine.gov.tr).

Factoring tekniğinin avantajları şunlardır (www.liderfactoring.com.tr):

- Factoring, nakit yönetimi hizmeti ile vadeli alacakları nakde dönüştürüp, hammaddenin peşin alınmasını ve üretim aksamısından oluşacak maliyetlerin azalmasını sağlar, üretim verimliliği ve kârlılığını artırır.
- Factoring hizmetleri ile sunulan alacak yönetimi uygulamalarıyla, alıcılara tanınan vade sayesinde, firma rekabet gücü artar, pazar payı genişler, kalite standardı yükselir.
- Alacaklar, stoklar ve ticari borçlar azalır. Net çalışma sermayesi güçlenerek bilânçolar daha likit hale gelir ve kredibilite artar.

- Tahsilât yönetimi ile zaman ve gider tasarrufu yapmayı sağlar.
- Kredi değerlemesi ve piyasa istihbarat çalışmaları yaparak, alıcıların finansal durumu hakkında bilgilendirir.

Factoring'in müşteriye iki yönlü maliyeti vardır. Bunlar factoring komisyonu ve finansman maliyetidir. Factoring, tekstil ve deri, elektronik, gıda, otomotiv, kâğıt-orman, basın yayın, kimya, metal, makine, inşaat, maden ve reklam hizmetleri alanında kullanılmakta ancak peşin, taahhütlü ve konsinye satışlarda uygulanamamaktadır.

Örnek: Satıcı, 100.000 ABD Doları tutarındaki altı ay vadeli bir yurt dışı satışında factoring hizmetlerinden yararlanmak istemektedir. Factor komisyonunun % 2, uluslararası faiz oranının % 10 olduğunu varsayarsak, satıcının mal bedelini satıştan hemen sonra almak istemesi halinde Factoring hizmetinin satıcıya maliyeti 7.000 ABD Doları olacaktır. Dolayısıyla, satıcı altı ay beklemeden alacağını 93.000 ABD Doları olarak tahsil edebilecektir. Söz konusu işlemin hesaplanması aşağıdaki şekilde yapılmaktadır:

100.000 ABD Doları x % 2 = 2.000 ABD Doları (komisyon)

100.000 ABD Doları x % 5 = 5.000 ABD Doları (faiz)

Toplam: 7.000 ABD Doları

(Not: Yıllık % 10 üzerinden altı aylık faiz % 5'dir)

Factoring hizmetlerinde, factor, genellikle kredili satışlar toplamının % 80'i civarındaki bölümünü satıcıya nakit olarak derhal, kalan bölümünü ise alıcıdan mal bedelini tahsil ettikten hemen sonra ödemeyi taahhüt etmektedir. Böylece satıcı, kredili satışlardan doğan nakit ihtiyacını, istediği zaman kolayca karşılayabilmektedir.

FORFAITING: Forfaiting, özellikle mal ve hizmet ihracatından doğan ve belli bir ödeme planına göre tahsil edilebilecek olan alacakların, bir banka ya da bu alanda uzmanlaşmış bir finansman kurumu tarafından satın alınması olarak tanımlanmaktadır. Forfaiting, ihracat-ithalat işlemlerinden doğan vadeli alacak ve borçların rücusuz olarak forfaiting kuruluşlarına (forfaiter) satılmasından doğan ve iskonto işlemi olarak tarif edilen bir finansman tekniğidir. Uzun vadeli ve kredili ihracat-ithalat işlemlerine yönelik bir finansman aracı olarak bilinen "forfaiting" genellikle yatırım malları için kullanılmaktadır (www.kosgeb.gov.tr).

Genellikle, her çeşit alacak forfaiting işlemine konu olabilmekle birlikte, uygulamada genellikle emre yazılı senet ve poliçe şeklindeki ticari alacaklar tercih edilmektedir. Forfaiting yapan kuruluş, belli iskonto oranıyla devraldığı alacaklar karşılığında teminat olarak banka kredisi talep eder. Burada, ithal edilecek olan malın bedeli, malın ekonomik ömrüne dağıtılarak taksitle ödenir. Bu ödeme için öncelikle ithalatçı ve ihracatçı firma arasında yapılan anlaşmayla ödeme planı ve fiyat belirlenir. İthalatçı malı teslim alıp, banka garantisini de sağladıktan sonra borç senetlerini ihracatçı firmaya iletir. İhracatçı firma tarafından poliçe hazırlanır, ithalatçı firma kabul eder ve banka garantörlük üstlenir. Bu durumda forfaiting yöntemi, ihracatçı firmanın alacaklarından doğan riskleri üstlenir. Firmalar için avantajlı bir yöntem olup; öncelikle tüm riskler forfaiter'a aittir. İhracatçı firma alacaklarını hemen nakde çevirdiği için nakit akışı hızlanır ve kredili yapılan satışların finansmanında sıkıntı yaşamaz. Bu olumlu yönlerine rağmen tek dezavantajı ise, diğer yöntemlere göre daha maliyetli olmasıdır.

2.2.2.3. Banka Kredileri

Türkiye'deki küçük işletmelerin finansman sıkıntısını çözebilmek için işletme sahibinin kaynakları yeterli değilse ve kısıtlı özkaynaklarla çalışılıyorsa, nakit sıkıntısı yaşandığı durumlarda başvurulacak öncelikli finansman kaynağı banka kredileri olmaktadır. Ancak, bankaların uyguladığı yüksek faiz-kısa ödeme süresi ve istenen teminatları karşılayamama gibi sorunlar KOBİ'lerin banka kredisi kullanımını zorlaştırmaktadır. İşletmeler faaliyetlerinden elde ettiği kazancı yine işletmenin genel faaliyet ve işletme giderlerinde kullanmaktadır. Dolayısıyla, işletme sahibinin kendi varlıkları yoksa KOBİ'lerin teminat gösterebilecekleri herhangi bir varlık bulunmamaktadır. Bankalar da riskli gördükleri işletmelerden yüksek oranda teminat istemektedirler. Bu da KOBİ'lerin kredi imkânını kısıtlamaktadır. Türkiye'de bankaların kullandığı kredi oranlarına bakarsak en büyük payın büyük işletmelere ait olduğu görülmektedir.

2001 krizi sonrasında toplam banka kredilerden yüzde 3-5'ler civarında pay alan KOBİ'lerin, 2006 yılsonu itibariyle toplam kredilerden aldıkları pay yüzde 25'lere yaklaşmıştır. Hatta bazı bankaların KOBİ'lere kullandırdıkları kredilerin toplam kredilerine oranı yüzde 30-40'lara kadar çıkmıştır. Bazı ülkelerdeki KOBİ kredi kullanım durumları Tablo 2.2.'de sunulmaktadır:

Tablo 2.2: Farklı ülkelerde KOBİ kredi durumu (%)

	ABD	ALM.	HİND.	JAP.	İNG.	G.KORE	FRAN.	TÜR.
Küçük İşletme	97,2	99,8	98,6	99,4	96,0	97,8	99,9	98,8
Toplam İşletme Oranı								
Küçük İşletmelere	42,7	35	15,3	50,0	27,2	46,8	48,0	4
Verilen Kredi Payı								

Kaynak: <http://www.kobinet.org.tr>

Tablo 2.2. incelendiğinde, Türkiye'deki KOBİ'lerin, toplam işletmeler içindeki payı bakımından, diğer ülkelerdeki KOBİ'lerle aynı oranda olduğu görülmektedir. Fakat alınan kredi oranlarına bakıldığında, arada bir çelişki göze çarpmaktadır. Türkiye'de oransal olarak oldukça fazla olan KOBİ'ler, kullanılan kredi bakımından oldukça küçük bir paya sahiptir. Bu durum, Türkiye'deki önem derecelerine rağmen KOBİ'lerin çok desteklenmediği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu duruma şöyle bir açıklama getirilebilir; kredi verenler genellikle daha güvenilir ve risksiz buldukları büyük işletmelere kredi kullandırma yoluna gitmekte, riskli gördükleri KOBİ'lere fon sağlamaya yanaşmamaktadırlar. Fon kullandırsalar da zaten kredi faiz oranlarının yüksek olması ve teminat gösterememeleri, yine KOBİ'lerin önünde engel oluşturmaktadır. Bankaların kullandıracakları kredilerde başlıca kabul ettiği teminatlar; gayrimenkul ipoteği, kefalet, banka teminat mektubu, altın, döviz, mevduat gibi likit değerlerin rehini, devlet tahvili ve hazine bonosu gibi kıymetlerdir. Yine, bunların içinde en çok kabul göreni ise, gayrimenkul ipoteği olmaktadır. Bu durumda, KOBİ'ler krediye teminat gösterebilmek için elindeki kısıtlı kaynakları değerlendirmek yerine gayrimenkul edinme yoluna gitmektedir. KOBİ'lerin teminat sorununa çözüm getirmek amacıyla faaliyet gösteren tek kuruluş Kredi Garanti Fonu'dur. Bunun yanı sıra teminat sorunu çözülsün bile yine KOBİ'lerin karşısında yüksek faiz oranları engel teşkil etmektedir. Kullanacakları kredinin az olması ve kredi verenler tarafından riskli olarak değerlendirilmeleri neticesinde KOBİ'ler yüksek faiz oranlarıyla karşılaşmakta ve bu da kaynak teminini zorlaştırmaktadır. Her açıdan finansman sıkıntısı KOBİ'lerin büyüme ve gelişmesinde en önemli sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Devlet Planlama Teşkilatı'na (DPT) göre, Türkiye'de KOBİ'lerin %90'ının krediye ihtiyacı bulunmaktadır.

DPT tarafından yayınlanan ve Mehmet Cansız (2008) tarafından hazırlanan "Türkiye'de KOBİ'ler ve KOSGEB" adlı araştırma KOBİ'lerin ciddi finansman sorunlarıyla karşılaştıklarını ortaya koymaktadır. İşletmelerin %27'si, ihracat yapmamalarının ilk nedeni olarak sermaye, teknoloji ve malzeme eksikliğini göstermektedir. Diğer nedenler, %24'le dış pazarı tanımama, %15'le aracı işletme bulamama, %8'le uygun fiyatta ve kalitede mal sunamama ve %7 ile de yabancı dil eksikliği olarak sıralanmaktadır. KOBİ'lere sağlanan KOSGEB desteklerinin de incelendiği araştırmaya göre, bu kuruluşun, KOBİ'lere sağladığı katkı da azalmaktadır. KOSGEB, 2003 yılında KOBİ'lere 161,1 milyon TL destek sağlarken, bu rakam 2004 yılında 171,6 milyon TL, 2005'de 112,8 milyon TL, 2006'da da 38,8 milyon TL olmuştur. KOSGEB, 2003-2007 yılları arasında, KOBİ'lere 16.513 adet de kredi kullandırmıştır. Bunun 10.035'ini ihracat kredileri, 2.196'sını işletme kredileri, 5.508'ini de istihdam kredileri oluşturmaktadır. Bu dönemdeki toplam kredi hacmi 1.695.770.616 TL olmuştur. Araştırmaya göre, 1 kişinin istihdamı için kullanılan kredi miktarı 2005 yılında 24.978 TL iken, bu rakam 2006 yılında 23.530 TL, 2007 yılında ise, 19.989 TL olmuştur (Cansız, 2008: 71).

KOBİ'ler için bir başka sorun, verilecek olan kredinin riskli görülmesi üzerine istenen teminatların yüksekliğidir. Eğer firma, kredi sağlayıcıların kabul ettiği sektörlerde çalışmıyorsa, bu da kredi için bir engel oluşturmaktadır. Alınacak kredi için yapılacak işlemlerin, yani bürokrasinin çok fazla olması ve kredi faiz oranlarının da yüksek olması nedeniyle KOBİ'ler bu finansman kaynağından yararlanamamaktadırlar. Bu ve buna benzer sebepler Türkiye şartlarında olağan kabul edilmekte ve ekonominin ayakta kalmasının destekleyicisi olan KOBİ'ler, bu fon kaynağından mahrum bırakılmaktadırlar. Sektörler itibariyle KOBİ kredi durumu Tablo 2.3.'te sunulmaktadır:

Tablo 2.3: Sektörler itibariyle KOBİ kredi durumu (%)

SEKTÖR	KOBİ Kredilerinden Yararlanma Durumu			KOBİ Kredilerinden Yararlanmama Nedenleri							
	Evet	Hayır	Toplam	Vadenin kısa olması	Teminat yüksek olması	Sektörün kredi kapsamında olmaması	Bürokrasinin çok olması	Kredi limiti düşük olması	Kredi faiz oranı yüksekliği	Diğer	Toplam
Gıda	96,2	3,8	100	10,0	15,0		35,0		20,0	20,0	100
Tekstil	90,6	9,4	100	3,7	16,7	3,7	33,3	14,8	13,0	14,8	100
Ağaç Orman	85,7	14,3	100	12,5	12,5		37,5	12,5	25		100
Kağıt Basım	90,9	9,1	100	16,7	16,7		50		16,7		100
Kimya Lastik	90,9	9,1	100	10,4	16,7		31,3	12,5	10,4	18,8	100
Taş-Toprak	100,0	0,0	100		16,7		50	16,7	16,7		100
Demir Çelik	80,0	20,0	100								
Metal Makine	84,5	15,5	100	10	15,7		42,9	11,4	11,4	8,6	100
Diğer	66,7	33,3	100								
Toplam	89,2	10,8	100	8,5	16	0,9	37,3	11,3	13,2	12,7	100

Kaynak: <http://www.ito.org.tr/ITOPortal/Dokuman/Kitaplar/2005-30.pdf> (s.35)

Tablo 2.3. incelendiğinde, genel olarak sektör toplamına bakıldığında KOBİ'lerin %89,2 sinin KOBİ kredilerinden yararlandığı, geri kalanının ise, yararlanmadığı görülmektedir. KOBİ'lerin özkaynaklarından sonra ikinci finansman kaynağının banka kredileri olduğu düşünüldüğünde, yararlanmama nedenleri açıkça görülebilir. Öncelikle, bu işletmelere verilen kredilerin geri ödeme süresinin kısa olması KOBİ'leri zora sokmaktadır. Zaten nakit sıkıntısı yaşayan bu işletmelerin yatırımlarını kazanca dönüştürmeden ödemesi pek de mantıklı olmamaktadır. Bu ve bunun gibi nedenler KOBİ'lerin kredi kullanım olanaklarını kısıtlamaktadır.

Karacaer ve Göneç, (2001) 144 küçük, 24 orta ve 95 büyük ölçekli, toplam 263 işletme üzerinde yaptıkları anket çalışmasında, işletmelerin gereken nakit miktarını sağlayamadıklarında başvurdukları fon kaynakları içerisinde banka kredilerinin önemli

bir yere sahip olduğunu ortaya koymaktadır. KOBİ'lerin %27,7'si her zaman, %67,7'si bazen olmak üzere, %95,4'ünün banka kredisi kullandığı sonucuna ulaşılmaktadır (Gönenç ve Karacaer, 2001).

KOBİ'ler, gerek yeni yatırımlar yapabilmek, gerekse üretim kapasitelerini arttırabilmek için kredi kullanımına yönelirler. Bu ise, uzun vadeli bir dönemi kapsamaktadır. Oysa bankalar, KOBİ kapsamı içerisinde yer alan işletmelere genellikle kısa vadeli kredi verme eğilimindedirler. Bu durumda KOBİ'ler, kullandıkları kredinin karşılığını almadan geri ödeme zorunluluğu ile karşı karşıya kalmaktadırlar (Yılmaz, 2005: 44).

Günümüzde yeni gelişmekte olan KOBİ bankacılığının, her iki taraf için de yararlı olduğu görülmektedir. KOBİ'lerin ihtiyaçlarına yönelik olarak bankaların, klasik ticari bankacılık işlemlerinin bir boyutu olarak yürüttükleri KOBİ bankacılığı faaliyetlerinden, KOBİ – Banka ilişkilerinde sağlanacak karşılıklı faydalar şu şekilde özetlenebilir (Bornheim and Herbeck, 1998):

- **Daha düşük sermaye maliyeti:** KOBİ–Banka ilişkilerinin boyutu attıkça, borçlanma maliyetleri de düşer.
- **Daha fazla kredi edinebilme:** Bankalar ile ilişkilerde, zaman geçtikçe KOBİ'lerin elde edebileceği kredi tutarı artacaktır. Dolayısıyla, bankalar da daha fazla kredi satmış olacaktır.
- **Daha az teminat gereksinimi:** İlerleyen bir KOBİ–Banka ilişkisinde, gereksinim duyulan teminatlar azalacaktır.
- **Piyasada olumlu imaj:** Uzun bir KOBİ–Banka ilişkisi, piyasaya olumlu bir imaj kazandıracaktır. Bu durum, banka açısından KOBİ'leri kendine çekmeyi sağlarken, krediye uygunluğun belirlenmesinde de KOBİ'lere avantaj sağlayacaktır.
- **Daha fazla bilgi ve itibarın sağlanması:** KOBİ–Banka ilişkisinin ilerlemesi ve daha fazla hizmetin sunulmasına paralel olarak banka, müşterisi hakkında daha fazla bilgi sahibi olacaktır. Bu da bankanın geçen süre içerisinde, müşterisinin itibarına dayalı olarak, onu daha iyi değerlendirmesine olanak sağlayacaktır.

KOBİ'lerin karşılaştıkları kredi sorunlarını çözümlmek adına en büyük destekleyici banka Halk Bankası olup, yine teminat sorununu ortadan kaldırmak için kurulan Kredi Garanti Fonu bu yönde destekler vermektedirler.

Banka Borçlarının Maliyeti:

Banka Borçlarının Vergi Sonrası Maliyeti:

Borçlanmanın vergi öncesi maliyeti x (1- Vergi oranı)

Örnek: İşletme, X Bankasından 9 yıl vadeli %42 faizli ve anaparası son 5 yılda eşit taksitlerle ödenecek, 150.000 TL kredi çekmiştir. Vergi oranı %35 ise alının kredinin vergi sonrası maliyeti (kredinin maliyeti) kaçtır?

Vergi Sonrası Maliyet= Borçlanmanın vergi öncesi maliyeti x (1- Vergi oranı)

$$= 0,42 \times (1 - 0,35)$$

$$= 0,42 \times 0,65$$

$$= 0,273$$

$$= \% 27,30$$

2.2.3. KOBİ'lerin Diğer Finansman Kaynakları

2.2.3.1. Teşvik ve Yardımlar

KOBİ'lerin kuruluşundan, hammadde teminine; finansal faaliyetlerinden pazarlama faaliyetlerine kadar tüm eylemlerinin desteklenmesi, KOBİ'lere destek kapsamında ele alınabilir. KOBİ'lere yönelik devlet yardımları 18.01.2001 tarih ve 24291 sayılı resmi gazetede yayımlanan 21.12.2000 tarih ve 2000/1822 sayılı "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yatırımlarında Devlet Yardımları ve Hakkında Karar" ve 18 Şubat 2001 tarih ve 24322 sayılı Resmi gazetede yayımlanan 2001/1 sayılı "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yatırımlarında Devlet Yardımları ve Hakkında Kararın

Uygulanmasına İlişkin Tebliğ” çerçevesinde yürütülmektedir. KOBİ teşvik unsurları; imalat, tarımsal sanayi, turizm, eğitim, sağlık, madencilik ve yazılım geliştirmedir. Hazine Müsteşarlığı’ndan edinilen bilgilere göre, 2006 yılı itibariyle KOBİ’lerin teşvik rakamları Tablo 2.4.’te sunulmaktadır:

Tablo 2.4: 2006 yılında KOBİ’lere verilen yatırım teşvik belgelerinin mahiyetine göre dağılımı

YATIRIMIN MAHİYETİ	Belge Sayısı	Yatırım Kredisi TL	İşletme Kredisi TL	Toplam Kredi TL	Sabit Yatırım TL	İstihdam Kişi
Komple Yeni Yatırım	53	25.807.471	13.766.400	364.500	14.130.900	914
Tevsi	47	14.175.949	6.914.015	521.500	7.435.515	256
Tamamlama	15	3.833.976	1.711.700	204.950	1.916.650	101
Yenileme	3	1.534.899	687.100	-	687.100	5
Kalite Düzeltme	4	946.845	472.000	60.000	532.000	16
Darboğaz Giderme	-	-	-	-	-	-
Modernizasyon	3	2.018.518	695.000	53.560	748.560	15
Entegrasyon	1	247.154	123.000	0	123.000	10
Ürün Çeşitlendirme	5	656.491	336.500	36.000	372.500	34
Hammadde Temini	6	88.972	-	248.000	248.000	-
TOPLAM	137	49.310.274	-	1.488.510	26.194.225	1.351

Kaynak:(<http://www.hazine.gov.tr/irj/portal/anonymous?NavigationTarget=navurl://80da2871d78cbc11a7fcc626e323d0a9&LightDTNKnobID=187785698>)

Ülkemizde KOBİ’lere destek amacıyla, birçoğu da kamu kuruluşu olmak üzere çok sayıda oda, dernek ve vakıf kurulmuştur. Bunların başında, KOSGEB, TOSYÖV, MPM, TOBB, Sanayi ve Ticaret Odaları ve İGEME gelmektedir. Bu kuruluşlardan ve desteklerinden kısaca şu şekilde bahsedilebilir:

KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı): KOSGEB, 12.04.1990 tarihinde kabul edilen ve 20.04.1990 tarihli 20498 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren, 3624 sayılı kanunla kurulmuştur. Söz konusu kanunda bu kuruluşun amacı; “Ülkenin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin payını ve etkinliğini

arttırmak, rekabet güçlerini ve düzeylerini yükseltmek, sanayide entegrasyonu ekonomik gelişmelere uygun biçimde gerçekleştirmek” olarak belirtilmiştir (www.kosgeb.gov.tr).

Tablo 2.5: KOBİ'lere yönelik destek veren kuruluşlar

FİNANSMAN DESTEKLERİ	EĞİTİM DESTEKLERİ
Halk Bankası	İktisadi Kalkınma Vakfı(İKV)
Eximbank(İhracat Kredisi)	TOSYÖV
TKB	İGEME
Dünya Bankası	KOSGEB
KGF(Kredi Garanti Fonu)	Milli Prodüktivite Merkezi(MPM)
YATIRIM DESTEKLERİ	DANIŞMANLIK DESTEKLERİ
Hazine Müsteşarlığı	KOSGEB
Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği(TOBB)	Hollanda Yönetim İşbirliği Programı(NMCP)
KOSGEB	TOSYÖV
Halk Bankası	Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı(TTGV)
TKB	Mili Prodüktivite Merkezi
TSKB	Halk Bankası
PAZAR DESTEKLERİ	İHRACAT DESTEKLERİ
TOBB	Türk Standartları Enstitüsü(TSE)
KOSGEB	İhracatı geliştirme Etüt Merkezi(İGEME)
İstanbul Ticaret Odası(İTO)	Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM)
İKV	KOSGEB
BİLGİ DESTEKLERİ	AR-GE DESTEKLERİ
TOBB	TTGV
KOSGEB	TÜBİTAK
Halk Bankası	İGEME
Avrupa birliği	KOSGEB
İKV	DTM
İGEME	Hazine Müsteşarlığı
TESK	Türk Patent Enstitüsü (TPE)
YARIM KALMIŞ YATIRIMLARIN EKONOMİYE KAZANDIRILMASI	İŞBİRLİĞİ DESTEKLERİ
Hazine Müsteşarlığı	KOSGEB
T. Vakıflar Bankası	İKV

Kaynak: www.isbank.com.tr

KOSGEB, ülkemizin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında, küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin payını ve etkinliğini arttırmak, rekabet gücünü yükseltmek, sanayide entegrasyonu ekonomik gelişmelerle paralel olarak gerçekleştirmek üzere KOBİ'lere çok geniş bir alanda geri ödemeli, ya da ödemesiz kredi desteği sağlamaktadır (Cansız, 2008: 44). KOSGEB tarafından KOBİ'ler için yapılan en önemli çalışmalardan biri, küçük işletmelerin ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik saha araştırma çalışmalarıdır. Bu araştırmalar sonucu, KOBİ'lerin ihtiyaçları ve eksiklikleri belirlenerek destek sağlama yoluna gidilmektedir. KOSGEB'in iştirakleri Tablo 2.6.'da sunulmaktadır:

Tablo 2.6: KOSGEB iştirakleri

KOSGEB	
YAZILIM A.Ş.	Şirket Yazılımcı KOBİ'lerin Projelerinin Hayata Geçirilmesine Yönelik Hizmet vermektedir.
KGF A.Ş.	Şirket KOBİ'lerin Banka Kredileri Karşılığında İstenen Teminatların Üstlenilmesine Yönelik Garanti/Kefalet Hizmeti Vermektedir.
ESİM A.Ş.	Şirket KOBİ'lerin Elektronik Sektöründe Uluslararası Rekabet Güçlerini Arttırmaya Yönelik olarak Laboratuvar Hizmeti Vermektedir.
KOBİ A.Ş.	Şirket Yenilikçi KOBİ'lerin Projelerinin Hayata Geçirilmesine Yönelik Olarak Girişim Sermayesi Hizmeti Vermektedir.
GELİŞEN PİYASALAR A.Ş.	Şirket KOBİ'leri Sermaye Piyasalarına Çekerek, Finansal Kaynak Sağlama ve Kurumsallaşma Yönünde Olan Bir KOBİ Borsası Niteliğindedir.

Kaynak: Akdeniz, Y. (2007), *Büyüme ve Kalkınma İçin KOBİ Stratejileri*, KOSGEB Yayınları: İstanbul.

2007 yılı itibariyle KOSGEB tarafından sağlanan destekler Tablo 2.7.'de sunulmaktadır:

Tablo 2.7: 2007 yılı itibariyle KOSGEB tarafından sağlanan destekler

DESTEK ADI	DESTEK	DESTEK
Altyapı ve Üstyapı Uygulama Proje Desteği	6	43.080,50
Bilgisayar Yazılım Desteği	53	322.220,00
Danışmanlık Desteği	115	335.306,90
Eğitim Desteği	18	28.146,13
Eşleştirme Desteği	1	2.635,00
E-ticarete Yönlendirme Desteği	3	7.722,00
Genel Test Analiz ve Kalibrasyon ve CE İşaret İlişkin Test ve Analiz Desteği	71	96.243,47
İhracat Amaçlı Yurtdışı İş Gezisi	11	6.481,19
Markaya Yönlendirme Desteği	6	22.232,28
Milli Katılım Dışındaki Yurtdışı Fuar Desteği	20	107.600,56
Milli Katılım Düzeyindeki Yurtdışı Fuar Desteği	6	33.258,00
Nitelikli Eleman Desteği	547	2.658.480,07
Tanıtım Desteği	85	249.425,01
Teknoloji Desteği	51	1.054.646,59
Yeni Girişimci Desteği	6	24.000,00
Yurtiçi Sanayi Fuarlara Katılım Desteği	87	104.325,24
GENEL TOPLAM	1130	5.759.908,54

Kaynak: (http://www.kosgeb.gov.tr/Istatistikler/destek_istatistik.aspx)

TOSYÖV (Türkiye Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı): TOSYÖV, 21 Şubat 1990 tarihinde Ankara'da kurulmuştur. Vakıf, çalışan sayısı 5 ile 200 arasında olan tüm işletmeleri küçük ve orta ölçekli işletme olarak kabul eder. Bu tanıma uygun işletme sahipleri, serbest meslek mensupları, kamu ve özel sektör yöneticileri vakfa üye olmak için başvurabilirler. TOSYÖV, Türkiye'deki küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmelerini sağlamayı ve bu işletmelerin lobisi ve örgütü olmayı amaçlamaktadır. Vakıf, serbest meslek mensuplarının ve her alandaki yöneticilerin de sorunlarının tespit ve çözümünü hedeflenmektedir. Türkiye'nin her yerine yönelik organizasyon faaliyetlerini yürüten vakıf; konferans, panel ve seminerle KOBİ elemanlarının eğitimini amaçlamaktadır (Baş, 2007: 46).

TOSYÖV' ün hedefleri şunlardır;

- Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınmasını sağlamak.
- Üye odaklı, etkin ve kaliteli hizmet sunmak.
- Yerel yöneticilere ve ülke yöneticilerine yapılan toplantıların, arama ve tarama çalışmalarının sonuç bildirgelerini duyurarak KOBİ'lerin sesi olmak.
- Bölgeye devletin daha fazla yatırım yapmasını, daha fazla bütçe ayırmasını sağlayacak çalışmalarda aktif rol oynamak.
- Dernek üyelerinin işlerini geliştirmede, hedeflerini büyütmeye ve dışa açılmalarında danışman nokta olmaktır (www.tosyov.org.tr).

T.C. HALKBANK: TC Halk Bankası, 1983 yılında KOBİ'lere finansman sağlamak üzere kurulmuş bir bankadır. Ancak, zamanla bankanın görev kapsamı genişletilmiş ve KOBİ'lere orta ve uzun vadeli kredi, bilgi eğitim ve danışmanlık hizmeti sunmaya başlamıştır.

Türkiye Halk Bankası tarafından KOBİ'lere sağlanan teknik yardım ve danışmanlık hizmetleri şu şekilde sıralanabilir (Akgemici, 2001: 41):

- Esnaf ve sanatkârların kooperatifler halinde örgütlenmelerine yardımcı olmak.
- Sanatkâr ve küçük boy İşletmelerin ürünlerinin pazarlanmasını sağlamak amacıyla çalışmalar yapmak.
- Esnaf ve küçük sanayicilerin eğitim sorunları ile ilgilenerak mesleki bilgilerini artırıcı çalışmalar yapmak.
- Küçük ve orta boy sanayi işletmelerinin gelişmesi ve büyük işletme grubuna geçişini kolaylaştırmak için danışmanlık hizmeti vermek; proje ve teknik bilgi sunarak destek sağlamak.

Halk Bankası ayrıca KOBİ'lere Sektörel Destek Paketi, Nakdi Kredi ve Gayri Nakdi Kredi, Yurtdışı Kaynaklı Kredi sağlama olanağı sunmaktadır.

TOBB (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği): Odalar, Borsalar ve Birlik hakkındaki 5590 sayılı Kanun 8 Mart 1950 tarihinde hazırlanmış, 15 Mart 1950 tarihinde 7457

sayılı Resmi Gazete de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. TOBB, özel sektörün Türkiye’de mesleki üst kuruluşu ve yasal temsilcisidir. Tüm ülke çapında yayılmış olan oda ve borsalara, çeşitli büyüklüklerde ve farklı sektörlerden 1 milyon 200 binin üzerinde firma kayıtlıdır. TOBB’un amacı, “*Odalar ve borsalar arasında birlik ve dayanışmayı sağlamak, ticaret ve sanayinin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, üyelerinin mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, üyelerin birbirleriyle ve halkla olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni sağlamak üzere meslek disiplinini ve ahlaki korumaktır*” (www.tobb.org.tr).

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği’nin KOBİ destekleri şu şekilde sıralanabilir (www.baskent.edu.tr):

- KOBİ Stratejisi Çalışmaları,
- Avrupa Bilgi Merkezleri Projesi (ABM),
- İşletme Rehni Kanunu ve Sanayi İşletme Rehni Kanununun Çıkarılması,
- KOBİ Pazarları,
- Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ) KOBİ Çalışma Grubu Çalışmaları,
- AB-Türkiye İş Geliştirme Merkezleri (ABİGEM) Projesi,
- KOBİ Yatırımlarına Ortaklık A.Ş. (KOBİ A.Ş.),
- Borsa Dışı Teşkilatlanmış Menkul Kıymet Piyasaları (KOBİ Borsası),
- TOBB–Halk Bankası İşbirliği ile KOBİ’lere Destek Kredisi Paketi olarak sıralanabilir.

KREDİ GARANTİ FONU A.Ş.: KOBİ’lerin kredi sağlamada karşılaştıkları zorluklardan biri teminat gösterme zorunluluğudur. Türkiye’deki KOBİ’lerin en önemli dış finansman kaynağı sayılan ticari bankaların kullandıracağı krediler karşılığında kredi miktarının 2-3 katı tutarında ve gayrimenkul ipoteği şeklinde teminat istemeleri, KOBİ’leri kredi kullanımından uzaklaştırmakta ve başarılı olabilecek projelerin kaybına neden olmaktadır (Gözbaşı, 2003: 36).

KGF küçük ve orta ölçekli işletmeler için sağladığı kefaletle bu işletmelere destek vermekte, yatırım ve işlerin finansmanında banka kredisi kullanabilmeyi

mümkün kılmaktadır. Özellikle, yeni ve küçük işletmelerin banka kredisine ulaşmaları oldukça güçtür ve önemli bir teminat gerektirmektedir. Dolayısıyla KGF, KOBİ'lere verdiği kefalet ve üstlendiği risk ile bu işletmelerin daha çok banka kredisi kullanmalarını sağlamakta, uzun vadeli ve uygun maliyetli kredilerden küçük işletmelerin de faydalanmasını sağlamaktadır. Bu sayede girişimcilik özendirilmekte, KOBİ'ler için kredilendirme yaratılarak ekonomik büyüme ve kalkınmaya katkı sağlanmaktadır. KGF kefaletlerinde temel amaç, genç ve kadın girişimciliğin geliştirilmesidir. Yenilikçi yatırımların gerçekleştirilmesi, ileri teknoloji içeren küçük girişimler, ihracatın desteklenmesi, istihdam artışı sağlayacak yatırımlar ve bölgesel kalkınma amaçlı yatırımlar, KGF kefaletlerinde öncelikli olarak değerlendirilen konulardır.

2.2.3.2. Risk Sermayesi Modeli

Günümüzde KOBİ de dediğimiz küçük işletmeler, genellikle yatırımlarının finansmanında zorlanan, gerekli kaynak temin edemeyen ve en önemlisi de zayıf sermaye yapısıyla yola çıkan işletmelerdir. Bu durumda çok iyi bir iş fikri dahi olsa, hayata geçirilemediği ve genellikle bankalarca ve finansal kurumlarca desteklenmediği için başarılı olamamaktadırlar. İşte risk sermayesi kavramı, bu noktada ortaya çıkmaktadır. İyi bir iş fikri olan ve gerekli yönetsel beceriye sahip girişimcilerin, kaynak sorunuyla baş etmelerinde risk sermayesi finansman modeli devreye girmektedir.

Risk sermayesi, yenilikçi fikirlerin hayata geçirilebilmesine ve kârlı yatırımlara dönüşebilmesine olanak tanıyan bir finansman yöntemidir. Bu modelde, yeni teknolojik ürün veya hizmet meydana getirecek verimli projelere sahip girişimciler ile yeterli finansman gücü olan sermaye sahipleri işbirliği halindedir. Sermaye sahipleri, yatırımı finanse etmekte, proje kârlı bir hale geldiğinde ise, başlangıçta katlandığı riske karşılık yüksek gelir elde etmektedir (Kilimlioğlu, 2006: 36).

Yapılan bu tanımlamalardan yola çıkarak risk sermayesi finansman modeli; *“işletmelerin elindeki yeni ürün ve süreçleri ticarileştirmede yaşadıkları finansman sıkıntısının giderilmesi için geliştirilmiş bir tekniktir”* denilebilir. Risk sermayesi modelinin ortaya çıkış nedeni ise, bankalar ve diğer fon sağlayıcıların küçük işletmelere kaynak sağlamaya pek sıcak bakmamaları olarak düşünülebilir. Bu fon sağlayıcılar, kaynak kullandırma konusunda büyük işletmeleri daha cazip bulmalarından dolayı,

küçük işletmelerin finansman sorununu gidermek üzere risk sermayesi kavramı ortaya çıkmıştır denilebilir.

Türkiye'de risk sermayesi modeli, yeterli olmasa da bir yasal düzenlemeye kavuşmuş olmakla birlikte, henüz uygulamada başarılı bir sonuç elde edilmemiştir. Bunun en önemli nedenlerinden biri, buna aktarılacak fon yetersizliğidir. Risk sermayesi yatırımlarının finansmanı için gerekli başlangıç sermayesinin temin edilememesi, bu sistemin çalıştırılmasını engellemektedir. Gerekli olan fonların yurt içi ve yurt dışı kaynaklardan sağlanmasına çalışılmalıdır. Öte yandan, risk sermayesi yatırımı için fon sağlayan yatırımcılar, yatırım yaptıkları girişim şirketinden kolayca çıkabilecekleri ortamın oluşmuş olması da önemlidir. Bunun için gerekli ortam ve koşullar henüz sağlanamamıştır (Aras ve Müslümov, 2001: 20).

Sonuçta, Türkiye finansal sisteminin en önemli yapı taşı bankacılık sistemidir. Bilindiği üzere küçük ve orta ölçekli işletmelerin bankacılık sektöründen finansal anlamda pek de fazla yararlandığı söylenemez. Dolayısıyla, bu noktada risk sermayesi finansman modeli KOBİ'ler için alternatif bir finanslama yöntemi haline gelmektedir.

2.2.3.3. Sermaye Piyasası ve KOBİ'ler

Sermaye piyasaları işletmelere fon sağlayarak, riskli projeleri finanse ederek, işletmeler üzerinde denetim işlevini gerçekleştirerek ve onları piyasalara tanıtarak reel sektörün gelişmesini desteklemektedir. Bu açıdan, sermaye piyasalarının, Türkiye örneğinde İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nın reel sektör ve KOBİ'ler açısından önemi büyüktür. Bunun bilincinde olan İMKB'de 1995 yılında KOBİ'lere yönelik "Bölgesel Pazar" ve "Yeni Şirketler Pazarı" oluşturulmuştur. Bölgesel Pazar'a kabul koşulları ana pazara göre daha esnek olup, kabul koşulu olarak firma büyüklüğüne ve iki yıl ardı ardına kâr etmiş olma kriterine bakılmaktadır (Aras ve Müslümov, 2001: 11).

Bilindiği gibi, KOBİ'lerin temel finansman yöntemlerinin başında, banka kredileri gelmektedir. Fakat zayıf sermaye yapısına sahip küçük işletmeler için banka kredilerindeki teminat zorunluluğu ve kredi faizlerinin yüksekliği onları bu finansman tercihindan uzaklaştırmaktadır. Banka kredileri dışındaki alternatif finansman yöntemlerinin de var olduğunu bilinmektedir. Bunların dışında kalan bir diğer yol ise, KOBİ'lerin halka açılarak fon temin etme olanaklarıdır. Yabancı ülkelerde, özellikle Avrupa'da KOBİ'lerin faaliyet gösterdiği ve faydalandığı piyasaların olduğu

görülmektedir. Bunun en güzel örneklerini, NASDAQ, ESDAQ, Japonya'da JASDAQ, İngiltere'de Alternatif Investment Market, Almanya'da Neue Markt, Fransa'da Nouveau Marche, Kanada'da Vencuver Borsası olarak saymak mümkündür. Türkiye için KOBİ'lerin sermaye piyasalarından fazla yararlandığı söylenemez.

Aslında, banka kredilerinden fazla yararlanamayan KOBİ'ler için sermaye piyasası iyi bir finansman aracıdır. KOBİ'ler sermaye piyasasına girdiklerinde finansman yanı sıra kendini geliştirme ve işletme performanslarını arttırma gibi avantajlar da elde edebilirler. KOBİ'lerin halka açılmalarının ve hisse senetlerinin borsada işlem görmesinin çok çeşitli faydaları bulunmakta olup, söz konusu faydalar şu şekilde özetlenebilir (www.spk.gov.tr):

- **Kaynak İhtiyacının Karşlanması**

Hisse senetlerinin satılmak üzere halka arz edilmesi ile birlikte, firmalar önemli bir finansman kaynağına ulaşma olanağına sahip olurlar. Bu kaynak kalıcı nitelikte olup, halka açılmış bir şirket, gelecekte hisse senetlerini tekrar halka arz etmek yoluyla sermaye piyasalarından yeniden kaynak temin edebilir.

- **Ortaklara Likidite Sağlanması**

Halka açılarak borsada işlem gören şirketler, ortaklarına ve yatırımcılara kendi hisse senetleri için bir piyasa yaratmış olurlar. Bu piyasada yatırımcılar, şirket hisse senetlerini, mümkün olan en kısa sürede gerçek arz ve talebe göre belirlenen fiyat üzerinden alma ve satma imkânından yararlanırlar.

- **İtibar Görme**

Halka açık şirketler daha istikrarlı ve güven verici bir görünümde ve daha fazla itibar görürler. Bu durum, şirketin nitelikli eleman çekebilmesine, ürettiği mal ve hizmetlerin asgari maliyetle pazarlanmasına yardımcı olur.

- **Yaygın Tanıtım**

Halka açık anonim ortaklık olmanın sonucunda kamuyu aydınlatma sorumluluğuyla birlikte ortaklıklar daha şeffaf hale gelir. Bu durum yatırımcıların

ortaklık hakkında daha fazla bilgi sahibi olmasına ve şirketin basında daha fazla yer almasına yol açar.

• Kurumsal Yönetimin Tesis Edilmesi

KOBİ'lerin neredeyse tamamına yakın bir kısmı aile şirketlerinden oluşmaktadır. Şirketin halka açılması, mülkiyet ve yönetimin ayrılmasına ve bu suretle şirketin profesyonel yöneticiler tarafından yönetilmesine neden olur. SPK, Temmuz 2003'de halka açık anonim ortaklıkların, kendisi ile ilişkili taraflarla arasındaki ilişkileri düzenleyen ve en iyi uygulama kuralları olarak nitelendirilen Kurumsal Yönetim İlkeleri'ni yayımlamış ve bu ilkeleri Ocak 2005'te revize etmiştir. Günümüzde, halka açık anonim ortaklıklarca uygulanması ihtiyari ancak uygulanıp uygulanmadığının açıklanması zorunlu olan ilkelerin, ileride yaygınlaşması ile birlikte özellikle halka açık KOBİ'lerde kurumsal yönetimin tesis edilmesi mümkün hale gelecektir.

KOBİ'lerin sermaye piyasasına girmelerinin önünde birçok engel bulunmaktadır. Bu engellerin bazıları piyasadan, bazıları da KOBİ'lerin kendi yapısal özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Bu engeller ortadan kaldırıldığında sermaye piyasası KOBİ'ler için alternatif bir finansman yöntemi haline gelecektir.

2.3. AĞIRLIKLIL ORTALAMA SERMAYE MALİYETİ

AOSM: Çeşitli fonların vergiden sonraki maliyetlerinin, bu kaynakların sermaye içindeki paylarıyla çarpılarak toplamalarının alınmasıyla hesaplanır.

$$\text{AOSM} = k_a = w_p k_p + w_i k_i + w_e k_e$$

k_a = Ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti

w = Fon kaynaklarının toplam sermaye içindeki payı

k_p = Dağıtılmayan kârlar

k_i = Tahvil maliyeti

k_e = Öz sermaye maliyeti

Örnek: Bir işletmenin sermaye yapısı aşağıdaki gibidir. Ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti nedir?

<u>Fon Kaynağı</u>	<u>Oran</u>	<u>VSM</u>	<u>Tutar</u>
Tahvil	%40	%49	400 milyar
Hisse Senedi	%50	%65	500 milyar
Dağıtılmayan Kâr	%10	%55	100 milyar

$$k_a = 0.40*0.49 + 0.50*0.65 + 0.10*0.55$$

$$k_a = \%57.6' \text{ dır.}$$

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BASEL STANDARTLARI VE BASEL II

3.1. BASEL'İN TARİHÇESİ

Bank of International Settlements (BIS) “Uluslararası Takas Bankası”, gelişmiş ülkelerin merkez bankaları tarafından 1930 yılında İsviçre’nin Basel şehrinde kurulmuş, 1974 yılında kısa adı Basel Komitesi olan, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Komitesini oluşturmuştur. Komitenin amacı, bankaların uluslararası standartlarda çalışmalarını sağlamaktır. Bu komite gelişmiş ülkelerin merkez bankaları ve bankacılık denetim otoritelerinden üst düzey yetkililerin katılımı ile oluşmuş bir komitedir. Basel Komitesi, bankaların mali bünyelerinin ekonomide oluşacak krizlere karşı dayanıklılığını sağlamayı amaçlamıştır. Bankaların sermayelerinin, riskli aktiflere oranının % 8’den az olmamasını, bu sayede sermaye yeterlilik oranının oluşmasını önermiştir. Bu deklarasyonla, tüm dünyadaki bankaların ortak standartlarda çalışmasını sağlamak için bir dizi kararlar alınmıştır (BIS: 1988).

Sermayenin uluslararası yakınsaması (*international convergence of capital*) ve daha iyi yönetilebilmesi için bir süredir Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) öncülüğünde çaba gösterilmektedir. Sermaye yeterliliğine ilişkin ilk uzlaşısı (Basel I), söz konusu banka bünyesinde faaliyet gösteren Basel Bankacılık Denetim Komitesi (*Basel Committee on Banking Supervision-BCBS*) tarafından 1988 yılında yayımlanmıştır. Küresel finans sektöründe birçok ülkenin yürürlüğe koyduğu Basel I, bir bankanın iflası halinde mevduat sahiplerinin karşılaşabileceği maliyetleri en aza indirmek için asgari olarak tutulması gereken sermaye üzerinde odaklanmıştır (BDDK, 2005/3: 2).

Daha sonraları ise, Basel I’in yetersiz kalması sonucunda yine uzun süren çalışmalar yapılmış ve 1999 yılında Basel II’nin ilk taslağı yayınlanmıştır. İlk taslaktan sonra belli dönemlerde güncellenmiş ancak kesin olarak 2004 yılında Basel II yayınlanmış ve 2007 yılı itibariyle de kabul edilerek uygulamaya geçirilmiştir. Yıllar itibariyle Basel Komitesi’nin çalışmaları Tablo 3.1.’de sunulmaktadır (www.bis.org):

Tablo 3.1: Yıllar itibariyle Basel Komitesi çalışmaları

1988	Basel I Sermaye Uyumu (1988 The Basel Capital Accord)
1992 sonu	Uygulamaya Başlama İçin Verilen Son Tarih
1996	Piyasa Risklerinin Sermaye Yeterliliği Hesabına Dahil Edilmesi
Haziran 1999	Yeni Sermaye Düzenlemesi-Birinci Taslak
Kasım 1999	Yeni Sermaye Yeterliliği Çerçevesinin Güncelleştirilmesi
Ocak 2001	Yeni Sermaye Düzenlemesi-İkinci İstisari Taslak
Ocak 2001	Yeni Basel Sermaye Uyumunun Güncelleştirilmesi
31.5.2001	İkinci Taslağa İlişkin Görüş Bildirmek İçin Son Tarih
Eylül 2001	Yeni Basel Sermaye Uyumunun Güncelleştirilmesi
2001 Sonu	Yeni Düzenlemenin Yayınlanması (İptal Edildi)
2.10.2002	QIS-3 Çalışması Yapıldı
29.04.2003	Üçüncü İstisari Taslak Metni CP3 Yayınlandı
Ağustos 2003	Yeni uyumun uluslar arası düzeyde uygulanması için gereken ilkeler yayınlandı
2004	Yeni Düzenlemenin Uygulamaya geçiş tarihi (İptal Edildi)
Haz.2004	Kredi riski, türev ürünler, kaydi konular vb. ilişkin yeni çalışma sonuçları yayınlandı
26.06.2004	Basel II'nin yayınlanması (The New Basel Capital Accord)
2007 Başı	Basel II'nin kabulü, direktif haline getirilmesi ve uygulamaya geçirilmesi

Kaynak: BIS, <http://www.bis.org/bcbs/history.htm>

3.1.1. İlk Sermaye Standardı (Basel I 1988)

Basel Komitesi, 1988 yılında ilk Basel Sermaye Yeterlilik Uzlaşısı'nı düzenlemiştir. 1988 Basel Uzlaşısı, uluslararası piyasalarda faal olan bankaların aktiflerinin risklerini ağırlıklandırmak ve buna karşılık gelen asgari sermaye tutarını saptamak için yöntemler önermiştir. 1988 Basel Uzlaşısı, ilk hedeflediği banka çevresinin ötesinde kabul görmüş ve genelde bankaların sermaye yeterlilik oranlarını artırmaları yönünde katkı yapmıştır (www.makalem.com).

İlk Basel düzenlemesinde, banka sermayelerinin riskli aktiflere oranının %8'den küçük olamayacağı prensibine dayalı olan “*sermaye yeterlilik rasyosu*”, en önemli kriter olarak kendini göstermiştir. “Cook Rasyosu” olarak da bilinen oran şu şekilde gösterilebilir;

$$\text{SYO} = \text{Özkaynak} / \text{Risk Ağırlıklı Varlıklar ve Gayri Nakdi Krediler} \geq \% 8$$

Bankaların finansal yapılarında, sermaye yeterliliğinin yanı sıra piyasa risklerinin de etkileri, Komite tarafından sorgulanmaya başlanınca, yapılan çalışmaların ardından 1996 yılında, piyasa risklerinin de sermaye yeterliliğine eklenmesini içeren bir doküman yayımlanmıştır.

Türkiye’de ise, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından yayımlanan “*Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik*” ile bu kriter, bankaların sermaye yeterliliği standart oranının konsolide ve konsolide olmayan bazda hesaplanmasına ilişkin esas ve usulleri belirlemek suretiyle mevcut ve potansiyel riskler nedeniyle oluşacak zarara karşı yeterli sermaye bulundurmalarını sağlamak amacıyla 2001 yılı başından itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Bankaların sermaye yeterliliğinin yanı sıra, piyasa risklerinin de ölçülmesine yönelik düzenlemeler içeren bu yönetmeliğin ardından yayımlanan diğer yönetmelikler ile de çeşitli düzenlemeler yapılmıştır (www.mevzuat.adalet.gov.tr).

Geçen zamanla birlikte, finansal piyasalarda yaşanan değişim ve gelişimin sonucu olarak da Basel I’de kabul edilen kriterler yetersiz kalmaya başlamış ve karmaşıklaşan mali işlemlerin artmasının etkisi ile de mevcut ihtiyaçlara uygun prensip ve standartlara olan ihtiyaç artmıştır. İşte sermaye yeterliliğinin yanı sıra, bu yeterliliğin denetimini ve piyasaların disipline edilme gerekliliği temeline dayalı olan Basel II standartları bu ihtiyaçlar sonucu ortaya çıkmıştır.

3.1.2. 1988 Basel Düzenlemesi'nin Bölümleri

3.1.2.1. Sermayenin Bileşenleri

Sermaye yeterlilik oranı hesaplamada kullanılan özkaynak kavramı, bankaların bilânçolarında geçen özkaynak kaleminden belli oranda farklılık gösterir. Burada bahsedilen özkaynak, ana sermaye, katkı sermaye ve üçüncü kuşak sermayenin toplanıp, sermayeden indirilen değerlerin çıkartılmasıyla elde edilmektedir. Ana sermaye; ödenmiş sermaye ve dağıtılmamış kârlardan oluşur. Katkı sermayede ise, karşılıklar, rezervler ve fonlar mevcuttur. Üçüncü kuşak sermaye ise, sadece piyasa riski için kullanılan sermaye benzeri kredileri içerir. Tüm bunların toplamından, aktifleştirilmiş giderler ve mali iştirakler çıkarıldığında özkaynak kalemine ulaşılır (TSPAKB, 2005: 8).

Risk ağırlıklı varlıklar ve gayri nakdi krediler tutarı ise, tüm bilânço içi ve bilânço dışı varlıkların dört ana gruba ayırdıktan sonra, belli risk ağırlıklarıyla çarpılıp toplanması sonucu elde edilir. Varlıkların risk ağırlıkları ve risk grupları Tablo 3.2.'de sunulmaktadır:

Tablo 3.2: Varlıkların risk ağırlıkları ve risk grupları

BASEL I (COOK RASYOSU)	
VARLIKLAR	RİSK AĞIRLIĞI
ANA SERMAYE	% 0
KATKI SERMAYE	%20
ÜÇÜNCÜ KUŞAK SERMAYE	%50
SERMAYEDEN İNDİRİLEN DEĞERLER	% 100

Kaynak: KTO (2005) *Basel I ve Basel II Bilgi Raporu*, Konya Ticaret Odası Etüd-Araştırma Servisi Yayını, 2005-41/08, s. 2.

1988 Yılında kabul edilen Basel I standartlarını Türkiye'de bu tarihte imzalamış ve kabul etmiştir. Ancak, Türkiye bu standardı kademeli bir geçiş süreci ile uygulamaya koymuştur. Türkiye sermaye yeterlilik rasyosu olarak 1989 yılında % 5'i, 1990 yılında % 6'yı, 1991 yılında % 7'yi, 1998 yılında % 8' i uygulamıştır (KTO, 2005: 2).

3.1.2.2. Klüp Kuralı ve Kredi Risk Ağırlıkları

İlk Basel standardında bilânço içi ve bilânço dışı hesaplar, % 0, % 20, % 50 ve % 100 oranında risk ağırlıklarına göre ağırlıklandırılırlar. Bu risk ağırlıklandırması yapılırken ya borçlunun özelliklerine, ya da banka alacaklarının teminatına göre belirlenir. Eğer varlıkların risk ağırlıkları belirlenirken borçlunun özellikleri dikkate alınıyorsa buna “Klüp Kuralı” denmektedir.

Basel Komitesi bilanço içi kalemlerin risk ağırlıklandırmasını şu şekilde yapmıştır (www.bis.org):

Yüzde 0 risk ağırlığı uygulanacak bilânço kalemleri:

- Banka bilânçosunda bulunan nakit değerler, Merkez Bankaları’na ve merkezi hükümetlere ulusal para cinsinden verilen ve ulusal para cinsinden tahsil edilecek borçlar, OECD üyesi ülkelerin merkez bankalarına ve merkezi hükümetlerine verilen tüm diğer borçlar ile OECD ülkelerinin merkezi hükümetlerince teminat altına alınan aktif kalemleridir.

Yüzde 20 risk ağırlığı uygulanacak bilânço kalemleri:

- Uluslararası Kalkınma Bankaları’ndan olan veya bu bankalarca teminat altına alınan varlıklar, OECD içinde yerleşik bankalardan olan veya bu bankalarca teminat altına alınan aktifler, OECD dışındaki ülkelerde yerleşik bankalara kullandırılan veya bu bankalarca garanti altına alınan ve vadesi bir yıla kadar olan krediler, OECD içinde yer alan yerel yönetimlere verilen borçlar ve tahsil edilmekte olan nakit aktiflerdir.

Yüzde 50 risk ağırlığı uygulanacak bilânço kalemleri:

- Sahibi tarafından kullanılan veya kiraya verilen bir gayrimenkul ile teminat altına alınan banka kredileridir.

Yüzde 100 risk ağırlığı uygulanacak bilânço kalemleri:

- Özel sektöre kullandırılan krediler, OECD dışındaki bankalara kullandırılan vadesi bir yıldan uzun krediler, OECD dışındaki ülkelerin merkezi hükümetlerine yabancı para cinsinden kullandırılan krediler, mülkiyeti kamu kuruluşlarına ait ticari işletmelere kullandırılan krediler, bankanın kullandığı binalar, araziler, tüm araç ve gereçler ve

diğer sabit varlıklar, gayrimenkul yatırımları, diğer bankalardan sağlanan sermaye araçları ve tüm diğer varlıklardır.

Komite, bilânço dışı faaliyetlerin de sermaye yeterliliği hesaplamasında önemli olduğu kanaatindedir. Bilânço dışı aktifler bir kredi dönüşüm katsayısıyla çarpılarak kredi riski eşdeğerlerine dönüştürülmekte, daha sonra bu tutarlar da uygun risk katsayıları ile ağırlıklandırılmaktadır (TSPAKB, 2005: 8).

3.1.2.3. Sermaye Yeterliliğinin Hesaplanması

Tablo 3.3: 1988 Basel Standardı'nda sermaye yeterlilik oranı

<u>A.ANA SERMAYE (1. Kuşak)</u>
Ödenmiş Sermaye
Yedek Akçeler
Kamuya Açıklanmamış Rezervler (Dağıtılmamış Kârlar)
<u>B.KATKI SERMAYE (2.Kuşak)</u>
İhtiyari Rezervler
Yeniden Değerleme
Genel Karşılıklar
Sermaye Benzeri Krediler
<u>C.SERMAYE = (A+B)</u>
<u>D.SERMAYEDEN İNDİRİLEN KALEMLER</u>
Şerefiye
Mali İştirakler
<u>E.SERMAYE TABANI = (C-D)</u>
<u>F.TOPLAM RİSK AĞIRLIKLİ VARLIKLAR</u>
Risk Ağırlığı % 0 Olanlar
Risk Ağırlığı % 20 Olanlar
Risk Ağırlığı % 50 Olanlar
Risk Ağırlığı % 100 Olanlar
<u>SYO=E/F=SERMAYE TABANI/TOPLAM RİSK AĞIRLIKLİ VARLIKLAR ≥ % 8</u>

Kaynak: DEĞİRMENCİ, N. (2003) *Sermaye Yeterliliği Konusundaki Basel Standartları ve Seçilmiş Bazı Ülkelerdeki Uygulamalarının Değerlendirilmesi*, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, T.C. Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü: Ankara.

Tablo 3.3. incelendiğinde, 1988 Basel uzlaşısında ilk önce ana sermaye (ödenmiş sermaye, yedek akçeler, kamuya açıklanmamış rezervler) ve katkı sermayenin (ihtiyari rezervler, yeniden değerlendirme, genel karşılıklar, sermaye benzeri krediler)

toplanarak, bu toplamdan sermayeden indirilecek değerlerin (şerefiye, mali iştirakler) düşüldükten sonra sermaye tabanının elde edildiği görülmektedir. Daha sonra, verilen farklı risk katsayılarıyla bu tabanı oranlayarak sermaye yeterlilik oranı elde edilmektedir. Bu sermaye yeterlilik oranının ise, %8'den az olmaması gerekmektedir.

Örnek: Aşağıda sermaye yeterlilik oranı hesaplaması için basit bir banka bilançosu örneği bulunmaktadır (TSPAKB, 2005: 9);

AKTİF		PASİF	
Kasa	100	Mevduat	1000
Hazine Bonosu	400	Karşılıklar	150
Krediler	900	Sermaye	250
*İpotek Kredisi	100	*Ödenmiş Sermaye	200
*Kısa Vadeli Krediler	800	*Kâr	50
Toplam	1400	Toplam	1400

Ana sermaye, ödenmiş sermaye ile kâr toplamına eşittir. Ulusal düzenleyici otoritenin karşılıklar kalemini katkı sermaye olarak tanımladığı varsayımıyla, bu kalem ana sermayeyi de geçmediği için katkı sermaye karşılıklar kadardır. Öncelikle her aktif kalemine denk düşen risk katsayısını belirlemek gerekmektedir:

- Kasa hesabının risk katsayısı %0 olarak belirlenmiştir.
- Hazine Bonolarını ihraç eden ülke OECD üyesi farz edilirse bu portföyün de risk katsayısı %0'dır.
- İpotekli konut kredileri için risk katsayısı % 50 seviyesindedir.
- Kısa vadeli kredilerin özel sektöre açıldığı varsayımıyla, riski % 100 olarak alınmaktadır. Bu durumda;

$$\begin{aligned}
 \text{SERMAYE} &= \text{Ana Sermaye} + \text{Katkı Sermaye} \\
 &= (\text{Ödenmiş Sermaye} + \text{Kâr}) + \text{Karşılıklar} \\
 &= (200 + 50) + 150 \\
 &= 400 \text{ TL}
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 \text{RİSK AĞIRLIKLIL VARLIKLAR} &= \text{Kasa} \times \% 0 + \text{HB} \times \% 0 + \text{İpotekli Kredi} \times \% 50 + \\
 &\quad \text{Krediler} \times \% 100 \\
 &= 100 \times 0 + 400 \times 0 + 100 \times 0.50 + 800 \times 1 \\
 &= 850 \text{ TL}
 \end{aligned}$$

$$\text{SERMAYE YETERLİLİK ORANI} = \text{Sermaye} / \text{Risk Ağırlıklı Varlıklar}$$

$$= 400 / 850$$

$$= 0.47$$

Bu örnekte bankanın sermaye yeterlilik oranı % 47 olarak bulunmaktadır.

3.1.2.4. Piyasa Risklerinin Sermaye Yeterliliği Hesaplamasına Dâhil Edilmesi

Uluslararası finansal sistem, sürekli bir değişim ve gelişim içindedir. Basel Standartları da sürekli bu değişimi takip etmiş ve zaman içerisinde piyasalardaki değişime paralel olarak standartlarda değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerden en önemlisi sermaye yeterlilik oranı hesaplamasına kredi riskinin yanı sıra, piyasa risklerinin de eklenmesidir. Sermaye yeterlilik oranı hesaplamasının paydasına piyasa riski eklenirken, payına ise, üçüncü kuşak sermaye eklenmektedir.

Piyasa riski, bankaların bilanço içi, ya da dışı pozisyonlarında piyasa fiyatlarında görülen değişiklikler nedeniyle karşılaştıkları kayıplar olarak tanımlanmaktadır. Faiz oranına bağlı finansal araçlar ve hisse senetleri ile döviz kurundaki değişikliklerden etkilenebilecek her türlü bilanço içi, ya da dışı kalem bankalar açısından piyasa riski taşır (Değirmenci, 2003: 24).

Standartta piyasa riskini hesaplamak için iki farklı metot bulunmaktadır. Bunlardan ilki Standart Yaklaşım, ikincisi ise, İçsel Derecelendirme Yaklaşımı'dır. Standart yöntemde, Basel Komitesi'nin belirlediği şekilde hesaplanan faiz, hisse senedi, yabancı para, emtia pozisyonları ve opsiyonların riski ayrı ayrı hesaplanır ve toplanır. Belli şartlar altında ise, bankaların içsel yönetim metotları geliştirmelerine izin verilir.

3.1.3. Basel I'e Yönelik Eleştiriler

Temel olarak birtakım düzenlemeler getirirse de, Basel I bazı eleştirilere maruz kalmıştır. Yaşanan gelişim ve değişimlerle birlikte standardın ihtiyaçlara cevap verememeye başlaması sonucu bu eleştiriler daha da artmıştır. Sadece dört farklı risk ağırlığı kullanılması nedeniyle risk duyarlılığının düşük olması bunlardan ilkidir. Değişik alanlarda faaliyet gösteren bankalara aynı şekilde uygulanması ve OECD üyesi olmayan ülkelere % 100 risk ağırlığı uygulanması gibi nedenler, ilk Basel uygulamasının olumsuz yönleri ve yapılan eleştirilerdir.

3.2. YENİ SERMAYE STANDARDI (BASEL II)

Basel Komitesi'nin sermaye yeterliliğine ilişkin ilk çalışması olan Basel I'in amacı, *“Uluslararası bankacılık sisteminin istikrar ve güvenilirliğini sağlamak, farklı ülkelerdeki uygulamalara bir standart getirmek ve bunun sonucunda da uluslararası bankalarda rekabet eşitsizliğini ortadan kaldırmak”* olarak tanımlanmıştır (Global Atlantic Partners LLC: 2005). Basel Komitesi üyesi olan ülkelere yönelik tavsiye niteliğinde ele alınan bu kararlar, beklenenden fazla kabul görmüş ve birçok ülkede bankacılık sektöründe uygulamaya konmuştur. İlk başta sadece kredi riskini hedef alan Basel kararları, daha sonra piyasa riskinin de eklenmesi ile birlikte daha farklı bir boyut kazanmıştır.

Daha önce de belirtildiği gibi, finansal piyasalardaki yaşanan değişiklikler ve artık ilk Basel Standardı'nın yetersiz kalması nedeniyle yeni bir standartlar bütünü oluşturmak zorunlu bir hale gelmiştir. İlk Basel çalışmasından sonra yeni bir sermaye uyumu hazırlamak için komite uzun süren çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmaların son hali, 2004 yılı Haziran ayında yayınlanmıştır. Tüm üye ülkeler tarafından onay verilen bu çalışma, sermaye yeterliliğini ölçmek için gereken tüm yöntemleri detaylı olarak açıklamaktadır. Komite, yeni sermaye standartlarının 2006 yılı sonunda uygulanmasını uygun görse de gelişmiş yaklaşımlar için 2007 yılı kararlaştırılmıştır.

Komitenin 1988 Uzlaşısını gözden geçirmesindeki asıl neden, sermaye yeterliliği mevzuatının uluslararası faal bankalar arasında önemli bir rekabet eşitsizliği kaynağı olmamasını sağlamadaki tutarlılığını sürdürürken, diğer taraftan da, uluslararası bankacılık sisteminin istikrarını sağlayacak bir düzenleme oluşturmaktır. Komite, gözden geçirilen bu düzenlemenin bankacılık sektörünün daha güçlü risk yönetimi uygulamalarını benimsemesini sağlayacağına inanmakta ve bunu, düzenlemenin en büyük yararlarından biri olarak görmektedir (BBDK, BIS, 2004: 13).

Haziran 2004 tarihinde yayınlanan Basel II kararları genel olarak bakıldığında teknik seviyesi yüksek olduğu için anlaşılması güç gibi gözükse de üç farklı bölümden oluşan yeni taslak kendi içerisinde gayet uyumlu ve düzen içerisindedir, ilerleyen dönemlerde de bankacılık sektöründe geniş bir uygulama alanı bulması muhtemeldir.

BCBS gelişmiş bir sermaye yeterlilik düzenlemesi olan Basel II'ye geçiş amacını, *“Risk yönetimine daha fazla önem vermek ve bankaların risk değerlendirme kapasitelerinde devam eden gelişmeleri cesaretlendirmek”* olarak belirtmektedir.

3.2.1. Basel II'nin Tanımı, Amaç ve Kapsamı

Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II), Basel I'in yetersiz kalması sonucunda bankaların sermaye yeterliliklerinin ölçülmesine ve değerlendirilmesine ilişkin olarak, Basel Bankacılık Denetim Komitesi'nce yayımlanan standartlar bütünüdür.

Aras'a göre, Basel II *“Bankacılık sisteminin finansal risklere ve krizlere karşı korunmasını amaçlayan bankalarda etkin risk yönetimini ve piyasa disiplini geliştirmek, sermaye yeterliliği ölçümlerinin verimliliğini artırmak, etkin bir bankacılık sistemi oluşturmak ve finansal istikrarı sağlamak”* için hazırlanan bir düzenlemedir (Aras, 2007: 1).

Basel II içerisinde sermaye yükümlülüğünün nasıl hesaplanacağı, risklerin nasıl yönetileceği, sermaye yeterliliğinin nasıl değerlendirileceği ve nasıl kamuya açıklanacağına ilişkin hükümler bulunmaktadır. Basel II içerisinde teknik düzeyi farklılaşan kredi, piyasa ve operasyonel riske ilişkin risk ölçüm metotlarını içeren yöntemler bulunmaktadır. Basel II süreci aslında risk yönetimine ilişkin son yıllarda gözlemlenen gelişmelerin bir devamı niteliğindedir ve gelişmiş ülkelerde sektör standardı olarak yürütülen uygulamalar Basel II ile birlikte mevzuat şekline dönüşmüştür (BDDK, 2005: 1).

Basel II düzenlemesinin amaçları şu şekilde sıralanabilir (www.izsmmmo.com):

- Bankaların yeterli seviyede sermaye tutmalarını sağlamak,
- Sermaye yükümlülüğünün maruz kalınan risk ile paralel olmasını sağlamak,
- Bankaların risk yönetimi sistemlerinin etkinleştirilmesini teşvik etmek,
- Fırsat eşitliğini bozmadan, rekabetçi ortamı geliştirmek,
- Sağlam ve etkin bankacılık sistemi oluşturmak,
- Piyasa disiplini sağlayarak, finansal istikrara katkıda bulunmaktır.

İlk ve ikinci Basel çalışmaları Tablo 3.4.'te karşılaştırılmıştır (TBB, 2002: 3).

Tablo 3.4: Karşılaştırmalı olarak Basel I ve II

ESKİ DÜZENLEME	YENİ DÜZENLEME
Tek Tip Risk Ölçümüne Odaklıdır	Bankaların dâhili risk yönetim metodolojilerine, denetimlere ve piyasa disiplinine dayalı bir yapı getirmektedir.
Tüm kuruluşlar için tek tip model uygulanmaktadır	Daha esnek bir uygulama sağlamaktadır (daha iyi risk yönetimi için sermaye teşvikleri uygulanabilmektedir).
Risk temeline dayalı sermaye gereği yapısı	Riske daha fazla duyarlıdır.

Kaynak: TBB, Basel Komite Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi, 2002: 3.

Tüm bunların yanı sıra, ikinci Basel düzenlemesinin akademik ve finansal çevrelerce eleştirilen tarafları da olmuştur. Bunlar (BDDK, 2004: 1):

- Uzlaşının teknik seviyesinin yüksek olması ve uygulanmasının pahalı olması,
- Kalibrasyona ilişkin eleştiriler,
- Uzlaşının sermayeye gereğinden fazla önem atfediyor olması,
- Uzlaşının konjonktürel dalgalanmaları arttırma ihtimalinin olması,
- Standart yönetime ilişkin eleştiriler,
- Derecelendirme kuruluşları tarafından verilen notların güvenilirliğine yönelik eleştiriler,
- Uzlaşım hükümlerinin bazı tarafları (KOBİ'ler, gelişmekte olan ülkeler) cezalandırması,
- Uzlaşımın gelişmekte olan ülkelere özel şartları dikkate almaması,
- Çeşitlendirme etkisi,
- İleri ölçüm yöntemleri için yeterli teşviklerin olmaması,
- Kredi riski modelleri,
- Denetimsel gözden geçirme,
- Kamuya açıklama yapma şeklinde sıralanabilir.

3.3. BASEL II'NİN ÜÇ YAPISAL BLOĞU

- **Birinci Yapısal Blok:** Asgari sermaye gereksinimi (bankaların risk türlerine göre gereken sermaye miktarlarını hesaplama sistemleri anlatılmaktadır.)
- **İkinci Yapısal Blok:** Denetim otoritesinin gözden geçirilmesi (denetim otoritelerinin risk odaklı denetim yaparken dikkate alacağı hususlar belirtilmektedir.)
- **Üçüncü Yapısal Blok:** Piyasa disiplini (bankaların şeffaflığını sağlamak amacıyla kamuya vermeleri gereken bilgilere ilişkin asgari unsurların belirlendiği bölümdür.)

3.3.1. Birinci Yapısal Blok: Asgari Sermaye Yeterliliği

Basel II Standartları'nın ilk bölümünde, bankaların bulundurmaları gereken asgari sermaye tutarı ve bu tutarın hesaplanmasına yönelik metotlar bulunmaktadır. Gerekli asgari sermaye miktarını hesaplayabilmek için önce; kredi riski, piyasa riski ve operasyonel riskler belirlenir ve buna göre toplam minimum sermaye tutarı bulunur. Basel II Standartları'na göre sermaye yeterlilik oranı şu şekilde hesaplanacaktır;

$$\text{Sermaye Yeterlilik Rasyosu} = \frac{\text{Özkaynaklar}}{KR + PR + OR} \geq \%8 \text{ şeklindedir.}$$

Burada, KR Kredi Riskini, PR Piyasa Riskini ve OR Operasyonel Riski ifade etmektedir. Bankaların sermaye yeterliliğinin ölçülmesine ve değerlendirilmesine ilişkin yönetmeliğe göre (www.alomaliye.com):

Kredi Riski: Bu kavram, kısa veya orta vadede bankaların kullandıkları kredilerin zamanında, ya da hiç ödenmemesi durumunda bankanın uğrayacağı zararı ifade etmektedir.

Piyasa Riski: Piyasalardaki faiz oranlarında ya da kurlarda meydana gelen değişmeler sonucunda, bankaların zarar etme yahut sermaye kaybetme riski olarak tanımlanabilir.

Operasyonel Risk: Yetersiz ve başarısız içsel süreçlerden, personel ve sistemlerden ya da dışsal olaylardan kaynaklanan, doğrudan veya dolaylı zarar riskidir.

İkinci Basel taslağında, ilkinde göre hesaplamalarda bazı değişiklikler olmuştur. Piyasa Riski hesaplaması pek fazla değişmezken, Kredi Risk hesaplaması epeyce değişmiş, Operasyonel Risk ise, tamamen yeni eklenmiştir.

Basel II'de, bankaların bulundurması gereken asgari sermaye tutarı hesaplanırken kullanılabilir dört yöntem vardır. Bunlar; Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım, Standart Yaklaşım, Temel İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım ve Gelişmiş İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım'dır. Tüm bu hesaplamalar yapılırken dikkate alınan iki nokta vardır. İlki, kredi riski azaltım araçları dikkate alınmadan yapılır, diğesinde ise kredi riski azaltım tekniklerinin etkisi dikkate alınarak yapılır. Kredi riski hesaplama teknikleri Tablo 3.5.'te sunulmaktadır:

Tablo 3.5: Kredi riski hesaplama teknikleri

GELİŞMİŞLİK DÜZEYİ	PİYASA RİSKİ	KREDİ RİSKİ	OPERASYONEL RİSK
BASİT		Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım	Temel Gösterge Yaklaşımı
ORTA	Standart Yaklaşım	Standart Yaklaşım	Alternatif Standart Yaklaşım
			Standart Yaklaşım
GELİŞMİŞ	Riske Maruz Değer Yaklaşımı (Var)	Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı	İleri Ölçüm Yaklaşımları
		Gelişmiş İçsel Derecelendirme Yaklaşımı	

Kaynak: BDDK (2005/4) Basel II'nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri, BDDK Araştırma Dairesi, s. 5.

Kredi riskinin ölçümünde bankalara üç farklı alternatif sunulmaktadır. Bunlar, Standart Yaklaşım, Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı ve Gelişmiş İçsel Derecelendirme Yaklaşımı'dır. Standart Yaklaşım, var olan kredi riski ölçüm anlayışının biraz değiştirilmiştir. Buna göre bankalar, Standards&Poors (S&P) gibi derecelendirme kuruluşlarının belirlemiş oldukları dereceleri, risk katsayılarının belirlenmesinde kullanabileceklerdir. Derecelendirme kuruluşlarının dereceleri ile firma iflasları arasında yüksek korelasyon olması, Komite'nin bu derecelerin kullanılması yöntemini benimsemesinde etkili olmuştur. Sadece standardın tanımladığı yeterlilik kriterlerini sağlayabilen kuruluşların dereceleri kullanılabilir (Değirmenci, 2003: 39).

Basel II'deki Standart Yaklaşım'ın Basel I'e göre getirdiği en önemli yenilik, ilgili risk ağırlıklarının belirlenmesinde bağımsız derecelendirme kuruluşları tarafından ülke, bankalar ve şirketlere verilen derecelendirme notlarının kullanılmasıdır. Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım'da ise, risk ağırlıklarının belirlenmesinde ihracat kredi kuruluşları tarafından verilen notlar kullanılmaktadır (BDDK, 2005/3: 6).

3.3.1.1. Kredi Riski ve Sermaye Yeterliliği Hesaplama Yöntemleri

Bilindiği gibi, bankaların kredi riskleri için bulundurmaları gereken asgari sermaye tutarı ve bunları da hesaplamak için farklı hesaplama yöntemleri bulunmaktadır. Komite, hesaplamalar yapılırken bankalara seçme hakkı sunmuştur. Buna göre ilk seçenek kredi riskinin standart yöntemle göre hesaplanması, diğeri ise, denetim otoritesinin onayı alınarak içsel derecelendirme sistemlerinin kullanılmasıdır.

3.3.1.1.1. Standart Yaklaşımlar

Standart yaklaşımda, öncelikle varlıkların sınıflandırılması yapılmaktadır. Krediler; Hazine ve Merkez Bankalarına Verilen Krediler, Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Verilen Krediler, Çok Taraflı Kalkınma Bankalarına Verilen Krediler, Bankalara Verilen Krediler, Menkul Kıymet Şirketlerine Verilen Krediler, Şirketlere Verilen Krediler, Perakende Krediler, İkamet Amaçlı Gayrimenkul İpoteği Karşılığı Verilen Krediler, Ticari Amaçlı Gayrimenkul Karşılığı Verilen Krediler ve Yüksek Risk Kategorileri olarak ayrılmaktadır. Diğer Varlıklar ve Bilânço Dışı İşlemler de diğerleridir (BDDK, BIS, 2004: 28-38).

Bu sınıflandırmaya göre kullanılacak risk ağırlıkları Tablo 3.6.'da sunulmaktadır (İmişiker, 2005: 15-23):

Tablo 3.6: Standart yaklaşımda kullanılan risk ağırlıkları

Varlıklar	Opsiyonlar	AAA/ AA-	A+/A-	BBB+/B BB-	BB+/B -	B-'nin Altı	Derecesi Olmayan
Hazine/Merkez Bankalarına Verilen Krediler	ECAI Notuna Göre	% 0	% 20	% 50	% 100	% 150	% 100
Diğer Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Verilen Krediler	Hazine Benzeri	% 0	% 20	% 50	% 100	% 150	% 100
	Opsiyon-1	% 20	% 50	% 100	% 100	% 150	% 100
	Opsiyon-2	% 20	% 50	% 50	% 100	% 150	% 20
Bankalara Verilen Krediler	Ops.-1	% 20	% 50	% 100	% 100	% 150	% 100
	Ops.-2	% 20	% 50	% 50	% 100	% 150	% 50
	Ops.-2(Kısa Vade)	% 20	% 20	%20	% 50	% 150	% 20
Varlıklar		AAA/ AA-	A+/A-	BBB+/B B-	BB- 'nin altı		Derecesi Olmayan
Şirketlere Verilen Krediler		% 20	% 50	% 100	% 150		% 100
VARLIKLAR					Risk Ağırlıkları		
Perakende Krediler					% 75		
İkamet Amaçlı Gayrimenkul Kredileri					% 35		
Takipteki Alacaklar					Belli Koşullara Göre % 50, % 100 veya % 150		

Kaynak: İmişiker, S. (2005) *Basel II ve Piyasalarımıza Olası Etkileri*, Yeterlilik Etüdü, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi: Ankara.

Standart yöntem için tercih edilen teminatlar, nakit, mevduat veya mevduat sertifikası, altın, borçlanma senetleri, ana endekste (İMKB 100) hisse senetleri, yatırım fonları, ana endeks dışında fakat düzenlenmiş piyasalarda işlem gören senetler, ana endeks dışında, fakat düzenlenmiş piyasalarda işlem gören senetleri de barındıran fonlar ve taşınmaz mal ipoteğidir. Türkiye’de piyasada ağırlıkla tercih edilen teminatlar;

ortak kefaleti, grup şirketi kefaleti, müşteri çek ve senetleridir. Teminat gösterilebilecek varlıklar ve risk azaltıcı etkileri Tablo 3.7.'de sunulmaktadır:

Tablo 3.7: Teminat gösterilebilecek varlıklar ve risk azaltıcı etkileri

Teminat Türleri	Basel Risk Ağırlığı	Basel 2 Risk Ağırlığı
	%	%
Nakit, Mevduat veya Mevduat Sertifikası	0	0
Altın	0	0
Belli Şartları Taşıyan Borçlanma Senetleri	100	İhraç Eden Firmanın Ratingine Göre
Ana Endeksteki Hisse Senetleri	100	İhraç Eden Firmanın Ratingine Göre
Yatırım Fonları	100	Fonun İçinde Bulunan Enstrüman Türüne Göre
Ana Endeks Dışında Fakat Organize Piyasalarda İşlem Gören Senetler	100	Ratinge Göre
Ana endeks Dışında Fakat Organize Piyasalarda İşlem Gören Senetleri de Barındıran Fonlar	100	Fonun İçinde Bulunan Enstrüman Türüne Göre
Taşınmaz Mal İpoteği	50	İkametgâh Amaçlı % 35 Ticari Amaçlı % 100
Belli Şartları Taşıyan Garanti (A- ve Üzeri Ratinge sahip) Firmalar	100	Ratinge Göre

Kaynak: Muğla Ticaret Odası (2006) Basel II Kriterleri'nin Reel Sektör ve KOBİ'ler Üzerine Etkileri, 2006: 27.

3.3.1.1.2. İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşımlar

Belli şartlarda bankalar, ülke denetim otoritesinin onayı ile kredi risklerini kendi yöntemleriyle de belirleyebilmektedir. Yaklaşım, beklenmeyen kayıplar ve beklenen kayıplar ölçümlerine dayanır ve risk unsurları olarak ödeyememe olasılığı, ödeyememe durumunda kayıp, ödeyememede maruz kalınan risk ve efektif vade sayılmaktadır. Bu yaklaşımda da kredi riski firmalara, devletlere, bankalara riskler ve ortaklık hisse senetleri gibi kısımlara ayrılmıştır (SPK, 2004: 4).

İDD yaklaşımında bankalar, bankacılık portföyü risklerini, varlık kategorilerine ayıracaklardır. Söz konusu varlık kategorileri (a) kurumsal krediler, (b) hazine ve

merkez bankası kredileri, (c) banka kredileri, (d) perakende krediler ve (e) sermaye yatırımlarıdır (BBDK, BIS, 2004: 73).

İDD yaklaşımları çerçevesinde ele alınan her bir varlık kategorisi için üç temel bileşen söz konusu olmaktadır (BBDK, 2004: 82);

- Risk bileşenleri: risk parametrelerine ilişkin banka tahminleri, (bazıları denetim otoritesince sağlanabilir.)
- Risk ağırlık fonksiyonları: risk bileşenlerinin risk ağırlıklı varlıklara ve dolayısıyla sermaye yükümlülüğüne dönüştürüldüğü fonksiyonlar,
- Asgari gereksinimler: bankanın belirli bir varlık kategorisinde İDD yaklaşımını kullanabilmesi için yerine getirmesi gereken asgari standartlardır.

Komite varlık kategorileri için temelde iki yaklaşım önermektedir. Bunlardan ilki Temel Yaklaşım, diğeri ise Gelişmiş Yaklaşım'dır.

3.3.1.2. Operasyonel Risk ve Sermaye Yeterliliği Hesabı Yöntemleri

Basel Komitesi Operasyonel Risk kavramını “*Yetersiz veya başarısız dahili süreçler, insanlar ve sistemler ya da harici olaylar sonucu ortaya çıkan kayıp riski*” olarak tanımlamaktadır (BDDK, 2005: 2).

Basel Bankacılık Denetim Komitesi, Operasyonel Risk verilerini nedensellik ve kayıp verileri olmak üzere iki grupta ele almıştır. Ayrıca, bankaları iş kolları ve faaliyet alanlarına göre gruplara ayırmıştır. Komitenin Operasyonel Risk verilerine yaklaşımı İleri Ölçüm Yöntemleri’nde kullanılan verilere standartlar getirmek ve standart veri sınıflandırmaları ile iş kolu ve faaliyet sınıflandırmalarından oluşmaktadır (BDDK 2005/2: 2).

Komite operasyonel riskin ölçülmesinde farklı yaklaşımlar önermiştir. Bu yaklaşımlar aşağıda açıklanmıştır.

3.3.1.2.1. Temel Gösterge Yaklaşımı

Operasyonel riskler için bulundurulacak sermayenin belirlenmesinde kullanılan en basit yöntem Temel Gösterge Yaklaşımı'dır. Bu yöntem, maruz kalınan operasyonel riskin büyüklüğünü gösteren bir değişkenin komite tarafından belirlenen katsayı (α) ile çarpılmasına dayanır. Yöntemde, finansal değişken olarak brüt gelirin kullanılması ve alfa katsayısının ise % 15 olarak kullanılması benimsenmiştir (BDDK, 2005/1: 5).

Bu yaklaşımda Operasyonel Risk için ayrılacak sermaye miktarı şu şekilde hesaplanacaktır (Başar, 2007: 24):

$$\text{Sermaye Gereksinimi} = [\Sigma (\text{Brüt Gelir} \times \alpha) / n]$$

α : Düzenleyici Kurum Tarafından Belirlenen Yüzde

n : Son Üç Yıl İçinde Brüt Gelir' in Pozitif Olduğu Yıl Sayısı

Bu hesaplamada risk göstergesi olarak brüt gelirin kullanılması birçok kişi tarafından eleştirilmiştir. Aynı zamanda, BG'in negatif olması ya da sıfır olduğu yıllardaki hesaplamalarda hem paydan hem de paydadın çıkarılması gerekliliği uygulamada karmaşaya neden olabilecek bir durumdur. Ancak, Basel Komitesi her bankaya ortak uygulanabilirliği açısından bu göstergelyi belirlemiştir (Başar, 2007: 24).

3.3.1.2.2. Standart Yaklaşım

Standart yöntemde, banka faaliyetleri sekiz ana işkoluna ayrılır ve her işkolu için sermaye yükümlülüğü hesaplanır. Bu yöntemde her bir iş kolundan elde edilen brüt gelir, o işkolu için belirlenen katsayı ile çarpılarak işkolunun sermaye yükümlülüğü hesaplanır ve ayrı ayrı hesaplanan sermaye tutarları toplanarak bankanın toplam sermaye yükümlülüğüne ulaşılır (BDDK, 2005/1: 6).

Sermaye gereksiniminin hesaplanması şu şekilde yapılmaktadır (Başar, 2007: 26);

$$\text{Sermaye Gereksinimi} = [\Sigma (\text{Brüt Gelir } \beta \times \beta \text{ fa}) / n]$$

β : Her Bir Faaliyet Alanı İçin Belirlenen Bir Yüzde

n : Son Üç Yıl İçinde BG'nin Pozitif Olduğu Yıl Sayısı

Standart Yaklaşım'da işkolları için belirlenen katsayılar Tablo 3.8.'de sunulmaktadır (BDDK, 2005/1: 7):

Tablo 3.8: Standart yaklaşımda kullanılan katsayılar

İş Kolları	Beta Katsayıları
Kurumsal Finansman	% 18
Alım-Satım ve Satış	% 18
Perakende Bankacılık	% 12
Ticari Bankacılık	% 15
Ödeme ve Takas	% 18
Acentelik Hizmetleri ve Saklama	% 15
Varlık Yönetimi	% 12
Perakende Aracılık Faaliyetleri	% 12

Kaynak: BDDK (2005/1) *Operasyonel Riske Basel Yaklaşımı: Üç Yapısal Blok Çerçevesinde Bir Değerlendirme Araştırma Raporu*, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Araştırma Dairesi Yayınları: Ankara, s. 7.

3.3.1.2.3. İleri Ölçüm Yaklaşımı

Operasyonel risklerin gerçek anlamda sayısallaştırılarak hesaplanması yöntemine, İçsel Ölçüm Yaklaşımı (İÖY) denilmektedir. Bu yaklaşımda, bankanın

gerçek kayıp verilerini kullanarak ortaya çıkaracağı kayıp dağılımları ve olasılıklar üzerine sermaye gereksinimi hesaplanır. Bu hesaplamanın yapılabilmesi için, geçmiş yıllara ait verilere detaylı bir şekilde sahip olunması gerekir (BDDK, 2005/1: 8).

Basel Komitesi, bankalarda İçsel Ölçüm Yaklaşımı'nın uygulanabilmesi için, sekiz faaliyet kolu ve yedi risk grubundan oluşan 56 hücrelik bir operasyonel risk matrisi oluşturmuştur. Ancak Komite, bankaların kendi faaliyetlerine göre operasyonel risk matrisinde yer alan risk gruplarını oluşturmalarını teşvik etmiştir. Bu amaçla, bankaların maruz kaldıkları operasyonel risk türleri detaylandırılmıştır (Leblebici Teker ve Ülengin, 2005: 17).

İleri Ölçüm Yaklaşımları diğer yaklaşımlara göre daha karmaşık olup, diğer yaklaşımlara göre riske en duyarlı yaklaşımlardır. İleri Ölçüm Yaklaşımları'nı kullanmak isteyen bankaların; gerekli tüm kriterleri sağlamış olup, geliştirdikleri ölçüm sistemlerini yerel otoriteye onaylatmış olmaları gerekmektedir. Basel Komitesi tarafından tavsiye edilen belirli bir İçsel Ölçüm Yaklaşımı bulunmamakla birlikte, operasyonel riskin içsel olarak ölçülmesinde bankalar tarafından sıklıkla kullanılan İleri Ölçüm Yaklaşımları; İçsel Ölçüm Yaklaşımı, Kayıp Dağılımı Yaklaşımı ve Kalitatif Yaklaşımlar olarak ayrılmıştır. Bankalar İleri Ölçüm Yaklaşımları'ndan, kendi faaliyetlerine, yapılarına ve risk durumlarına uygun olanını seçerek, bulundurmaları gereken asgari sermayeyi hesaplamalıdır.

3.3.1.3. Piyasa Riski ve Sermaye Yeterliliği

Piyasa riski, *“Piyasalardaki faiz oranlarında, ya da kurlarda meydana gelen değişimler sonucunda bankaların varlıkları veya borçları dolayısıyla zarar etme yahut sermaye kaybetme riski”* olarak tanımlanabilir (BDDK: 2006).

Piyasa riskini ölçmede kullanılan bazı metotlar bulunmaktadır. Bunlardan en fazla kullanılanı “Value-at-Risk” (VaR) modelidir. VaR, belli olasılıklar dâhilinde bir yatırım portföyünün değerinde ortaya çıkabilecek maksimum zararı ölçen bir modeldir. Piyasa riskini ölçmede kullanılan başka bir yöntem de “Senaryo Analizi”dir. Senaryo analizi, piyasa şartlarında oluşabilecek çeşitli değişikliklerin portföyün değerini nasıl etkilediğini ölçmekte kullanılan bir tekniktir. Diğer bir yöntem ise, Dayanıklılık/Stres testidir. Dayanıklılık testi, küresel krizler sırasında piyasalardaki beklenmeyen ve

önemli dalgalanmaların portföyün değerini nasıl etkilediğinin tahmin edilmesinde kullanılmaktadır. Dayanıklılık testi, senaryo analizine benzemesine rağmen esas amacı, olağanüstü piyasa şartlarında portföyün maksimum değer kaybının tahmin edilebilmesini sağlamaktır (Erçel, 1999),(www.tcmb.gov.tr).

Stres testleri, risklerin VaR tabanlı modeller tarafından yakalanamayan boyutu hakkında bilgi sağlamaları açısından önemlidir. Stres testinin başka bir faydası, yönetimlere, gerçekleşme ihtimali bulunan bu tarz olaylar karşısında uğrayacakları kaybın, kurumun risk tolerans seviyesinin içinde olup olmadığını anlayabilme olanağı sağlamasıdır. Banka yönetimleri, yüksek miktarda kayıplara neden olabilecek risk kombinasyonları hakkında kesin bir fikre sahip olabilir. Ayrıca stres testi sonuçları, acil durum planlarının oluşturulmasında, ya da geçmiş verilerin bulunmadığı yeni ürünlerin stres koşulları altındaki performansının izlenmesinde de kullanılabilir (Tuncer, 2006: 68).

3.3.2. İkinci Yapısal Blok: Sermaye Yeterliliği'nin Denetim ve Gözetimi

Sermaye Yeterliliği'nin denetimindeki amaç, *“Bankaların sermaye durumlarının risk durumlarıyla uyumlu olacak şekilde denetlenmesini ve bu çerçevede gereken tedbirlerin alınmasını sağlamak”* olarak ifade edilmektedir (BIS: 2004).

Bankaların sermaye yeterliliğine yönelik, gözetim ve denetim süreci birbirini tamamlayan dört temel ilke üzerine yapılandırılmıştır (Güner, 2005: 30).

- Denetim otoriteleri, bankaların minimum sermaye yeterliliğinin üzerinde bir sermayeye sahip olmalarını ve gerektiğinde daha yüksek bir oranın tutturulmasını da isteyebilmelidir. Uygun düzeyin belirlenmesine yönelik banka ve denetim otoriteleri çeşitli unsurları dikkate almalıdırlar.
- Bankalar kredi risk durumlarına bağlı olarak, sermaye gereksinimlerini doğru ölçme yöntemlerine ve bu sermaye düzeylerini koruyabilecek stratejilere sahip olmalıdırlar.
- Denetim otoriteleri, bankaların kendi sermaye yeterliliği değerlendirmelerini, stratejilerini ve sermaye yeterlilik oranlarına uyumlarını gözden geçirmelidirler.

- Denetim otoriteleri, bankaların sermayelerinin uygun düzeylerden aşağıya düşmeden önce erken müdahale etmenin yöntemlerini araştırmalı ve uygulamalıdır.

3.3.3. Üçüncü Yapısal Blok: Piyasa Disiplini

Düzenlemenin son bölümü olan bu kısmın amacı Küçüközmen'e göre; *“Birinci blokta yer alan asgari sermaye yükümlülüklerini ve ikinci blokta yer alan denetimsel gözden geçirme sürecini tamamlamak üzere piyasanın banka ile ilgili temel ve önemli bilgilere erişebilmesini sağlayacak bir kamuyu bilgilendirme sürecini oluşturarak piyasa disiplinini teşvik etmektir”* (Küçüközmen, 2004: 7).

Bunun neticesinde, bankacılık sektöründe ve finansal sistemde ortaya çıkabilecek değişim ve gelişimlerin yatırımcılara ve bankalarla ilişki içerisinde olanlara iletilerek alınacak kararlarda ve risk hesaplamalarında daha gerçekçi bir değerlendirme yapabilmeleri mümkün olacaktır.

Piyasa disiplini, bankaların daha şeffaf bir yapı sergilemeleri ile sağlanacaktır. Piyasa katılımcılarının, bankaların risk yapıları ve sermaye yeterliliği pozisyonları konusunda daha fazla bilgi sahibi olabilmeleri için şeffaf bir yapı gerekmektedir. Yeni yapı, bankaların kamuoyuna açıklamalarında kullanılmak üzere sermaye yeterliliğinin hesaplanması ve risklerin değerlendirilmesi de dâhil olmak üzere bir kaç alanda gereken şartları ve önerileri ortaya koymaktadır. Kredi riski, kredi riskinin azaltılması teknikleri ve aktif menkul kıymetleştirmelerinin denetimsel kabulü için gereken daha detaylı şartlarla beraber, ana grup şeffaflık/açıklama standartları tüm bankalar için geçerli olmaktadır (TBB, 2002: 9).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BASEL II'NİN KOBİ'LER ÜZERİNDE YARATACAĞI OLASI ETKİLER VE EGE BÖLGESİ'NDEKİ BİR İŞLETME ÜZERİNE UYGULAMA

4.1. BASEL'E GÖRE DERECELENDİRME VE KOBİ'LER İÇİN DERECELENDİRMENİN ÖNEMİ

Kredi değerliliği-kredibilite, fon arz edenlerin ihraç ettiği borç niteliğindeki menkul kıymetlerin anapara ve faizini, vadesinde ve eksiksiz olarak geri ödeme yeterliliğine ne ölçüde sahip olduklarını göstermek amacıyla bağımsız derecelendirme kuruluşları tarafından yapılan değerlendirme sonucunun ifade edilmesidir (web.sakarya.edu.tr).

Basel'e göre bankalar, sermaye yeterliliklerini hesaplarken derecelendirme notu kullanacaklardır. Bu notlara göre kredi verip vermemek bankaların kendi inisiyatifindedir. Derecelendirme, firmaların kredi almaları için değil, bankaların sermaye yeterlilik oranının hesaplanmasında gereklidir. Basel II yaklaşımı bankaların kredi vermeleri konusunda herhangi bir düzenleme getirmemektedir. Bu süreç KOBİ'leri dolaylı bir şekilde etkileyecektir (Çonkar ve Vurur, 2008: 146).

Derecelendirme (Rating), derecelendirmeye konu olan belirli bir borçlunun kredi değerliliğinin belirlenmesidir ve bankalar ile müşterileri arasındaki ilişkide giderek artan bir öneme sahip olmaktadır (European Commission July 2005:12). İç ve dış derecelendirme olarak ikiye ayrılır. Dış derecelendirme herhangi bir derecelendirme kuruluşu tarafından yapılırken, iç derecelendirme ise bankalarca yapılmaktadır (Temizel, 2007: 53). Basel II ile birlikte KOBİ'lerin derecelendirme notu belli olacak ve tüm bankalar söz konusu KOBİ'ye aynı maliyetleri içeren kredi vermek durumunda kalacaktır. BASEL II' ye göre kredi kullanacak firmaların risk ölçümü; kredi kullanan firmanın risk seviyesi ve kredi işleminin risk seviyesine göre yapılacaktır. Kredi alan firma, finansal verilerinin değerlendirilmesi sonucu tespit edilen bir derecelendirme notuna sahip olacak, kredi verilen firmanın derecelendirme notu düştükçe, banka risk almak istemeyecek ve sonuçta KOBİ'ler daha yüksek kredi maliyetiyle borçlanmak zorunda kalacaklardır. Basel II'ye göre derecelendirme notu ve risk ağırlıkları Tablo 4.1.'de sunulmaktadır:

Tablo 4.1: Basel II'ye göre derecelendirme notu ve risk ağırlıkları

Derecelendirme Notu	Risk Ağırlığı (Parekende)	Risk Ağırlığı(Diğer)
AAA dan AA – YE KADAR	% 75	% 20
A + DAN A- YE KADAR	% 75	% 50
BBB + DAN BB – YE KADAR	% 75	% 100
BB – DEN DÜŞÜK	% 75	% 150
DERECELENDİRİLMEMİŞ	% 75	% 100

Kaynak: EBSO (2005), Basel II Kriterleri ve KOBİ'lerin Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesine Etkileri, 2005: 12.

Derecelendirme notu verilmeden önce firmalar bankalardan kredi talebinde bulduklarında, öncelikli olarak firmadan bazı bilgi ve belgeler istenir. Bunlar; incelenen firmanın son üç yıllık bilânço, gelir tablosu ve mizanları, inceleme dönemi itibariyle ara mizan, üçer aylık dönemlerde düzenlenen geçici vergi beyannamesi ve gelir tablosu, kuruluş ve değişikliklerle ilgili ticaret sicil gazeteleri, oda kayıt belgesi, yatırım teşvik belgesi ve ekleri, kredi ve yatırımlarla ilgili düzenlenen yeminli mali müşavir raporları, imza sirküleri, firma ve ortaklara ait tapular ve araç ruhsatları, ortak ve yöneticiler hakkında bilgiler, iştirak ve bağlı ortaklık varsa ortaklık yapıları, yönetim ve mali verileri, firmanın taahhütleri, bağlantıları ve sözleşmelerinin bir nüshası, firmanın ihracat ve ithalat bilgileri, kapasite raporu ve firmanın üretim miktarları, Merkez Bankası taahhütnamesi, kullanmış olduğu kredi ve leasing sözleşmelerinin geri ödeme planları ve factoring sözleşmeleridir (www.paradoks.org).

Firma derecelendirme notu hesaplanırken, firmaya ait bilânço verilerinden bazı finansal oranlar hesaplanır. Firma sahipleri ile yapılan görüşmelerde de bazı sorular sorulur ki bu da derecelendirme sürecinin subjektif yönünü oluşturur. Yapılan hesaplama ve değerlendirmeler sonucunda firmaya banka tarafından bir rating notu verilir ve kullanılacak olan krediye ratingle orantılı olarak bir faiz uygulanır. Firmanın rating notu yükseldikçe risk azalır ve dolayısıyla uygulanacak faiz oranı da düşer. Ancak firma hesaplama sonucunda kötü bir rating notu almış ise, kredi faiz oranı yükselir ki bu da firmanın sermaye maliyetini artırır.

Basel II ile birlikte önemi artan derecelendirme faaliyeti, bankalar açısından günümüzde yeni organizasyonları ve teknoloji yatırımlarını gündeme getirmektedir. Bu nedenle bankalar yeni dönemde kullanacakları kredi riski ölçüm yaklaşımlarını

belirlemede daha düşük sermaye yeterliliği ile daha yüksek organizasyon maliyetleri arasındaki dengeyi özenle değerlendirmek durumundadır (Altman ve Sabato, 2005: 29).

Basel Standartları'na uyum sağlamakta zorluk çeken KOBİ'lerin çoğunun finansal tabloları belirtilen standartlara uymamaktadır. Dolayısıyla, kredi işlemlerinin ikinci aşamasında kredi veren yani banka tarafından KOBİ'lerin mali tabloları olması gerektiği gibi düzenlenir. Daha sonra, bankalar tarafından firma nitel ve nicel ölçütlere göre değerlendirilerek bir kredi notu tahsis edilir.

Kısaca kredi derecelendirme süreci şu şekilde açıklanabilir (turkkredirating.com):

- Müşteri ilişkileri ve tanıtım,
- Sözleşme metninin imzalanması,
- Derecelendirme uzmanının atanması,
- Ziyaret öncesi yapılacak araştırma ve inceleme,
- Firma ziyareti ve kalitatif çalışma raporu için verilerin temin edilmesi,
- Finansal verilerin incelenmesi ve tabloların düzenlenmesi,
- Verilerin analizi ve tespit,
- Tavsiye edilen derecelendirme notunun, derecelendirme komitesine sunumu,
- Derecelendirme komitesi başkanı, komite üyelerinin atanması,
- Derecelendirme komitesinin gerekli gördüğü belge ve çalışmaların hazırlanması,
- Resmi açıklama öncesi firma yöneticilerine raporun sunumu,
- Derecelendirme notuna itiraz,
- Derecelendirme notunun ilanı,
- İzleme,
- Olağan dışı gelişme nedeni ile derecelendirme notunun değişmesi olarak sıralanabilir.

Küçük işletme kredilerinin derecelendirmesinde bazı zorluklar bulunmaktadır. Bu zorluklar genellikle küçük işletmelerin yapısal özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Küçük işletmelerde kredi derecelendirme modelinin zorlukları şunlardır (Seval, 2006: 9):

- Küçük işletmelerin finansal yapılarının detaylı analizinin yapılabilmesi için gerekli olan bilgiler mevcut değildir veya yetersizdir.
- Çok fazla sayıda ve çok farklı meslek grubunu kapsar.
- Baz alınacak sektörel rasyolar yoktur.
- Demografik bilgilerin istatistikî risk dağılımları mevcut değildir.
- Başka ülkelerde kullanılan modellere ve yabancı kredi bürosu bilgilerine dayandırılmış modeller, yerel piyasa koşullarını tam olarak yansıtmamaktadır.

Bu noktada, bu çalışma için önemli olan, KOBİ kredileri derecelendirilirken ve derecelendirme sonunda aldıkları kredi puanına (rating) göre, hangi faiz oranına tabi tutulacakları ve hangi rating notunun hangi faiz oranında KOBİ'lerin sermaye maliyetlerini nasıl etkileyeceğidir.

4.2. BASEL II'NİN İNCELENEN İŞLETMENİN SERMAYE MALİYETİ ÜZERİNE YARATACAĞI ETKİLER

Zeynep Tekstil LTD. ŞTİ., 24.08.1998 yılında, Zeynep Tarım Hayvancılık ve Tekstil Ürünleri Sanayi ve Ticaret Limitet Şirketi unvanıyla, 5000 TL sermaye ile , Ahmet ZEYNEP ve Mehmet ZEYNEP tarafından kurulmuştur. İşletmenin faaliyet konusu, tekstil makineleri yedek parça satışı olup, mevcut ortaklar; % 99 ile Ahmet Zeynep, % 1 ile de Mehmet Zeynep'tir.

Şirket, 2006 yılında 665.717 TL satış gerçekleştirmiş olup 62.213 TL net kâr elde etmiştir. 2005 yılında % 3,6 kâr marjı ile çalışan şirket, 2006 yılında kâr marjını % 9,3'e yükseltmiştir. Az sayıda banka ile çalışan şirketin nakit kredi kullanımı iki bankadan yapılmaktadır. Şirketin aynı zamanda başka bir bankadan 36 ay vadeli iki taşıt kredisi bulunmaktadır.

1998 yılında 5000 TL sermaye ile tesis edilen ve tekstil makineleri orijinal ve yedek parçası satışı konularında faaliyet gösteren firma, 2006 yılından beri ilgili banka ile sürekli olarak çalışmaktadır.

Ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti hesaplamalarında, firmanın kullandığı her türlü finansman kaynağının firmaya olan maliyeti kullanılır. KOBİ'lerin başvurdukları finansman kaynaklarının başında banka kredileri geldiği için KOBİ'nin sahip olduğu rating notu ve dolayısıyla maruz kalacakları faiz oranı, kredi maliyetlerini ve dolayısıyla da sermaye maliyetlerini etkileyecektir. İyi rating notuna düşük faiz, kötü rating notuna ise yüksek faiz uygulanacaktır.

Firmanın banka tarafından değerlendirilip bir rating notu alabilmesi için, genellikle bankalar tarafından otomatik olarak gerçekleştirilen bir hesaplama sistemi bulunmaktadır. Kullanılan program her bankada farklı olup, genel olarak birbirine benzerdir. Banka tarafından önce firmanın bilanço ve gelir tablosundaki rakamlar kullanılarak firmanın mali oranları hesaplanır. Daha sonra, firmanın bulunduğu sektör ve pazar durumu incelenerek puanlama yapılır. Derecelendirme notu tahsisinde her bir faktörün önem derecesine göre puanlama ağırlığı farklıdır. Son olarak firmaya ait subjektif faktörler, firma yönetici/sahipleriyle birebir görüşmeler yapılarak belirlenir. Tüm bu bilgiler sonunda Rating Puanlama Tablosu dediğimiz tabloya aktararak firmanın toplam ratingine ulaşılır.

Uygulamaya konu olan ZEYNEP TEKSTİL LTD. Şirketi'nin bir bankaya kredi talebinde bulunduğu verilerin rating notunun hesaplanmasına ilişkin göstergeler aşağıda verilmektedir. Firma incelemesi yapılırken öncelikli olarak, bu firmanın bilanço ve gelir tablosu bilgileri kullanılarak (son üç yıl) bazı finansal oranlar hesaplanmıştır. Daha sonra, birebir görüşmeler yapılarak subjektif faktörler dediğimiz veriler neticesinde yanıtlar alınmış ve rakamsal verilerle subjektif veriler (hepsinin önem derecesi ağırlıkları bulunmaktadır) birleştirilerek sisteme girilmiş ve firmanın rating notu elde edilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda firmanın rating notu BB çıkmıştır.

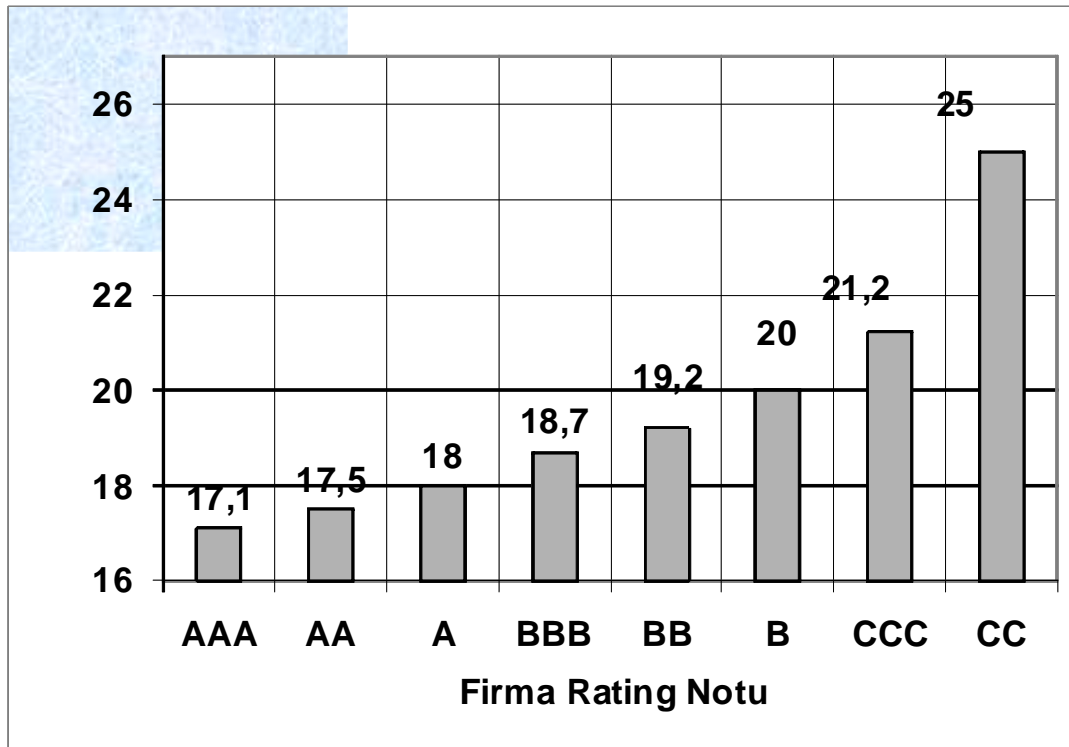
Bankalar tarafından tahsis edilen notlar Tablo 4.2.'de sunulmuştur:

Tablo 4.2: Bankalar tarafından tahsis edilen notların tanımlaması

AAA	En yüksek kredi kalitesi. Finansal yükümlülüklerini yerine getirme kabiliyeti son derece yüksek. Menkul kıymet ise, risksiz hükümet tahvilinden biraz daha fazla riske sahip.
AA+ AA AA-	Kredi kalitesi çok yüksek. Finansal yükümlülüklerini yerine getirme kabiliyeti çok yüksek. İşletmedeki ani değişiklikler, ekonomik ve finansal koşullar yatırım riskini önemli sayılmayacak bir miktarda arttırabilir.
A+ A A-	Finansal yükümlülüklerini yerine getirme kabiliyeti yüksek ancak olumsuz ekonomik koşul ve değişimlerden etkilenebilir.
BBB+ BBB BBB-	Finansal yükümlülüklerini yerine getirme kabiliyeti yeterli ancak olumsuz ekonomik koşul ve değişimlerden etkilenme riski daha fazla. Menkul kıymet ise, uygun koruma parametrelerine sahip ama ihracçının olumsuz ekonomik koşul ve değişimler dolayısıyla yükümlülüğünü yerine getirme kapasitesi zayıflayabilir.
BB+ BB BB-	Asgari seviyede spekülative özelliklere sahip. Kısa vadede tehlikede değil ama olumsuz finansal ve ekonomik koşulların yarattığı belirsizliklerle yüz yüze. Menkul kıymet ise, yatırım yapılabilir seviyenin altında ama zamanında ödeme mevcut veya diğer spekülative kıymetlerden daha az tehlikede. Ne var ki, ihracçının olumsuz ekonomik koşul ve değişimler dolayısıyla yükümlülüğünü yerine getirme kapasitesi zayıflarsa ciddi belirsizlikler ortaya çıkabilir.
B+ B B-	Finansal yükümlülüklerini yerine getirme kapasitesine şu anda sahip ancak olumsuz ekonomik ve finansal koşullara karşı hayli hassas. Menkul kıymet ise, zamanında ödenmeme riski var. Finansal korunma faktörleri, ekonominin, sektörün ve ihracçının durumuna göre yüksek dalgalanmalar gösterebilir.
CCC	Yatırım yapılabilir kategorisinin oldukça altında. Tehlikede ve finansal yükümlülüklerini yerine getirebilmesi için ekonomik, sektörel ve finansal koşulların olumlu gelişmesi gerek. Menkul kıymet ise, anapara ve faizin zamanında ödenmesi hakkında ciddi belirsizlikler var.
CC	Hayli tehlikede. Finansal yükümlülüklerin ödenmeme riski yüksek.
C	En spekülative derece. Konkordato ilân edilmiş ama finansal yükümlülükler halihazırda yerine getiriliyor. Risk çok yüksek. Bu not aynı zamanda, ödemeleri geç yapılan menkul kıymetler için de tahsis edilir. Bu tür menkul kıymetlerde kredi kalitesi ve bir derece koruma unsurları vardır ama belirsizlikler ve olumsuz koşullara hassasiyet seviyesi çok daha ağır basar.
D	Temerrüt. Şirket finansal yükümlülüklerini yerine getiremiyor veya söz konusu menkul kıymetin anapara ve/veya faizi ödenemiyor.

Kaynak: <http://www.saharating.com/>

Farklı rating durumlarında uygulanacak faiz oranları Şekil 4.1.'de sunulmaktadır:

Şekil 4.1: Farklı rating durumlarında uygulanacak faiz oranları

Kaynak: X Bankası

ZEYNEP TEKSTİL MAK. YED. PAR. SAN. TİC. LTD. ŞTİ. Rating notu BB, puanı ise 5,37 çıkmıştır. Bu durumda firmaya BB rating notuna denk gelen %19,2 faiz oranı uygulanacaktır. Firmamızın bankaya 100.000 TL'lik kredi talebinde bulunması durumunda, 1 yıllık kredinin geri ödemesi basit faiz hesabıyla;

$$F = \frac{A \times n \times t}{100}$$

F = Faiz Tutarı

n = Süre

t = Faiz Oranı olmak üzere;

$$F = \frac{100.000 \times 1 \times 19,2}{100}$$

F= 19.200 yıllık ödenecek toplam faiz tutarıdır.

Dolayısıyla firma, bugün çektiği 100.000 TL krediyi 1 yıl sonra toplam 119.200 TL olarak geri ödeyecektir. Bu durumda BB rating notuyla firmanın Ağırlıklı Ortalama Sermaye Maliyeti şu şekilde olacaktır;

*Vergiler hesaplamada dikkate alınmamıştır.

$$AOSM = w_i r_i + w_a r_a + w_e r_e$$

w_i = Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların Ağırlığı

r_i = Kısa Vadeli Yabancı Kaynağın Maliyeti

w_a = Uzun Vadeli Yabancı Kaynağın Ağırlığı

r_a = Uzun Vadeli Yabancı Kaynağın Maliyeti

w_e = Özsermayenin Ağırlığı

r_e = Özsermayenin Maliyeti

Bu durumda firmamızın AOSM'si;

$$AOSM = \frac{318.023}{420.723} \times 0,192 + \frac{0}{420.723} \times 0,20 + \frac{102.700}{420.723} \times 0,20$$

$$AOSM = (0,76 \times 0,192) + (0) + (0,244 \times 0,20)$$

$$AOSM = (0,146) + (0,048)$$

$$AOSM = 0,194 \Rightarrow \%19,4 \text{ olur.}$$

*Uzun vadeli yabancı kaynak ve Özkaynak maliyeti 0,20 sabit olarak alınmıştır.

Varsayım.1. Firmamızın rating notu BB değil de AAA çıkmış olsaydı %17,1 ile borçlanacaktı. Bu durumda;

$$F = (100.000 \times 1 \times 17,1) / 100$$

F = 17.100 yıllık toplam faiz tutarı olur. Yani firma AAA rating notuyla borçlanmış olsaydı, 100.000 TL'lik krediyi toplamda 117.100 TL olarak geri ödeyecekti. Bu da firmanın lehine bir durumdur. AAA rating notunda firmanın AOSM ise;

$$AOSM = \frac{318.023}{420.723} \times 0,171 + \frac{0}{420.723} \times 0,20 + \frac{102.700}{420.723} \times 0,20$$

$$AOSM = (0,76 \times 0,171) + (0) + (0,24 \times 0,20)$$

$$AOSM = (0,130) + (0,048)$$

$$AOSM = 0,178 \Rightarrow \%17,8 \text{ olurdu.}$$

Varsayım.2. Firmanın rating notu AA olsaydı %17,5 faiz oranı ile borçlanacak ve faiz tutarı;

$$F = (100.000 \times 1 \times 17,5) / 100$$

F = 17.500 olacak ve 1 yıllık geri ödeyeceği toplam tutar 117.500 olurdu. AOSM ise;

$$AOSM = \frac{318.023}{420.723} \times 0,175 + \frac{0}{420.723} \times 0,20 + \frac{102.700}{420.723} \times 0,20$$

$$AOSM = (0,133) + (0,048)$$

$$AOSM = 0,181 \Rightarrow \%18,1 \text{ olur.}$$

Varsayım.3. Firmanın rating notu A olsaydı %18 faiz oranı ile borçlanacaktı. Faiz tutarı ise;

$$F = (100.000 \times 1 \times 18) / 100$$

F = 18.000 yıllık faiz ödeyecek ve 100.000 TL krediyi geri öderken 118.000 olarak ödeyecekti. AOSM ;

$$AOSM = \frac{318.023}{420.723} \times 0,18 + \frac{0}{420.723} \times 0,20 + \frac{102.700}{420.723} \times 0,20$$

$$AOSM = (0,137) + (0,048)$$

$$AOSM = 0,185 \Rightarrow \%18,5$$

Varsayım.4. Firmanın rating notu BBB olsaydı %18,7 faiz oranından borçlanacaktı. Faiz tutarı ise;

$$F = (100.000 \times 1 \times 18,7) / 100$$

F = 18.700 yıllık faiz ödeyecek ve 100.000 TL krediyi geri öderken 118.700 olarak ödeyecekti. AOSM ;

$$AOSM = \frac{318.023}{420.723} \times 0,187 + \frac{0}{420.723} \times 0,20 + \frac{102.700}{420.723} \times 0,20$$

$$AOSM = (0,142) + (0,048)$$

$$AOSM = 0,19 \Rightarrow \%19 \text{ olurdu.}$$

Varsayım.5. Firmanın rating notu B olsaydı %20 ile borçlanacaktı. Faiz tutarı ise;

$$F = (100.000 \times 1 \times 20) / 100$$

F = 20.000 yıllık faiz ödeyecek ve 100.000 TL krediyi geri öderken 120.000 TL olarak ödeyecekti. AOSM ;

$$AOSM = \frac{318.023}{420.723} \times 0,20 + \frac{0}{420.723} \times 0,20 + \frac{102.700}{420.723} \times 0,20$$

$$AOSM = (0,152) + (0,048)$$

$$AOSM = 0,20 \Rightarrow \%20 \text{ olurdu.}$$

Varsayım.6. Firmanın rating notunun şimdikinden kötü olduğunu, CCC çıktığını varsayarsak firma, CCC' ye denk gelen %21,2 ile borçlanma yoluna gidecekti.

$$F = (100.000 \times 1 \times 21,2) / 100$$

F = 21.200 yıllık toplam faiz tutarıdır. Firma CCC rating notuyla borçlansaydı eğer 100.000 TL'lik krediyi 1 yılsonunda toplam 121.200 TL olarak geri ödeyecekti. Bu durumda CCC de ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti ise;

$$AOSM = \frac{318.023}{420.723} \times 0,212 + \frac{0}{420.723} \times 0,20 + \frac{102.700}{420.723} \times 0,20$$

$$AOSM = (0,161) + (0,048)$$

$$AOSM = 0,209 \Rightarrow \%20,9 \text{ olurdu.}$$

Varsayım.7. Firmanın rating notu CC olsaydı %25 faiz oranı ile borçlanacaktı. Faiz tutarı ise;

$$F = (100.000 \times 1 \times 25) / 100$$

F = 25.000 yıllık faiz ödeyecek ve 100.000 TL krediyi geri öderken 125.000 olarak ödeyecekti. AOSM ;

$$AOSM = \frac{318.023}{420.723} \times 0,25 + \frac{0}{420.723} \times 0,20 + \frac{102.700}{420.723} \times 0,20$$

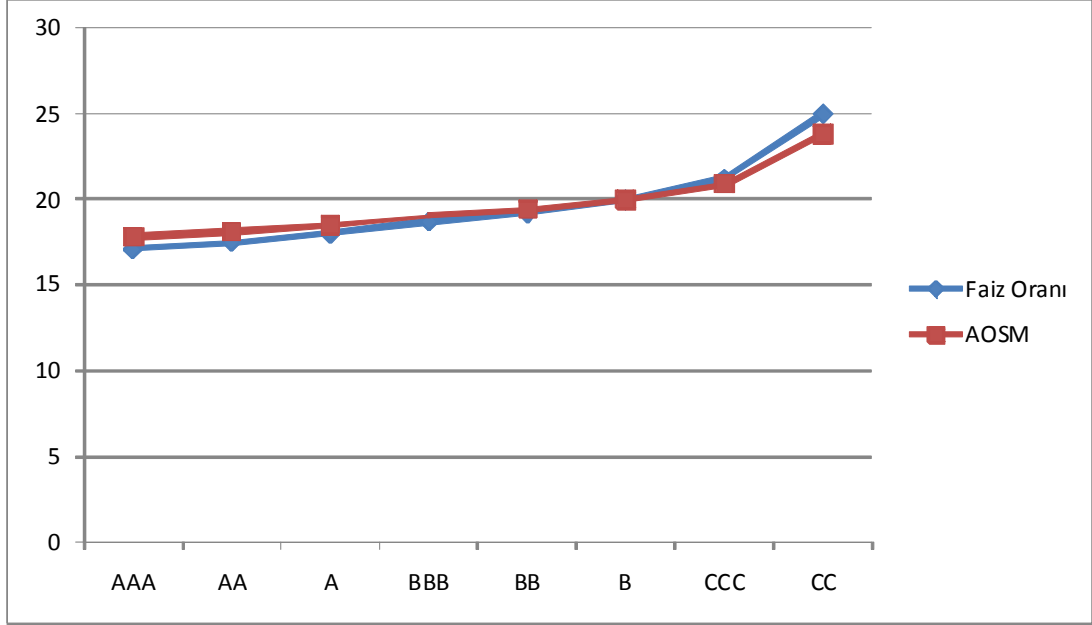
$$AOSM = (0,19) + (0,048)$$

$$AOSM = 0,238 \Rightarrow \%23,8 \text{ olur.}$$

Tablo 4.3: Firmanın derecelendirme neticesinde rating puanları ve faiz oranları

Rating Notu	Faiz Oranı (%)	Faiz Tutarı(TL) Yıllık	AOSM(%)
AAA	17,1	17.100	17,8
AA	17,5	17.500	18,1
A	18	18.000	18,5
BBB	18,7	18.700	19
BB	19,2	19.200	19,4
B	20	20.000	20
CCC	21,2	21.200	20,9
CC	25	25.000	23,8

Şekil 4.2.'de farklı rating durumlarında uygulanacak faiz oranları ve AOSM sunulmaktadır:

Şekil 4.2: Farklı rating puanlarında faiz oranları ve AOSM

Firmamızın rating notu ile farklı rating oranlarında ortaya çıkan AOSM rakamları tablo 4.3. ve şekil 4.2.'de sunulmaktadır. Firmanın rating notu yükseldikçe firmaya uygulanacak faiz oranı düşmekte, rating notu düştükçe faiz oranı yükselmektedir. Bu da ağırlıklı ortalama sermaye maliyetini arttırmakta, ya da azaltmaktadır. Firmanın farklı rating durumlarında karşılaşacağı faiz oranları ve AOSM rakamlarına ulaştıktan sonra, bu durumun firmanın finansman giderlerini ve dolayısıyla firma kârlılığını ne şekilde etkilediğine bakıldığında;

- Firmanın 2007 yılına ait finansman giderleri 27.770 TL'dir. Firmaya BB rating durumunda uygulanan faiz oranı %19,2'dir. Finansman giderleri bu faiz oranında 27.770 ise rating notu AAA olsaydı %17,1'de ne kadar olurdu?

19,2 de	27.770
17,1 de	X

Finansman Giderleri = 24.732,656 yaklaşık 24.733 olurdu diyebiliriz. Bu durumda; 19,2 faiz oranı ve 27.770 finansman gideri durumunda,

Faaliyet Kârı veya Zararı	71.027,51
Finansman Giderleri(-)	27.770,66
Olağan Kâr veya Zarar	43.256,85
Olağan Dışı Gelir ve Kârlar	354,24
Olağan Dışı Gider ve Zararlar(-)	2.005,31
Dönem Kârı veya Zararı	41.605,78 dir.

- Rating notunun AAA, faiz oranının 17,1 ve finansman giderlerinin 24.733 olması durumunda ise;

Faaliyet Kârı veya Zararı	71.027,51
Finansman Giderleri(-)	24.733
Olağan Kâr veya Zarar	46.294,51
Olağan Dışı Gelir ve Kârlar	354,24
Olağan Dışı Gider ve Zararlar(-)	2.005,31
Dönem Kârı veya Zararı	44.643,44 olur.

Görüldüğü gibi rating notunun farklılaşması firmaların AOSM'ni etkilerken finansman giderlerini de etkilemekte ve bunun sonucunda firmanın kârlılığı değişmektedir.

- Rating notu AA olduğunda faiz oranı 17,5 olmakta ve finansman giderleri de,

19,2'de 27.770
17,5'de 25.311 olur. Bu durumda,

Faaliyet Kârı veya Zararı	71.027,51
Finansman Giderleri(-)	25.311
Olağan Kâr veya Zarar	45.716,51
Olağan Dışı Gelir ve Kârlar	354,24
Olağan Dışı Gider ve Zararlar(-)	2.005,31
Dönem Kârı veya Zararı	44.065,44 olur.

- *Rating notu A olduğunda faiz oranı % 18 olmakta ve finansman giderleri de,

19,2 de 27.770
18 de 26.034 olur. Bu durumda,

Faaliyet Kârı veya Zararı	71.027,51
Finansman Giderleri(-)	26.034
Olağan Kâr veya Zarar	44.993,51
Olağan Dışı Gelir ve Kârlar	354,24
Olağan Dışı Gider ve Zararlar(-)	2.005,31
Dönem Kârı veya Zararı	43.342,44 olur.

- Rating notu BBB olduğunda faiz oranı % 18,7 olmakta ve finansman giderleri de,

19,2 de 27.770
18,7 de 27.047 olur. Bu durumda,

Faaliyet Kârı veya Zararı	71.027,51
Finansman Giderleri(-)	27.047
Olağan Kâr veya Zarar	43.980,51
Olağan Dışı Gelir ve Kârlar	354,24
Olağan Dışı Gider ve Zararlar(-)	2.005,31
Dönem Kârı veya Zararı	42.329,44 olur.

- Rating notu B olduğunda faiz oranı 20 olmakta ve finansman giderleri,

19,2 de 27.770
20 de 28.927 olur. Bu durumda,

Faaliyet Kârı veya Zararı	71.027,51
Finansman Giderleri(-)	28.927
Olağan Kâr veya Zarar	42.100,51
Olağan Dışı Gelir ve Kârlar	354,24
Olağan Dışı Gider ve Zararlar(-)	2.005,31
Dönem Kârı veya Zararı	40.449,44 olur.

- Rating notu CCC olduğunda faiz oranı 21,2 olur ve finansman giderleri,

19,2 de 27.770
21,2 de 30.663 olur. Bu durumda,

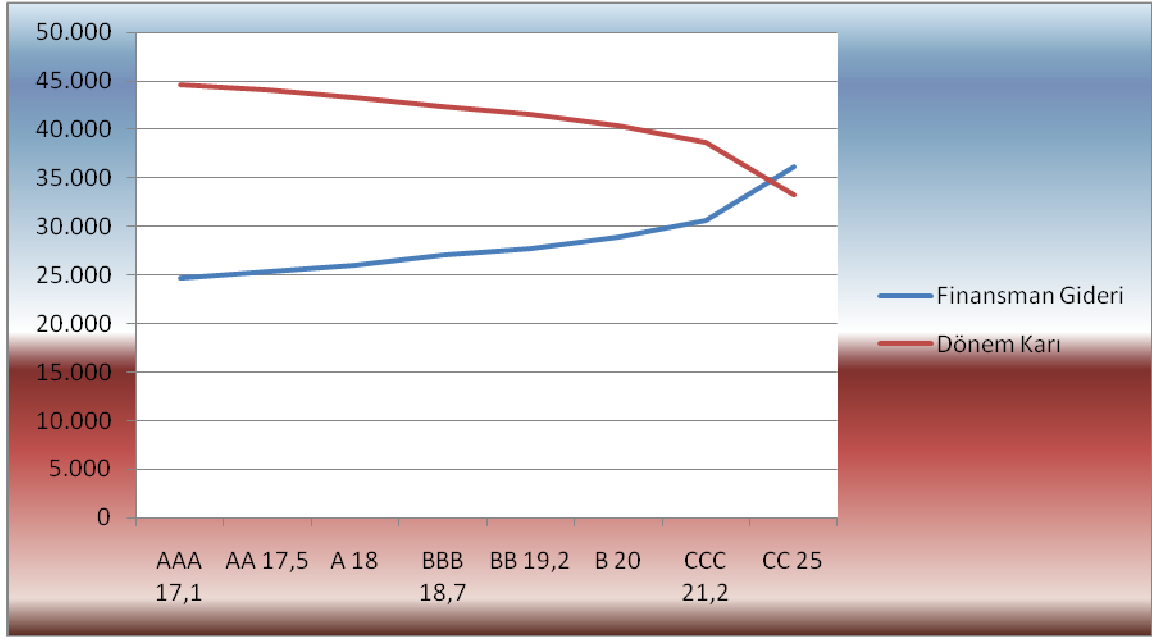
Faaliyet Kârı veya Zararı	71.027,51
Finansman Giderleri(-)	30.663
Olağan Kâr veya Zarar	40.364,51
Olağan Dışı Gelir ve Kârlar	354,24
Olağan Dışı Gider ve Zararlar(-)	2.005,31
Dönem Kârı veya Zararı	38.713,44 olur.

- Rating notu CC olduğunda faiz oranı % 25 olmakta ve finansman giderleri de,

19,2 de 27.770
25 de 36.159 olur. Bu durumda,

Faaliyet Kârı veya Zararı	71.027,51
Finansman Giderleri(-)	36.159
Olağan Kâr veya Zarar	34.868,51
Olağan Dışı Gelir ve Kârlar	354,24
Olağan Dışı Gider ve Zararlar(-)	2.005,31
Dönem Kârı veya Zararı	33.217,44 olur.

Firmaya bankalarca verilen rating notunun sadece AOSM'yi değil aynı zamanda finansman giderleri ve dolayısıyla firma kârlılığını nasıl etkilediği yapılan uygulamalarda görülmektedir. Bu durumu, grafikte ifade etmek gerekirse aşağıdaki gibi bir sonuç ortaya çıkmaktadır:

Şekil 4.3: Farklı rating durumlarında finansman gideri ve kârlılık durumunun değişimi

Şekil 4.3.'te de görüldüğü gibi, firmaların sahip olacakları farklı rating notlarından, firmanın AOSM'si, finansman giderleri ve firma kârlılığı olumlu, ya da olumsuz yönde etkilenecektir. Bu noktada firmaların yapmaları gereken, finansal tablolar açısından, sağlıklı ve güvenilir bir durumda olmak ve bunun sonucunda iyi bir nota sahip olmaktır. Firma notunun iyileşmesi halinde uygulanacak faiz oranı düşecek, bu da AOSM'yi etkileyecektir. Dolayısıyla da firma kârlılığı artacak, ya da azalacaktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde küreselleşme, öncelikle sosyal ve kültürel yapıda kendini hissettirmekte ve daha da önemlisi genel ekonomik yapının şeklini değiştirmektedir. Uluslararası bağımlılık artmakta ve dolayısıyla dünyanın bir başka yerinde yaşanan olumlu/olumsuz tüm gelişmeler, diğer ülke ekonomilerini de kolayca etkisi altına alabilmektedir. İşte, toplumların adına “KÜRESELLEŞME” dedikleri bu kavram bazı noktalarda ülkelere fayda sağlarken, bazen de ciddi zararlar verebilmektedir. Bu ortamdan ekonomik yapının unsurları olan işletmelerin de etkilenmesi kaçınılmaz olmakta, kendini adapte edip, çağın gereklerine uyum sağlayan işletmeler ayakta kalabilmektedir. Finansal anlamda güçlü olan ve kendini koruyan işletmeler için bu durum daha kolay olurken, KOBİ de dediğimiz küçük işletmeler için bu kaos ortamında varlıklarını sürdürmek daha zor olmaktadır.

Küçük ve orta boy işletmeler, ekonomik yapının ayrılmaz bir parçasıdır. Ekonomik düzende hızla değişen ve çeşitlenen tüketici ihtiyaç ve isteklerine yine aynı hızla cevap verebilen işletmeler ayakta kalabilmektedir. Rekabet gücü düşük, finansal anlamda zayıf olan KOBİ’ler için ise bu durum bir yandan avantaj, bir yandan dezavantaj niteliğindedir. Yapıları itibariyle adı üstünde küçük işletmeler, esneklik gücü yüksek ve tüketici isteklerinde yaşanan değişimlere çabuk yanıt verebilen işletmelerdir. Ancak, belirtildiği gibi en büyük sıkıntıları yatırımlarını finanse edecek kaynaklarının olmaması ve kredi sağlayıcıların da KOBİ’lere sıcak bakmamasıdır. Günümüz koşullarında, finansman gücü yüksek ve kaliteli üretim yapabilen küçük işletmelerin diğerlerine göre bir adım önde olabileceği söylenebilir.

KOBİ’ler adına finansman dediğimizde onların en önemli fon sağlayıcılarından biri olan banka kredileri ve bankacılık sektörüne getirilen Basel Standartları çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır. Basel Standartları, dünya genelinde bankacılık sektörüne birtakım standartlar getirmeyi amaçlayan düzenlemelerdir. Basel’in öncelikli amacı, dünya genelinde faaliyet gösteren bankaların taşıdıkları riskle orantılı olarak bünyelerinde bulundurmaları gereken en az sermaye tutarını belirlemek ve bu anlamda finansal istikrar ve rekabet ortamı yaratmaktır. Basel Standartları’nın uygulanmasıyla birlikte bankalar, bu standartların gereğini yapmak adına KOBİ’lerin kullanacakları kredilerde bir derecelendirme notu ve bu nota bağlı olarak bir faiz oranı belirlemektedirler. Basel kapsamında KOBİ’ler “KURUMSAL ve PERAKENDE

KOBİ” olarak ayrılmakta ve yapılan KOBİ tanımlamalarından farklı olarak Basel Komitesi’nin belirlediği ölçütlere göre sınıflama yoluna gidilmektedir. Kurumsal ya da perakende KOBİ’ler farklı risk ağırlıklarına dâhil edilmekte ve derecelendirmeleri buna göre yapılmaktadır. Basel II kapsamında öncelikle bankaların bulundurmaları gereken asgari sermaye yeterliliği belirlenmekte, ikinci olarak bu sermaye yeterliliğinin denetimi gerçekleştirilmekte ve son olarak da piyasa disiplini, yani kamuyu aydınlatma yükümlülüğü getirilmektedir. AAA’dan başlayıp D’ de biten rating notlarının her biri, firmanın risk seviyesini ve kredi verilebilirliğini belirlemektedir. Bu nota bakılarak firma, kullanacağı kredilerde düşük ya da yüksek faiz oranına maruz kalır. AAA rating notuna sahip bir firma daha düşük bir faiz oranından kredi kullanırken, BBB olan firmanın faiz oranı daha yüksek olmaktadır. Burada çalışmamız açısından önemli olan nokta ise, bu rating notlarının firmaların sermaye maliyetlerini nasıl etkilediğidir.

Bu noktada, KOBİ’lerin Basel sonrasında almaları zorunlu hale gelen bazı kararlar ve değiştirmeleri gereken bazı hususlar ortaya çıkmaktadır. Öncelikle, Basel’in kurumsallaşma ve mali tabloların şeffaflığı açısından atılacak önemli bir adım olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü KOBİ’ler genellikle kurumsallaşamamış aile işletmeleridir. Basel ile birlikte firmalar, bankalardan kredi talebinde bulduklarında gereğini yerine getirmek zorunda kalacak, eğer gerçekleştirmezlerse de önemli bir fon kaynağı olan banka kredilerinden mahrum kalacaklardır. Görüldüğü gibi, Basel Standartları gereğini yerine getirebilen KOBİ’ler için bir şans, getiremeyenler için ise büyük bir engel olacaktır. KOBİ’lerin bu noktada yapmaları gereken ise öncelikle kendi stratejik önem ve güçlerinin farkına varmaları ve bu gücü doğru yönde kullanmalarıdır. Daha sonra, finansman sıkıntısını aşabilmek ve Basel’in gereklerini yerine getirmek için kredibilitelerini yükseltmeleri ve banka kredilerinden uygun maliyetle fon sağlamalarıdır. Bu da onların sermaye maliyetlerini etkileyecek ve yapılacak yatırımlarda daha az maliyetle borçlanmalarını sağlayacaktır.

Firmamızın finansman giderleri ve dolayısıyla firma kârlılığı da bu rating notundan etkilenmektedir. Yapılan hesaplamalar sonucunda farklı rating notuna denk gelen faiz oranlarında firmanın finansman giderleri değişmekte, bunun sonucunda da kârlılık değişebilmektedir. Çalışmada ele alınan firmaya banka tarafından tahsis edilen rating notu BB çıkmıştır. BB notuyla kullanılan kredinin maliyeti ve firmanın sermaye maliyeti belli bir seviyededir. Ancak firmanın notu, BB değil de AAA çıksaydı firma

bankaya daha az bir faiz oranıyla borçlanacak ve bu da firmanın Ağırlıklı Ortalama Sermaye Maliyetini düşürecekti.

Bu doğrultuda KOBİ'lerin yapması gereken mali tablolarını iyileştirerek kredi derecelendirme noktasında daha iyi bir nota sahip olmaları ve sermaye maliyetlerini azaltmaları gerektirir.

TEŞEKKÜR

“Basel II'nin KOBİ'lerin Sermaye Maliyeti Üzerine Etkisi: Ege Bölgesi'ndeki Bir İşletme Üzerine Uygulama” konulu çalışmam sırasında benden yardım ve desteğini esirgemeyen sayın hocam Doç. Dr. Osman BAYRİ'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yine hem lisans hem de yüksek lisans eğitimim boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen canım annem Semiha GÖKBULUT'a, sevgili eşim Ümit KAZAN ve biricik kızım Zeynep KAZAN'a hep yanımda oldukları için ayrıca teşekkür ederim.

KAYNAKÇA

ACAR, S. (2005), *Ege Serbest Bölgesi'nin Faaliyet Raporu*; Ege Serbest Bölgesi İç Yayını.

AKDENİZ, Y. (2007), *Büyüme ve Kalkınma İçin KOBİ Stratejileri*, KOSGEB Yayınları: İstanbul.

AKGEMİCİ, T. (2001) *KOBİ'lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler*, KOSGEB Yayınları: Ankara.

AKIN, M. (2006) “Küresel Rekabet Sürecinde KOBİ'ler İçin Yol Haritası Çerçevesi”, *Yayınlanmış Tebliğ, Friedrich Ebert Vakfı ve YTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Workshop*, Nisan 2006: İstanbul.

ALKİN, E. (2001) “KOBİ'ler ve Türkiye Ekonomisi”, *Yayınlanmış Tebliğ, I. Orta Anadolu Kongresi*, Kasım 2001, ss. 1, Kapadokya.

ALTMAN, E.I. ve SABATO, G. (2005), “Global Effects of the New Basel Capital Accord's Implementation on SMEs”, *Journal of Financial Services Research*.

ARAS, G. ve MÜSLÜMOV, A. (2001) “Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisi'nde KOBİ'lerin Yeri: Finansman, Ekonomik Sorunları ve Çözüm Önerileri”, *Yayınlanmış Tebliğ, 21. Yüzyılda KOBİ'lerin Finansman Sorunları ve Çözümleri Sempozyumu*, 03-04 Ocak 2001, ss. 3, Doğu Akdeniz Üniversitesi, K.K.T.C.

ARAS, G. (2005) “Basel II Uygulamasının KOBİ'lere Etkileri ve Geçiş Süreci”, *Yayınlanmış Tebliğ, Friedrich Ebert Vakfı ve YTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Workshop*, Aralık 2005: İstanbul.

ARAS, G. (2007) “Basel II Bankacılık Düzenlemeleri ve İç Denetim”, *İç Denetim Dergisi*, s. 17.

BASEL II ve KOBİ'LER ÇALIŞMA GRUBU, (2006) “Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri”, *Bankacılar Dergisi*, s: 58, ss. 3-62.

BAŞ, E. Y. (2007) *Avrupa Birliği'ndeki ve Türkiye'deki KOBİ'lerin Yapısal Özellikleri ve Uygulanan Teşvik Politikaları*, Yüksek Lisans Projesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İzmir.

BAŞAR, M. (2007) *Basel II Düzenlemeleri ve KOBİ'ler*, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 1726: Eskişehir.

BAŞAR, M. (2008) “Finansal Sorunlar Çıkmazında KOBİ'ler ve Basel II Süreci”, *Yayınlanmış Tebliğ, Basel II'ye Geçiş Öncesi KOBİ'lerde Genel Durum Değerlendirmesi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu*, 2-4 Mayıs 2008, ss. 58-67, İzmir Ekonomi Üniversitesi: İzmir.

BDDK, BIS, (2004) *Sermaye Ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Uyumlaştırılması (Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı)*, Basel Bankacılık Denetim Komitesi.

BDDK, (2004) *Yeni Basel Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı, Basel II*, BDDK Araştırma Dairesi Yayınları: Ankara.

BDDK, (2005) *10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II)*, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Yayınları: Ankara.

BDDK, (2005/1) *Operasyonel Riske Basel Yaklaşımı: Üç Yapısal Blok Çerçevesinde Bir Değerlendirme Araştırma Raporu*, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Araştırma Dairesi Yayınları: Ankara.

BDDK, (2005/2) *Operasyonel Riske Basel Yaklaşımı: Risk Verilerine İlişkin Bir Değerlendirme Araştırma Raporu*, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Araştırma Dairesi Yayınları: Ankara.

BDDK, (2005/3) *Basel II Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci ARD Çalışma Raporları*, BDDK Araştırma Dairesi Yayınları: Ankara.

BDDK, (2005/4) *Basel II'nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri Araştırma Raporu*, BDDK Araştırma Dairesi Yayınları: Ankara.

BDDK, (2006) “Risk Ölçüm Modelleri İle Piyasa Riskinin Hesaplanmasına Ve Risk Ölçüm Modellerinin Değerlendirilmesi” *Yayınlanmış Tebliğ*, BDDK, Kasım 2006: Ankara.

BERGER, A. N. (2004), “Potential Competitive Effects of Basel II on Banks in SME Credit Markets in the United States”, *Board of Governors of the Federal Reserve System Washington D.C. USA*, Wharton Financial Institutions Center Philadelphia P.A. USA, February 2004.

BIS, (1988) Basel Committee on Banking Supervision: *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards*, July 1988: Basel.

BIS, (2004) Basel Committee on Banking Supervision: *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards, A Revised Framework*, June 2004.

BORNHEİM, S.P. and **HERBECK**, T.H. (1998) “A Research Note on the Theory of SME-Bank Relationships”, *Small Business Economics*, Vol: 10, Issue 4.

CANSIZ, M. (2008) *Türkiye’de KOBİ’ler ve KOSGEB*, Uzmanlık Tezi, DPT: Ankara.

CİVAN, M. ve **TEKİNKUŞ**, M. (2002) “Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Avrupa Birliği’ne Uyum Süreci; Gaziantep Örneği”, *ODTÜ VI. Uluslararası Ekonomi (ERC) Konferansı, Türkiye Ekonomisi Araştırmaları I.*, ss. 5, 11-14 Eylül 2002: Ankara.

ÇAKIR MEDER, H. (2008) “Denizli’deki İhracatçı KOBİ’lerin Basel II Öncesinde Kredi Kurumları İle Olan İlişkilerinin Değerlendirilmesi”, *Yayınlanmış Tebliğ, Basel II’ye Geçiş Öncesi KOBİ’lerde Genel Durum Değerlendirmesi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu*, 2-4 Mayıs 2008, ss. 247-257, İzmir Ekonomi Üniversitesi: İzmir.

ÇONKAR, K. ve YOLAŞ VURUR, N.S. (2008) “Türkiye’de KOBİ’ler Derecelendirme Notu Almalı mı?”, *Yayınlanmış Tebliğ, Basel II’ye Geçiş Öncesi KOBİ’lerde Genel Durum Değerlendirmesi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu*, 2-4 Mayıs 2008, ss. 136-147, İzmir Ekonomi Üniversitesi: İzmir.

DEĞİRMENCİ, N. (2003) *Sermaye Yeterliliği Konusundaki Basel Standartları ve Seçilmiş Bazı Ülkelerdeki Uygulamalarının Değerlendirilmesi*, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, T.C. Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü: Ankara.

DİE, (2000) “Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri”, *2000 Genel Nüfus Sayımı*, DİE: Ankara.

DİKER, Ç. (2003) *KOBİ’lerin Finansman Sorunlarının Halka Açılarak Çözülmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.

EBSO, (2003) *Cumhuriyet’in 80 Yılında Ege Ekonomisi*, Ege Bölgesi Sanayi Odası Yayınları: İzmir.

EBSO, (2005), *Basel II Kriterleri ve KOBİ’lerin Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesine Etkileri*, EBSO Yayınları: İzmir.

EFE, Ü. (2003) *KOBİ’lerin Finansmanında Risk Sermayesi ve Yatırım Bankacılığının Rolü*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.

ERÇEL, G. (1999) “Finansal Risk Yönetimi” , *6. Yıllık Global Finance Conference*, Bilgi Üniversitesi: İstanbul.

EUROPEAN COMİSSİON, (2005) “*How To Deal With The New Rating Culture*”, July 2005.

GLOBAL ATLANTIC PARTNERS LLC, (2005) “*Competitive Advantage under the Basel II New Capital Requirement Regulations*” 2005: Boston.

GÖNENÇ, H. ve KARACAER, S. (2001) “KOBİ’lerde İşletme Sermayesi Yönetimi: Büyük Ölçekli İşletmelerle Karşılaştırmalı Bir Analiz”, *Yayınlanmış Tebliğ, I. Orta Anadolu Kongresi*, Kasım 2001, Kapadokya.

GÖZBAŞI, O. (2003) *KOBİ’lerin Finansman Sorunlarının Çözümüne Yönelik Finansal Destekler ve Finansman Teknikleri İle İlgili Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kayseri.

GÜNAY, M. M. (2005) *Küçük ve Orta Boy İşletmelerin (KOBİ) Finansmanında Alternatif Yaklaşımların Analizi*, Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sakarya.

GÜNER, S. (2005) *Basel Tabanlı Kredi Riski, Modellemeleri ve Bir Uygulama*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü: İstanbul.

GÜNEY, A. ve OKTAY, E. (2002) “Türkiye’de KOBİ’lerin Finansman Sorunu ve Çözüm Önerileri”, *21. Yüzyılda KOBİ’ler: Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu*, 03-04 Ocak 2002, ss. 2, Doğu Akdeniz Üniversitesi, K.K.T.C.

İBAÇOĞLU, A. G. (2002) *KOBİ’lerin Finansman Kaynakları ve Türkiye Uygulaması*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü: İstanbul.

İMİŞİKER, S. (2005) *Basel II ve Piyasalarımıza Olası Etkileri*, Yeterlilik Etüdü, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi: Ankara.

İMREK, B. (2002) *Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Genel Sorunları ve Çözüm Önerileri*, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü: Balıkesir.

İSO, (2008) *Ekonomik Durum Tespit Anket Sonuçları*, İstanbul Sanayi Odası Yayınları: 2008-1: İstanbul.

KETELSEN, J. V. (1998), “Turkish Small and Medium Sized Enterprises in The Integration Process of Turkey with The European Union: Implications and

Consequences”, *Akdeniz University, Faculty of Economics and Administrative Sciences Publication*, Ankara.

KİLİMLİOĞLU, S. (2006) *KOBİ’lerin Risk Sermayesi Finansman Modelinden Yararlanma Olanakları ve Beklenen Faydalar: Eskişehir İl Merkezindeki KOBİ’ler Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Eskişehir.

KOSGEB, (1997) *EGE Bölgesi’nde Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri Profili*, Göstergeler Dizisi: 4, KOSGEB Yayınları: Ankara.

KOSGEB, (2003) *Türkiye Ekonomisi Tarihi Gelişimi*, Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Merkez Müdürlüğü, KOSGEB Yayınları: Ankara.

KOSGEB, (2004) *Dünya Ekonomisi Tarihi Gelişimi*, Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Merkez Müdürlüğü, KOSGEB Yayınları: Ankara.

KOSGEB, (2007) *2006 Yılı Faaliyet Raporu*, KOSGEB Yayınları: Ankara.

KOSGEB, (2008) *TÜİK 2002 Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı Sonuçları İl Dağılımları*, KOSGEB Yayınları: Ankara.

KTO, (2005) *Basel I ve Basel II Bilgi Raporu*, Konya Ticaret Odası Etüd-Araştırma Servisi Yayını, 2005-41/08: Konya.

KÜÇÜKÖZMEN, C. (2004) *Basel II, Üçüncü Yapısal Blok (Pillar 3): “Piyasa Disiplini”*, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Yayınları: Ankara.

LEBLEBİCİ TEKER, D. ve ÜLENGİN, B. (2005) “Bankacılıkta Operasyonel Risk Ölçüm Modellerinin Türk Bankacılık Sektöründe Faaliyet Gösteren Bir Bankaya Uygulanması”, *İTÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, c.2, s. 1, ss. 13-24.

MARCUSS, (2004), “*Are Small Businesses Concerned About Credit?*” *Communities and Banking*, Federal Reserve Bank of Boston, issue Fall, pages 22-24.

MTO, (2006) *Basel II Kriterleri'nin Reel Sektör ve KOBİ'ler Üzerine Etkileri*, Muğla Ticaret Odası Yayınları: Muğla.

MÜFTÜOĞLU, T. (2007) *Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler KOBİ'LER (6. Basım)*, Araştırma-İnceleme:13, Turhan Kitabevi: Ankara.

ÖZTÜRK, S. ve **ÖZYAKIŞIR**, D. (2005) "Türkiye Ekonomisi'nde 1980 Sonrası Yaşanan Yapısal Dönüşümlerin GSMH, Dış Ticaret ve Dış Borçlar Bağlamında Teorik Bir Değerlendirmesi", *Mevzuat Dergisi*, s. 94, ss. 1.

PRAGER, R. A. and **WOLKEN**, J. D. (2008), "The Evolving Relationship Between Community Banks and Small Businesses: Evidence From the Surveys of Small Business Finances" *Finance and Economics Discussion Series 2008-60*, Board of Governors of the Federal Reserve System (U.S.).

SEVAL, S. (2006) "Kredi Derecelendirme Modelleri", *Finan Kredi Derecelendirme Sistemleri*.

SPK, (2004) *Basel II Uzlaşısı Araştırma Raporu*, Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi Yayınları: İstanbul.

TBB, (2002) "Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi, TBB'nin Değerlendirme ve Önerileri", *Bankacılar Dergisi*, s. 43, ss. 3-17.

TBB, (2002) *Basel Komite Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi*, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları: İstanbul.

TBB, (2004) *Risk Yönetimi ve Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri*, Türkiye Bankalar Birliği Basel II Yönlendirme Komitesi, TBB Yayınları: İstanbul.

TBB, **TOBB**, (2005) *KOBİ'ler İçin Yeni Kredi ve Finansman Kriterleri BASEL II*, Basel II Yönlendirme Komitesi, s. 2, 2005: İstanbul.

TEMİZEL, F. (2007) “Basel II Perspektifinden Kredi Risk Ölçüm Yaklaşımlarının Kredi Fiyatlamasına Potansiyel Etkisi”, *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, c.20, s. 6, ss. 46-60.

TSPAKB, (2005) “Basel II: Yeni Sermaye Yeterliliği Standardı”, *Sermaye Piyasasında Gündem Dergisi*, s. 31, ss. 8.

TUNCER, E. (2006) “Risk Yönetimi, Sermaye Yeterliliği ve Finansal Sektör İstikrarı Çerçevesinde Stres Testleri”, *Bankacılar Dergisi*, s. 57, ss. 67-74.

YILMAZ, F. (2003) *Türkiye’de Küçük ve Orta Boy İşletmeler KOBİ’ler*, İktisadi Araştırmalar ve Planlama Müdürlüğü: Ankara.

YILMAZ, T. (2005) *Türkiye’deki KOBİ’lerin Sorunları, Çözüm Önerileri ve Sağlanan Destekler*, Yüksek Lisans Tezi, Gebze İleri Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü: Gebze.

YÖRÜK, N. (2007) “Basel II Standartlarının KOBİ’ler Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Anket Uygulaması”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Dergisi*, c. 22, sayı: 2, ss.367-384: İzmir.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.tbb.org.tr/turkce/dergi/dergi58/Halkbank.pdf> (20.04.2009)

<http://www.yerelsiyaset.com/pdf/eylul2008/16.pdf> (21.04.2009)

http://www.canaktan.org/yeni-trendler/bilgi-toplumu/bilgi_toplumu-ozellik.htm
(12.03.2009)

<http://www.mevzuatdergisi.com/2005/10a/01.htm> (13.04.2009)

www.globalatlanticpartners.com (15.09.2009)

http://www.ekodialog.com/Konular/1994_krizi.html (07.01.2009)

<http://ekolobi.tr.gg/5nisan.htm> (04.01.2009)

http://www.eximbank.gov.tr/html_files/KobiDvzKr.htm#soru13 (02.02.2009)

http://www.kobifinans.com.tr/tr/bilgi_merkezi/02020503/9792 (07.06.2009)

https://www.isbank.com.tr/dosya/ekon-tr_kobiler2004.pdf (25.01.2009)

<http://www.resmi-gazete.org/tarih/20051118-5.htm> (20.10.2008)

www.ito.org.tr/ITOPortal/Dokuman/Prof.Dr.Sadi.Uzunoglu.ppt (10.05.2009)

<http://www.kosgeb.gov.tr/Finansman/duyuru.aspx?dID=18> (12.08.2008)

http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=39&ust_id=11 (12.08.2008)

http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=28&ust_id=9 (24.03.2009)

<http://www.hazine.gov.tr/irj/portal/anonymous?NavigationTarget=navurl://80da2871d78cbc11a7fcc626e323d0a9&LightDTNKnobID=187785698> (01.04.2009)

http://www.KOSGEB.gov.tr/dosyalar/mevzuat/3624KOSGEB_kurulmasi_hakkinda_kanonun.pdf (13.12.2008)

http://www.kosgeb.gov.tr/Istatistikler/destek_istatistik.aspx (12.04.2008)

<http://www.tosyov.org.tr> (20.05.2008)

<http://www.tobb.org.tr/tobbhakkinda/yapisi.php> (15.03.2009)

<http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/finpazcarsamba10.doc> (10.09.2008)

<http://www.halkleasing.com.tr/tr/leasing.asp> (24.05.2009)

<http://www.hazine.gov.tr/irj/go/km/docs/documents/Hazine%20Web/Duyurular/Ar%c5%9fiv/2001/Banka%20ve%20Kambyo/Faktoring%20Bilgi%20Notu.doc> (03.04.2009)

http://www.liderfaktoring.com.tr/faktoring_sisteminin_avantajlari.htm (24.05.2009)

- <http://www.kosgeb.gov.tr/Yayinlar/duyuru.aspx?yID=31> (12.05.2009)
- <http://www.spk.gov.tr/indexcont.aspx?action=showpage&menuid=12&pid=2&subid=1> (21.03.2009)
- www.tuik.gov.tr (09.09.2009)
- <http://www.kobinet.org.tr> (01.10.2008)
- <http://www.ito.org.tr/ITOPortal/Dokuman/Kitaplar/2005-30.pdf> (07.11.2008)
- <http://www2.aku.edu.tr/~mehmeterkan/sayfalar/fkaymal.ppt> (05.05.2009)
- <http://www.deu.edu.tr/userweb/yasemin.yeginboy/dosyalar/sermali.ppt> (21.04.2009)
- <http://www.muhasibetr.com/yazarlarimiz/rahmi/001/> (12.10.2008)
- <http://www.bis.org/bcbs/history.htm> (20.04.2009)
- http://www.makalem.com/Search/ArticleDetails.asp?nARTICLE_id=4141 (25.01.2009)
- <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/27224.html> (17.02.2009)
- <http://www.tspakb.org.tr/tr/DesktopDefault.aspx?tabid=151> (01.03.2009)
- <http://www.bis.org/publ/bcbs04a.pdf> (20.04.2009)
- <http://www.tcmb.gov.tr/kutuphane/TURKCE/tezler/nihaldegirmenci.htm> (10.04.2009)
- http://www.tbb.org.tr/turkce/basle/Basel%20II%20Cevirisi-14102005-16_19.pdf (21.01.2009)
- <http://www.izsmmmo.com/dosyalar/Basel%20II.ppt> (04.01.2009)
- <http://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Basel-II/1306Impact-Studies.pdf> (26.01.2009)
- http://www.alomaliye.com/2007/bankalarin_serm_yeter_1010.htm (10.04.2009)
- http://www.itudergi.itu.edu.tr/tammetin/itub_2005_2_1_D_LeblebiciTeker.pdf (20.10.2008)
- <http://www.tcmb.gov.tr/yeni/evds/konusma/tur/1999/riskyon.html> (10.10.2009)
- http://web.sakarya.edu.tr/~adurmus/kredi_derecelendirme/4104uygulamali%20calisma.pdf (13.05.2009)
- http://www.paradoks.org/makale/yil2_sayi1/Hatice%20B.YILMAZ.pdf (21.05.2009)
- <http://turkkredirating.com/main.php?pageId=27> (12.06.2009)
- www.tbb.org.tr/turkce/konferans/riskbasel/bddk.doc (12.04.2009)
- <http://www.saharating.com/> (20.06.2009)

http://www.ekodialog.com/istatistik/buy_hizlari.html (22.10.2008)

EK-1 ZEYNEP TEKSTİL LTD. ŞTİ. 2005/2006/2007 AYRINTILI BİLÂNÇOSU

DÖNEN VARLIKLAR	2005	2006	2007
I-DÖNEN VARLIKLAR	351 708. 86	473 312. 49	351 931. 07
A-Hazır Değerler	(32 600. 35)	80 421. 60	48 305. 17
1-Kasa	2 326. 04	1 397. 27	4 943. 18
2-Alınan Çekler	1 705. 00	124 810. 32	116 319. 88
3-Bankalar	3.09	2 555. 14	2 170. 20
4-Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri(-)	(36 634. 48)	(48 341. 13)	(75 128. 09)
B-Menkul Kıymetler			
C-Ticari Alacaklar	368 500. 78	257 931. 79	5 500. 00
1-Alıcılar	368 500. 78	257 931. 79	5 500. 00
D-Diğer Alacaklar			8 750. 59
5.Diğer Çeşitli Alacaklar			8 750. 59
E-Stoklar	12 487. 06	117 573. 94	270 045. 66
4-Ticari Mallar	12 487. 06	117 573. 94	270 045. 66
F-Yıllara Yaygın İnşaat ve O. Maliyetleri			
G-Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları			
H-Diğer Dönen Varlıklar	3 321. 37	17 385. 16	19 329. 65
1-Devreden KDV	3 321. 37	1 452. 67	19 329. 65
4-Peşin Ödenen Vergi ve Fonlar		15 932. 49	0.00
DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI	351 708. 86	473 312. 49	351 931. 07
II-DURAN VARLIKLAR	19 153. 02	277 580. 74	68 792. 32
A-Ticari Alacaklar			
B-Diğer Alacaklar		220 765. 87	0.00
1-Ortaklardan Alacaklar		220 765. 87	0.00
C-Mali Duran Varlıklar			
D-Maddi Duran Varlıklar	19 084. 80	43 182. 21	32 681. 55
4-Tesis Makine ve Cihazlar	3 103. 04	3 103. 04	3 103. 04
5-Taşıtlar	35 593. 22	75 913. 84	75 913. 84
6-Demirbaşlar	2 552. 28	3 086. 18	12 750. 25

8-Birikmiş Amortismanlar(-)	(22 163. 74)	(38 920. 85)	(59 085. 58)
E-Maddi Olmayan Duran Varlıklar			28 781. 74
1-Haklar			650. 00
2-Özel Maliyetler			28 131. 74
F-Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar			
G-Gelecek Yıllara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları	68.22	13 632. 66	7 329. 03
1-Gelecek Yıllara Ait Giderler	68.22	13 632. 66	7 329. 03
H-Diğer Duran Varlıklar			
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI	19 153. 02	277 580. 74	68 792. 32
AKTİF(VARLIKLAR) TOPLAMI	370 861. 88	750 893. 23	420 723. 39

PASİF(KAYNAKLAR)	370 861. 88	750 893. 23	420 723. 39
I-KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	363 258. 85	681 076. 46	318 023. 06
A-Mali Borçlar		115 110. 07	155 976. 38
1-Banka Kredileri		50 984. 99	91 851. 30
4-Uzun Vadeli Kredi Anapara Tak. Ve Faizleri		64 125. 08	64 125. 08
B-Ticari Borçlar	314 350. 16	526 635. 33	131 090. 38
1-Satıcılar	314 350. 16	526 635. 33	131 090. 38
C-Diğer Borçlar	41 589. 94		
1-Ortaklara Borçlar	30 994. 27		
5-Diğer Çeşitli Borçlar	10 595. 67		
D-Alınan Avanslar			
E.Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım ve Hakediş Bedelleri			
F-Ödenecek Vergi ve Diğer Yükümlülükler	3 101. 73	10 250. 17	16 602. 34
1-Ödenecek Vergi ve Fonlar	3 101. 73	9 604. 12	16 163. 02
2-Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri		646. 05	439. 32
G-Borç ve Gider Karşılıkları	4 217. 02	15 932. 49	8 722. 22
1-Dönem Kârı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları	4 217. 02	15 932. 49	8 722. 22

H-Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları		13 148. 40	5 631. 74
2-Gider Tahakkukları		13 148. 40	5 631. 74
I-Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar			
KISA VADELİ YABACI KAYNAKLAR TOPLAMI	363 258. 85	681 076. 46	318 023. 06
II-UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR			
A-Mali Borçlar			
B-Ticari Borçlar			
C-Diğer Borçlar			
D-Alınan Avanslar			
E-Borç ve Gider Karşılıkları			
F-Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları			
G-Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar			
UUZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOPLAMI			
III-ÖZ KAYNAKLAR	7 603. 03	69 816. 77	102 700. 33
A-Ödenmiş Sermaye	34 580. 70	5 000. 00	5 000. 00
1-Sermaye	5 000. 00	5 000. 00	5 000. 00
3-Sermaye Düz. Olumlu Farklar	29 580. 70		
B-Sermaye Yedekleri			
C-Kâr Yedekleri			
D-Geçmiş Yıllar Kârları	836. 88	18 814. 17	81 027. 91
1-Geçmiş Yıllar Kârları	836. 88	18 814. 17	81 027. 91
E-Geçmiş Yıllar Zararları(-)	(45 791. 84)	(16 211. 14)	(16 211. 14)
1-Geçmiş Yıllar Zararları(-)	(45 791. 84)	(16 211. 14)	(16 211. 14)
F-Dönem Net Kârı (zararı)	17 977. 29	62 213. 74	32 883. 56
1-Dönem Net Kârı	17 977. 29	62 213. 74	32 883. 56
ÖZ KAYNAKLAR TOPLAMI	7 603. 03	69 816. 77	102 700. 33
PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI	370 861. 88	750 893. 23	420 723. 39

EK-1 DEVAMI ZEYNEP TEKSTİL LTD. ŞTİ. 2005/2006/2007 AYRINTILI GELİR TABLOSU

	2005	2006	2007
A-BRÜT SATIŞLAR	498 226. 71	665 717. 51	648 321. 21
1-Yurt İçi Satışlar	498 135. 89	663 491. 51	648 321. 21
3-Diğer Gelirler	90. 82	2 226. 00	0.00
B-SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)	(288. 00)		(19 296. 59)
1-Satıştan İadeler(-)			(19 296. 59)
C-NET SATIŞLAR	497 938. 71	665 717. 51	629 024. 62
D-SATIŞLARIN MALİYETİ (-)	(415 113. 24)	(475 500. 38)	(480 060. 81)
2-Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)	(415 113. 24)	(475 500. 38)	(480 060. 81)
BRÜT SATIŞ KÂRI VEYA ZARARI	82 825. 47	190 217. 13	148 963. 81
E-FAALİYET GİDERLERİ	(59 924. 39)	(104 003. 49)	(77 936. 30)
2-Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-)	(27 106. 53)	(4 028. 95)	0.00
3-Genel Yönetim Giderleri (-)	(32 817. 86)	(99 974. 54)	(77 936. 30)
FAALİYET KÂRI VEYA ZARARI	22 901. 08	86 213. 64	71 027. 51
F-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KÂRLAR			
G-DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)			
H-FİNANSMAN GİDERLERİ		(8 070. 98)	(27 770. 66)
1-Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri (-)		(8 070. 98)	(27 770. 66)
OLAĞAN KÂR VEYA ZARAR	22 901. 08	78 142. 66	43 256. 85
I-OLAĞANDIŞI GELİR VE KÂRLAR	21. 48	1 519. 81	354. 24
2-Diğer Olağandışı Gelir ve Kârlar	21. 48	1 519. 81	354. 24
J-OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)	(728. 25)	(1 516. 24)	(2 005. 31)
3-Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)	(728. 25)	(1 516. 24)	(2 005. 31)
DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI	22 194. 31	78 146. 23	41 605. 78
K-DÖNEM KÂRI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI (-)	(4 217. 02)	(15 932. 49)	(8 722. 22)
DÖNEM NET KÂRI VEYA ZARARI	17 977. 29	62 213. 74	32 883. 56

ÖZGEÇMİŞ

1985 yılında Aydın'a bağlı Çine ilçesinde doğdu. İlköğrenimini Çine Cumalı İlkokulunda, Ortaöğrenimini Çine Feride Raşit Kalkan Ortaokulu, lise eğitimini de Çine Lisesi'nde tamamladı. Adnan Menderes Üniversitesi İşletme Bölümü'nden 2006 yılında mezun oldu.

2006 yılında Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitime başladı. Halen Kuyucak MYO' da dışarıdan ders vermek suretiyle öğretim görevlisi olarak çalışan Hatice GÖKBULUT evli ve bir çocuk annesidir.